

Förord

I denna publikation redogörs översiktligt för statens, socialförsäkringssektorns, kommunernas, landstingens, kommunalförbundens, kommunkoncernernas och de kommunägda företagens finanser 2002.

De uppgifter som redovisas och kommenteras omfattar huvudsakligen resultat- och balansräkningar, finansiering, externa utgifter och inkomster.

För att betona att det är frågan om summeringar av bokslutsuppgifter och att det inte varit möjligt att eliminera transaktioner mellan den offentliga sektorns olika delar förtydligades titeln på 2001 års upplaga till, *Den Offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2001*.

Årets publikation, *Den Offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002*, innehåller ett temaavsnitt som ger en kompletterande beskrivning av företeelsen att kommunerna allt oftare väljer att köpa verksamhet istället för att utföra den i egen regi. Denna utveckling sker inte i lika takt och omfattning för alla kommuner och alla verksamheter.

Innehållet i årets publikationen har liksom tidigare år koncentrerats på den kommunala sektorn och de olika kategorierna av kommuner.

Publikationen har utarbetats av Leif Heinstdt. För kapitlet Internationella jämförelser ansvarar Olle Storm och för kapitlet Kommunernas köp av verksamhet ansvarar Ingegerd Berggren.

Statistiska centralbyrån i december 2003

Staffan Wahlström

Margareta Andersson

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Inledning.....	6
Den offentliga sektorn	8
Sammansättning.....	8
Den offentliga sektorns tillväxt.....	10
Några mått på den offentliga sektorns storlek.....	13
Den offentliga sektorns resultat, en uppskattning.....	14
Tillgångar och skulder, en uppskattning	15
Staten	17
Förvaltning och organisation – förändringar under 1990-talet.....	17
Verksamhetens resultat.....	18
Tillgångar och skulder.....	21
Socialförsäkringssektorn.....	22
Socialförsäkringssektorns resultat, en uppskattning	23
Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder, en uppskattning	25
Den kommunala sektorn	26
Den kommunala sektorns externa utgifter	28
Den kommunala sektorns externa inkomster	30
Utgifterna större än inkomsterna	33
Den kommunala sektorns likviditet och soliditet	34
Kommuner.....	38
Verksamhetens resultat.....	38
Tillgångar och skulder.....	41
Kommunernas externa utgifter	43
Kommunernas externa inkomster	45
Utgifterna större än inkomsterna	48
Verksamheten – egentlig och affärsmässig.....	48
Köp av verksamhet – entreprenader.....	54
Finansiering av verksamheterna	56
Kommunernas investeringar.....	58
Borgensförbindelser och pensionsskuld	60
Kommun- och landstingsägda företag	62
Kommunkoncerner.....	67
Verksamhetens resultat i koncern och kommun.....	67
Likviditet och soliditet i koncern och kommun.....	70
Landsting.....	72
Verksamhetens resultat.....	72
Landstingens tillgångar och skulder.....	74
Landstingens externa utgifter	75
Landstingens externa inkomster	77
Utgifterna större än inkomsterna	79
Landstingens verksamheter	80
Finansiering av verksamheterna	81
Landstingens investeringsutgifter	82

<i>Kommunalförbund</i>	<i>84</i>
<i>Verksamhetens resultat och likviditet.....</i>	<i>84</i>
<i>Verksamhetens soliditet.....</i>	<i>86</i>
<i>Internationella jämförelser</i>	<i>87</i>
<i>Tema: Kommunernas köp av verksamhet.....</i>	<i>94</i>
<i>Allt fler företag säljer tjänster till kommunerna.....</i>	<i>94</i>
<i>Större kommuner och förortskommuner köper mest</i>	<i>96</i>
<i>Kommunerna har olika förutsättningar att köpa verksamhet.....</i>	<i>98</i>
<i>Tabelldel</i>	<i>103</i>
<i>Kvalitet m.m.</i>	<i>129</i>
<i>Begreppsförklaringar</i>	<i>130</i>
<i>Teckenförklaringar</i>	<i>134</i>
<i>Källor och referenser</i>	<i>135</i>
<i>Summary</i>	<i>136</i>
<i>Central government.....</i>	<i>136</i>
<i>Local governments</i>	<i>136</i>
<i>Municipalities.....</i>	<i>136</i>
<i>County councils.....</i>	<i>137</i>
<i>Municipal associations.....</i>	<i>137</i>
<i>List of terms</i>	<i>138</i>

Inledning

Redovisningen i årets upplaga, *Den offentliga sektorns finanser. Bokslut för verksamhetsåret 2002*, omfattar följande kapitel:

- Den offentliga sektorn
- Staten
- Socialförsäkringssektorn
- Den kommunala sektorn
- Internationella jämförelser
- Tema Kommunernas köp av verksamhet

Teman som förekommit tidigare:

- 1999 Tema Kyrkokommuner
- 2000 Tema Kommunal utjämning
- 2001 Tema Kommunal bostadsbolag

Kapitlet, Den offentliga sektorn som även ingått i tidigare årgångar är nu kompletterad med sammanställningar av resultat- och balansräkningar. Sammanställningar som ger en uppfattning om dels 2002 års totala resultat och balansomslutning, dels en uppfattning om storleken på de delar som utgör den offentliga sektorn. På motsvarande sätt beskrivs staten och socialförsäkringssektorn i sina respektive kapitel.

Frågor som ofta ställs är hur stor den offentliga sektorn är i jämförelse med andra länder och vilka skillnader det finns när det gäller sammansättningen. I kapitlet Internationella jämförelser görs vissa jämförelser mellan EU-länderna av den offentliga sektorns storlek (angiven som andel av BNP) under 1990-talet och början av 2000-talet.

I denna och i tidigare publikationer beräknas utgifter och inkomster för den offentliga sektorn utan att den har konsoliderats. Det innebär att de interna mellanhavandena mellan staten, socialförsäkringssektorn, kommuner, landsting och kommunalförbund inte har eliminerats.

Undantag är Kapitlet, Den offentliga sektorn, som följer nationalräkenskapernas definition. Det innebär att interna mellanhavanden mellan stat, kommun och socialförsäkringssektorn är eliminerade. Det gäller dock inte de uppskattningar som görs av den offentliga sektorns totala resultat, tillgångar och skulder.

Kapitlet Tema Kommunernas köp av verksamhet har tillkommit därför att denna verksamhet har vuxit kraftigt sedan mitten av 1990-talet. Detta är delvis en konsekvens av de avregleringar som skett av den kommunala verksamheten och gäller all verksamhet som kommunen är ansvarig för att invånarna får tillgång till. I temat har vi dock begränsat beskrivningen till att gälla sådan verksamhet som kommunen är skyldig att tillhandahålla och som huvudsakligen finansieras med hjälp av skattemedel.

Kommunerna köper i allt större utsträckning sådan verksamhet från alternativa utförare i stället för att utföra verksamheten i egen regi. Detta innebär bland annat att personer som arbetar med sådan verksamhet inte har kommunen som arbetsgivare utan istället är anställd av det företag eller organisation som faktiskt utför verksamheten. Kommunens personalkostnader minskar medan kommunens kostnader för köp av verksamhet däremot ökar.

I vilken utsträckning, och varför, kommunerna väljer att köpa verksamhet i stället för att själva utföra densamma varierar mellan kommunerna, och i tema Kommunernas köp av verksamhet ges en beskrivning av dessa kommunala skillnader för de olika verksamheterna.

Den offentliga sektorn

Sammansättning

Verksamheten inom den offentliga sektorn syftar till att förverkliga de mål som de politiska instanserna, främst riksdagen och regeringen, har fastställt. Den offentliga förvaltningens uppgift är att verkställa de politiskt fattade besluten och se till att målen uppnås. För att bedöma dess omfattning och betydelse ges i detta avsnitt en översiktlig beskrivning av sammansättningen, tillväxten, några storleksmått och slutligen något om den offentliga sektorns ekonomiska ställning 2002.

Att beskriva den offentliga sektorns sammansättning och dess förändringar har försvårats under de senaste åren på grund av den ökade förändringstakten med fler entreprenader och bolagiseringar. Det har bland annat medfört att gränsdragningen mellan offentlig och privat verksamhet blivit mer oklar. I detta kapitel används nationalräkenskapernas definition på den offentliga sektorn, nämligen:

– *Staten* som består av regeringen och regeringskansliet samt de olika myndigheter som lyder under regeringen. Riksdagen och dess verk liksom olika fonder och ideella organisationer som kontrolleras av staten hör också hit. De statliga affärsverken, t.ex. Statens Järnvägar ingår inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. LKAB.

– *Kommunala sektorn* som omfattar kommuner, landsting och kommunalförbund.

– *Socialförsäkringssektorn* utgörs från och med verksamhetsåret 1998 enbart av ålderspensionssystemet med Premiepensionsmyndigheten (PPM) och AP-fonderna.

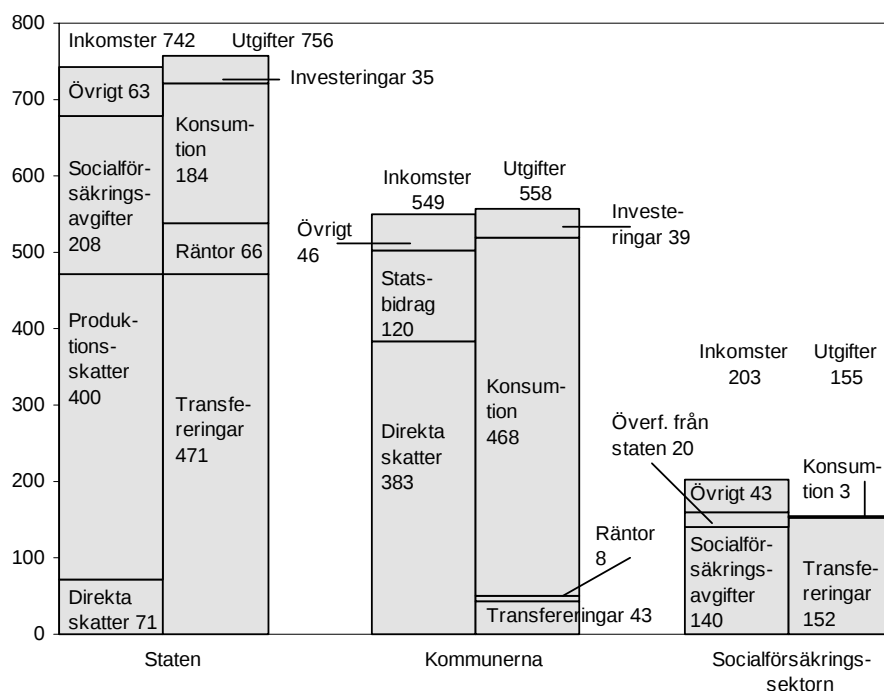
Kommunägda och landstingsägda företag är exkluderade från den kommunala sektorn i nationalräkenskaperna. Dessa ingår i företagssektorn. Detsamma gäller för den affärsmässiga verksamhet som kommunerna bedriver i förvaltningsform.

För att få en uppfattning om hur de olika delsektorerna förhåller sig till varandra storleksmässigt redovisas i diagram 1 inkomster och utgifter för år 2002 uppdelade på staten, den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn.

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

1 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter 2002, miljarder kronor

General government, revenues and expenditures, SEK billion

Källa: Konjunkturinstitutet och Nationalräkenskaperna (SCB).

Den offentliga sektorns utgifter består av transfereringar, konsumtion och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär överföringar av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer i samhället som t.ex. folkpensioner, barnbidrag till hushållen och subventioner till företagssektorn. Med offentlig konsumtion menas t.ex. lönekostnader för offentligt anställda och utgifter för inköp av varor och tjänster. Investeringar avser nyanskaffning av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon.

Den offentliga sektorns inkomster utgörs av direkta och indirekta skatter, socialförsäkringsavgifter, räntor och övriga inkomster. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet. Indirekta skatter utgår på förbrukning av flertalet varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt, skatt på bilism och energiskatt. Inkomster av socialförsäkringsavgifter är lagstadgade arbetsgivaravgifter för exempelvis ATP samt sjukförsäkringen.

Både statens och kommunsektorns utgifter översteg inkomsterna 2002. Den negativa differensen uppgick till 14 miljarder kronor för staten och 9 miljarder för kommunsektorn. I jämförelse med föregående år var det en försämring på 219 miljarder för staten medan utvecklingen inom den kommunala sektorn betydde ett underskott som ökade med 7 miljarder kronor. Den kraftiga fluktuationen inom den statliga sektorn berodde främst på ovanligt stora inkomster 2001 då 155 miljarder kronor överfördes från AP-fonderna till staten. Orsaken var att en ny organisatorisk struktur trädde i kraft i det reformerade ålderspensionssystemet. Dessutom blev de direkta skatteintäkterna till staten betydligt lägre 2002 genom att bland annat inkomstskatten för fysiska personer minskade med 23 miljarder kronor och 15 miljarder för de juridiska personerna.

Som regel har de statliga utgifterna överstigit inkomsterna under 1990-talet, vilket lett till en ökad upplåning och en växande stats-skuld. Vidtagna åtgärder vände den negativa utvecklingen och 1998 var det första året under 1990-talet då inkomsterna översteg utgifterna. Det negativa utfallet 2002, större statliga utgifter än inkomster, betyder att den korta perioden med redovisade överskott bryts.

Den offentliga sektorns tillväxt

Den offentliga sektorns andel av den totala samhällsekonomin har ökat kraftigt under de senaste decennierna oberoende av vilken metod som väljs för att mäta den. Invånarna har ställt ökade krav på bl.a. sjukvård, social service, teknisk standard på kommunala anläggningar som gator, vattenverk, idrottsplatser m.m. Framför allt beror ökningen på de sociala reformer som genomförts under 1900-talet, främst under årtiondena närmast efter andra världskriget.

Mellan år 1900 och 1950 ökade de offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 12 till 20 procent. Under denna period tillkom bl.a. folkpensionerna (1937), de allmänna barnbidragen (1948) och skolsystemet byggdes ut. Mellan 1950 och 1984 ökade de offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 20 till 64 procent. Under denna tid tillkom den nioåriga enhets/grundskolan (1962), de kommunala bostadstilläggen (1952) och bostadstilläggen till barnfamiljer (1959), den obligatoriska sjukförsäkringen (1959), ATP-reformen (1959), det s.k. miljonprogrammet (föresatsen att bygga en miljon nya bostäder under en tioårsperiod), utbyggnaden av gymnasie-

skolan och daghemsutbyggnaden. Efter 1984 har de offentliga utgifterna i förhållande till BNP minskat och 2002 uppgick andelen till 53 procent.

En stor del av de offentliga utgifterna utgörs av transfereringar från den offentliga till den privata sektorn. Syftet med många av de reformer som genomförts under efterkrigstiden har varit att bygga upp ett omfattande transfereringssystem för att garantera en materiell grundtrygghet för alla människor. Denna reformpolitik har lett till att idag består nästan hälften av den offentliga sektorns utgifter av transfereringsutgifter, som används för konsumtion eller investeringar av hushållen och företagen.

Studerar hur stora resurser som förbrukas inom den offentliga sektorn får man rensa bort transfereringarna från de totala utgifterna. Då kvarstår de medel som används för konsumtion och investeringar. Fördelas dessa på kommunal och statlig sektor visar det sig att utvecklingen inom de två sektorerna skiljer sig väsentligt från varandra (se diagram 2). Den statliga sektorn har under hela efterkrigstiden haft en i stort sett oförändrad andel av bruttonationalprodukten (BNP), värdet av den totala produktionen av varor och tjänster. Konsumtion och investeringar inom den kommunala sektorn har däremot fördubblats i jämförelse med BNP från mitten av 1950-talet och fram till idag.

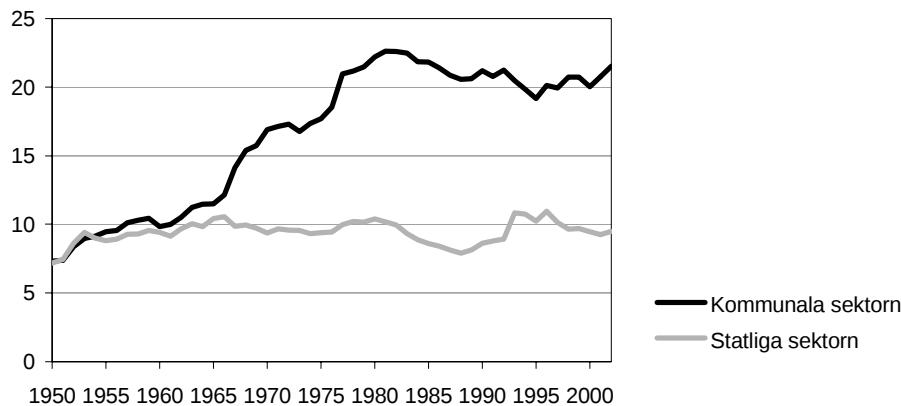
Innan det varit möjligt att ta sig an nya eller utökade verksamheter, som reformarbetet gett upphov till, har det varit nödvändigt med omfattande investeringar i byggnader och inventarier inom den kommunala sektorn. En höjd investeringsnivå har varit en indikator på en kommande ökning av konsumtionsvolymen. Av diagram 3 framgår också att den kommunala sektorns årliga investeringar låg på en mycket hög nivå under de två första årtiondena under efterkrigstiden.

Under 1970- och 1980-talen har investeringsnivån sjunkit kraftigt, vilket kan ses som ett tecken på att den stora reformperioden har ebbat ut. Den kommunala konsumtionen får i fortsättningen en lugnare utveckling och 2002 uppgick den kommunala sektorns investeringar i procent av summa konsumtion och investeringar till 7 procent.

2 Den statliga resp. den kommunala sektorns andel av BNP 1950–2002. Procent

Central government sector and local government sector, percentage of GDP

Procent

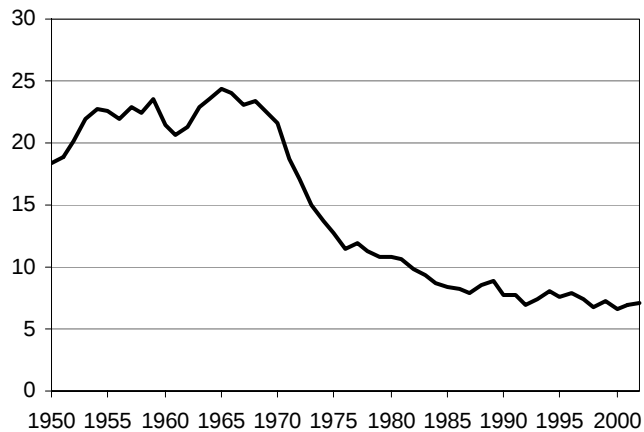

Källa: SCB, Konsumtion och investeringar i relation till BNP till marknadspriser, löpande priser. Utvecklingen t.o.m. 1992 enligt gamla nationalräkenskaperna och därefter enligt nya nationalräkenskaperna. Se Nya NR. Produkträkenskaperna NR-PM 1999:17. Fr.o.m. 1996 är moms inkluderad i konsumtions- och investeringsutgifterna (gäller även tabell 3).

3 Den kommunala sektorns investeringar i procent av summa konsumtion och investeringar 1950–2002, löpande priser

Local government sector, investments in per cent of the total of consumption and investment, current prices

Procent

Källa: SCB, Utvecklingen t.o.m. 1992 enligt gamla nationalräkenskaperna och därefter enligt nya nationalräkenskaperna. Se Nya NR. Produkträkenskaperna NR-PM 1999:17.

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

Några mått på den offentliga sektorns storlek

I den samhällsekonomiska debatten vill man ofta ange mått på hur stor betydelse den kommunala och den offentliga sektorn har för Sveriges totala ekonomi. I nedanstående tablå anges några mått som ofta används. De angivna värdena avser 2002.

	Offentlig sektor, %	Kommunal sektor, %
1 Bidrag till BNP ¹	19	14
2 Konsumtion, andel av BNP ²	28	20
3 Konsumtion och investeringar, andel av BNP ²	31	22
4 Totala utgifter i förhållande till BNP ²	53	23
5 Totala inkomster i förhållande till BNP ²	54	22
6 Andel av finansiella tillgångar	7	1
7 Andel av sysselsättningen (arbetade timmar)	28	22

1) Förädlingsvärdet för offentliga myndigheter/BNP till marknadspris.

2) BNP till marknadspris.

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna och Finansräkenskaperna.

Det första måttet visar den offentliga respektive den kommunala sektorns bidrag till BNP. Här avses förädlingsvärdet, dvs. produktionen efter avdrag för inköp av varor och tjänster från andra delar av ekonomin. De varor och tjänster som förbrukas i produktionsprocessen dras av för att undvika dubbelräkningar.

De två följande måtten visar andelar av den totala produktionen av varor och tjänster (BNP) som används av offentliga myndigheter. Mått 2 visar storleken av den slutliga användningen av samhällets resurser för konsumtionsändamål. I mått 3 har även samhällets investeringar – för att möjliggöra framtida konsumtion – räknats in och i det fjärde måttet ingår dessutom sektorernas utgifter för transfereringar, dvs. lämnade bidrag m.m.

Konsumtionens andel av BNP har förts fram som det mest invändningsfria måttet för jämförelser mellan olika länder och olika tidsperioder. Om de totala offentliga eller kommunala utgifterna används i stället får man stora variationer beroende på skillnader i uppbyggnaden av transfereringssystem.

I de totala offentliga utgifterna och inkomsterna utgör transfereeringar respektive skatter betydande delar. Syftet med dem är att omfördela ekonomiska medel i samhället och de motsvarar inte ett värde av varor och tjänster som framställs i landet. Därför utgör de

inga delar av BNP, vilket innebär att mått 4 och 5 – åtminstone i teorin – kan överstiga 100 procent. Trots detta används måtten ofta både i nationella och internationella sammanhang.

Den offentliga sektorns och framför allt den kommunala sektorns andel av Sveriges totala finansiella tillgångar är av relativt liten omfattning. Det beror delvis på den stora omfattningen av transaktioner internt inom företagssektorn, t.ex. mellan producerande och finansiella företag. Motsvarande transaktioner mellan kommuner eller mellan stat och kommuner förekommer i liten omfattning. Den offentliga sektorn har dessutom lättare än den privata sektorn att förutse sina in- och utbetalningar, och har därmed mindre behov av finansiella tillgångar.

Den offentliga sektorns resultat, en uppskattning

En summering av årets resultat, för de delar som tillsammans utgör den offentliga sektorn, bör kunna ge svar på frågan om den samlade verksamheten medfört ett över- eller underskott. En sådan räkneoperation med 2002 års bokslut som utgångspunkt visar att den offentliga sektorn skulle ha gett ett underskott på 77 miljarder kronor, en försämring med 113 miljarder i jämförelse med 2001. Den kraftiga försämringen berodde främst på den värdeminskning som skedde under 2002 av socialförsäkringssektorns aktiekapital. Stockholmsbörsens nedgång 2002 var den största sedan 1931.

Resultatets omslutning på minus 77 miljarder bör dock användas med försiktighet då det inte varit möjligt att eliminera transaktioner mellan staten, den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn. Det kan också förekomma vissa skillnader beträffande begrepp och principer som berör redovisningen av de sektorer som tillsammans utgör den offentliga sektorn.

4 Resultaträkning för den offentliga sektorns olika sektorer 2002, miljarder kronor

Profit and loss account for general government, by sector, SEK billion

	Staten	Kommunala sektor	Soc.försäkr. sektor	Summa (ej kon- soliderad)
Summa intäkter	890	585	-91	1 384
Summa kostnader	-869	-590	-2	-1 461
Årets resultat	21	-5	-93	-77

Källor: Regeringens skrivelse "Årsredovisning för staten 2002", ESV. Räken-
skapssammandrag för kommuner, SCB. Landstingsförbundets hemsida,
www.lf.se/sek/tankstatistik/htm. Årsredovisningar från PPM och AP-fonderna.

Den kommunala sektorns resultat, ett underskott på 5 miljarder kronor, avviker väsentligt från statens resultat. De påfrestningar som den kommunala ekonomin varit utsatt för under 1990-talet och början av 2000-talet präglar verksamheten. Det bör dock påpekas att situationen är mycket varierande inom kommunsektorn, både när det gäller ekonomin och tillståndet i verksamheterna.

Tillgångar och skulder, en uppskattning

Förutsättningarna för en uppskattning av den offentliga sektorns tillgångar och skulder är desamma som beskrevs i det avsnitt där sektorns samlade resultat presenterades. Det innebär att resultatet av summeringarna i tabell 5 inte få tas för exakta storheter eftersom det inte varit möjligt att eliminera transaktioner inom den offentliga sektorn. De redovisade uppgifterna bör dock klargöra sammansättningen och vilken betydelse de olika delarna har för den offentliga sektorn.

5 Balansräkning för den offentliga sektorns olika sektorer 2002, miljarder kronor

Balance sheet for the general government, by sector, SEK billion

	Staten	Kommunala sektorn	Soc.försäkr. sektorn	Summa (ej konsoliderad)
<i>Tillgångar</i>				
Samtliga tillgångar	772	563	611	1 946
<i>Skulder</i>				
Eget kapital (nettoförmögenhet)	-791	290	497	-4
Summa skulder	1 563	273	114	1 950
Summa skulder o. eget kapital	772	563	611	1 946

Källor: Regeringens skrivelse "Årsredovisning för staten 2002", ESV. Räkenskapssammandrag för kommuner, SCB. Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm. Årsredovisningar från PPM och AP-fonderna.

Av den uppskattade totala balansomslutningen på ca 1 946 miljarder kronor 2002 svarade staten, socialförsäkringssektorn och kommunerna för 40, 31 respektive 29 procent. Mer ojämnt fördelad var det egna kapitalet eller nettoförmögenheten där den statliga sektorn hade en negativ nettoförmögenhet. Ett negativt kapital som var så stort att även den sammantagna offentliga sektorn redovisade en negativ nettoförmögenhet. Skulderna var större än tillgångarna vilket till största delen berodde på statsskulden som uppgick till 1 121 miljarder kronor 2002. Jämfört med 2001 betydde det dock en minskning av statsskulden med 33 miljarder kronor.

Staten

Med utgångspunkt från statsbudgeten planeras och styrs den statliga delen av den offentliga sektorns verksamhet genom att medel fördelas till verksamheterna. Formerna för budgeten och budgetarbetet regleras i en särskild budgetlag. Vid redogörelser och diskussioner om statens finanser utgår man vanligen från statsbudgeten och dess utfall.

Statens samlade resurser samt värdet av statens tillgångar och skulder redovisas dock inte i statsbudgeten. Det innebär att den inte ger en fullständig bild av det statsfinansiella läget. Information om statens samlade resurser återfinns däremot i Årsredovisning för staten 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:101. Denna rapport, som utgör underlag för detta avsnitt, innehåller resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys med noter och underliggande analyser. Redovisningen utgår från vedertagna redovisnings- och värderingsprinciper som i så stor utsträckning som möjligt hållits konstanta över tiden. I resultat- och balansräkningen redovisas statens finanser enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. en redovisning av intäkter och kostnader.

Resultat- och balansräkningarna, finansieringsanalysen och noterna omfattar myndigheterna, inklusive affärsverken, under riksdagen och regeringen och de fonder som redovisas av myndigheterna. Dessutom ingår försäkringskassorna men däremot inte Riksbanken.

Ovanstående definition eller avgränsning av staten skiljer sig från nationalräkenskapernas. Enligt nationalräkenskaperna (NR) omfattar staten departementen med tillhörande myndigheter och inrättningar samt vissa statliga fonder. Dessutom klassificeras bolag och stiftelser som till mer än 50 procent finansieras med statliga medel som ingående i den statliga sektorn. De statliga affärsverken hör enligt NR:s definition till näringslivet. NR:s definition tillämpas i kapitlet *Den offentliga sektorn* och *Den kommunala sektorn*.

Förvaltning och organisation – förändringar under 1990-talet

Svensk statsförvaltning har under 1990-talet genomgått omfattande strukturförändringar och omorganisationer. Bidragande orsaker har varit krav på ökad effektivitet, decentralisering, rättssäkerhet och service. Det har medfört avregleringar av statliga monopol, bolagiseringar av affärsverk och andra myndigheter.

Sammantaget har det medfört att de statliga myndigheternas åtagande har minskat och att de blivit färre till antalet. Samtidigt har kvarvarande myndigheter i många fall blivit större. Renodling och koncentration till kärnverksamheten har präglat förändringsarbetet och regeringen har också i sitt förvaltningspolitiska program gett uttryck för att den vill fortsätta renodlingen och omprövningen av statlig verksamhet.

Syftet med renodlingen är att statens uppgifter ska avgränsas till påtagliga statliga åtaganden och att ansvarsfördelningen ska bli tydlig mellan staten och andra huvudmän. Kärnverksamheten ska värnas och det som inte hör dit ska avvecklas eller överlåtas till andra huvudmän. Mellan de olika verksamhetsformerna affärsverk, annan myndighet och statligt bolag har förändringarna skett utifrån renodlingstanken. Utgångspunkten har varit att myndigheter ska ägna sig åt myndighetsutövning och att konkurrensutsatt verksamhet bör bedrivas i bolagsform.

Ett argument för att bolagisera konkurrensutsatt verksamhet är att minska riskerna för att konkurrensen på marknaden snedvrids. Vissa av de tjänster som myndigheterna tillhandahåller kan också effektiviseras om de upphandlas i konkurrens. Det har bl.a. inneburit att verksamheter som bedrivits i offentlig regi sålts ut till privata bolag. Det har främst gällt den statliga bolagssektorn som minskat kraftigt under 1990-talet. Även affärsverken har i hög grad påverkats av avregleringen genom att flertalet av dem bolagiserats. I dag finns bara Svenska Kraftnät, Luftfartsverket, Sjöfartsverket och affärsverket Statens järnvägar kvar.

Inriktningen mellan de olika nivåerna, inom den offentliga sektorn, har också präglats av att ansvar och befogenheter i så stor utsträckning som möjligt ska decentraliseras. Det har då vanligtvis handlat om en omfördelning av verksamheter från staten till den kommunala nivån. Uppgiftsfördelningen har emellertid aldrig blivit tydligt fastlagd och invändningsfri och nya utredningar prövar ständigt frågan. Regeringen aviserade hösten 2001 en mer genomgripande översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och landstingen.

Verksamhetens resultat

Staten redovisar i sin konsoliderade resultaträkning intäkter och kostnader som genererats under redovisningsperioden. Skatteintäkter m.m. liksom kostnader i de stora bidrags- och försäkrings-system som staten hanterar, redovisas till stor del kassamässigt,

dvs. med de belopp som faktiskt inbetalts respektive utbetalts under året.

År 2002 uppvisade staten ett positivt resultat på 21 miljarder kronor vilket kan jämföras med ett överskott på 53 miljarder kronor föregående år. Den kraftiga försämringen, mer än en halvering av 2001 års överskott, berodde både på minskade intäkter och ökade kostnader. I löpande priser reducerades intäkterna med 43 miljarder kronor samtidigt som kostnaderna steg med 31 miljarder. Det redovisade överskottet möjliggjordes dock tack vare en kraftig förbättring av finansnettot.

Intäkterna från skatter m.m. utgjorde det dominerade intäktsslaget med 826 miljarder kronor. Minskningen av fysiska personers inkomstskatt förklaras nästan uteslutande av lägre utfall från slutregleringen för inkomståret 2001. De bokförda skatterna för fysiska och juridiska personer avser dels preliminärskatter för inkomståret, dels slutregleringar för det föregående året.

6 Statens konsoliderade resultaträkning 2001–2002. Miljarder kronor

Consolidated profit and loss account for the central government, SEK billion

	2001	2002
Intäkter		
Skatter m.m.	867,7	825,5
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	36,3	35,5
Intäkter av bidrag	22,9	23,1
Summa intäkter	926,9	884,2
Summa transfereringar och bidrag	-636,7	-651,8
Kostnader egen verksamhet		
Kostnader för personal	-77,6	-86,1
Kostnader för lokaler	-11,8	-13,3
Övriga driftkostnader	-57,0	-59,1
Avskrivningar	-15,7	-19,8
Summa statens egen verksamhet	-162,1	-178,3
Summa kostnader	-798,8	-830,1
Saldo före resultat från andelar och fin. poster	128,1	54,1
Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag	11,9	5,7
Summa finansiella poster	-87,4	-39,1
Årets över-/underskott	52,5	20,7

Källa: Årsredovisning för staten 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:101. Vid upprättandet av ÅRS 2002 har jämförelsetalen för 2001 justerats för att uppnå jämförbarhet mellan åren.

Det försämrade resultatet var också en följd av ökade kostnader i den statliga verksamheten. De största kostnaderna uppstår i bidrags- och transfereringssystemen. Totalt uppgick de till 652 miljarder kronor 2002 vilket innebar en ökning med två procent i jämförelse med 2001. De största enskilda posterna avser ålderspensioner inklusive ATP samt olika former av statliga bidrag till kommuner och landsting.

Bland bidragen har kostnaderna för socialförsäkringar stigit varje år under den senaste femårsperioden. Mellan 2001 och 2002 ökade de med 20 miljarder kronor till 360 miljarder. Sjukpenningutbetalningarna och förtidspensionerna har var för sig ökat med ca. 4 miljarder kronor. Både antalet sjukskrivna och medelsjukpenningen har fortsatt att stiga, men ökningen av sjukpenning är mindre än de senaste årens kraftiga ökningstakt. Allt fler förtidspensioner beror däremot på att fler, än föregående år, överförs från sjukskrivning till förtidspensionering.

Inom området arbetsmarknad har kostnaderna stigit till 57 miljarder kronor, en ökning med 5 miljarder efter tidigare minskningar flera år i följd. Arbetslösheten har hållits kvar på samma nivå som 2001 men kostnaderna för arbetsmarknadsprogram har ökat. Dessutom har kostnaderna för lönegaranti vid konkurs ökat på grund av ökat antal konkurser och det nya sysselsättningsstödet till kommuner och landsting har kostat 2,6 miljarder kronor.

Kostnaderna för statens egen verksamhet, myndighetsutövning och statlig förvaltning, uppgick till 178 miljarder kronor 2002. I jämförelse med 2001 innebar det en ökning med 16 miljarder kronor. Huvuddelen utgörs av personalkostnader vilka steg med nästan 9 miljarder kronor, varav 5 miljarder avser försäkringstekniska avsättningar för pensioner hos Statens pensionsverk. Statens lönekostnader ökade med 4,5 miljarder till följd av löneutveckling men också beroende på att antalet anställda ökade.

Finansnettot förbättrades betydligt under 2002 och det bidrog i hög grad till att den statliga verksamheten kunde redovisa ett positivt resultat. Det var framförallt orealiserade valutavinster, genom att kronan stärktes, som förbättrade de finansiella intäkterna med 31 miljarder kronor. Samtidigt minskade de finansiella kostnaderna med 12 miljarder kronor p.g.a. lägre räntekostnader för upplåningen i utländsk valuta.

Tillgångar och skulder

I den konsoliderade balansräkningen redovisas värdet av statens tillgångar till sammanlagt 772 miljarder kronor. I jämförelse med föregående år har de minskat med 11 miljarder kronor och större delen av de reducerade tillgångarna utgjordes av fordringar som minskade med 25 procent. Poster bland tillgångarna som svarade för relativt måttliga ökningar var anläggningstillgångar och varulager. Deras tillskott uppgick till sex respektive tre miljarder kronor.

7 Statens konsoliderade balansräkning 2001 och 2002. Miljarder kronor

Consolidated balance sheet for the central government, SEK billion

	2001	2002
Tillgångar		
Anläggningstillgångar	513,1	519,5
Utlåning	150,6	145,3
Varulager m.m.	11,7	14,2
Fordringar	62,3	49,7
Kortfristiga placeringar	10,5	8,8
Periodavgränsningsposter	30,1	31,8
Kassa och bank	4,9	2,5
Summa tillgångar	783,2	771,8
Skulder och eget kapital		
Nettoförmögenhet	-813,6	-791,3
Fonder	44,8	49,1
Avsättningar	149,1	163,0
Statsskulden	1 154,4	1 121,4
Övriga skulder och periodavgränsningsp.	248,5	229,6
Summa skulder och eget kapital	783,2	771,8

Källa: Årsredovisning för staten 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:101. Vid upprättandet av ÅRS 2002 har jämförelsetalen för 2001 justerats för att uppnå jämförbarhet mellan åren.

Statens totala skulder och avsättningar utgjorde 1 563 miljarder kronor. Då statens skulder är större än tillgångarna blir statens nettoförmögenhet negativ. Förändringen av nettoförmögenheten mellan två år samvarierar i huvudsak med statsskuldens förändring.

Statens totala nettoförmögenhet uppgick till -791 miljarder kronor vilket innebar en förbättring med 22 miljarder kronor i jämförelse med 2001. Den huvudsakliga orsaken till förbättringen var resultaträkningens överskott på 21 miljarder kronor.

Socialförsäkringssektorn

Socialförsäkringssektorn omfattar offentliga institutioner vars huvudsakliga aktivitet är att tillhandahålla sociala förmåner som berör våra pensioner. Fr.o.m. verksamhetsåret 1999 utgörs sektorn av följande försäkringssystem:

- Allmän tilläggspension (ATP)
- Reformerat ålderspensionssystem
- Premiepension

De institutioner som administrerar de olika socialförsäkringssystemen är de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och Premiepensionsmyndigheten (PPM).

Det reformerade ålderspensionssystemet är indelat i två huvuddelar, dels inkomstgrundad ålderspension, dels ett grundskydd i form av garantipension. Den inkomstgrundade ålderspensionen finansieras genom ålderspensionsavgifter, allmänna pensionsavgifter och statliga ålderspensionsavgifter samt genom avkastning på avgiftsmedel (lag 1998:674, 1kap. 2§). Avgifterna är baserade på den aktiva befolkningens förvärvsinkomster och förs till ett fördelningssystem med buffertfonder (1:a–4:e AP-fonden) och ett fullfonderat premiereservsystem (7:e AP-fonden). Garantipensionen, tillsammans med ATP-systemets förtidspension och efterlevnadespension, finansieras över statsbudgeten. Det reformerade ålderspensionssystemet ersätter successivt tidigare gällande regler för folkpension, ATP, delpension och pensionstillskott.

En ny organisatorisk struktur trädde i kraft 2000 varvid 1:a–5:e fondstyrelserna ombildades till 1:a–4:e AP-fonderna och 6:e fondstyrelsen bytte namn till 6:e AP-fonden. En motsvarande omfördelning av kapital genomfördes internt mellan 1:a–4:e AP-fonderna, samt en inleverans av 155 miljarder kronor från fonderna till staten. Samtidigt med dessa omdispositioner började nya placeringsregler och delar av en ny lagstiftning att gälla.

7:e AP-fonden, som också är en egen myndighet, är det statliga alternativet inom premiepensionssystemet som förvaltar premiepensionsmedel för de personer som avstår från att göra ett aktivt val. Det sker genom att dessa personers medel förs till 7:e AP-fondens Premiesparfond. Sjunde AP-fonden förvaltar också Premievals-fonden som är ett alternativ bland andra valbara fonder inom premiepensionssystemet.

För att vara försäkringsgivare för premiepensionen i det reformerade ålderspensionssystemet inrättades PPM 1998. PPM:s huvudsakliga uppgift är att hantera individuella konton för pensionsmedel i olika värdepappersfonder, att besluta om och medverka vid utbetalning av pensioner, att tillhandahålla efterlevnadsskydd samt att informera om premiepensionssystemet.

Målet för PPM:s verksamhetsområde, enligt ett riksdagsbeslut, är att administration och förvaltning av premiepensionerna ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionsspararna. De erbjudna försäkringsprodukterna ska över tiden var för sig bära sina egna kostnader och avgifterna för försäkringsprodukterna ska vara lägre än i privata försäkringar.

Myndighetens centrala förvaltning är lokaliserad till Stockholm. I Söderhamn bedrivs bl.a. kundservice, dokumenthantering och fondadministration.

Premiesparfonden tillfördes drygt 6,3 miljarder kronor 2002, varav 180 miljoner avsåg förstagångsväljare. Av dem avstod 86 procent från att aktivt välja någon annan fond. Det betydde att Premiesparfonden sedan hösten 2000 tillförts totalt 28,2 miljarder kronor av de premiepensionsmedel som PPM har fördelat på fonder. Tillskottet av förstagångsväljare 2002 innebar också att vid utgången av året hade drygt två miljoner sparare sina premiepensionsmedel placerade i Premiesparfonden.

Premievalsfonden tillfördes 185 miljoner kronor netto under 2002. Det medförde att vid utgången av året hade nästan 120 000 sparare sina premiepensionsmedel placerade i Premievalsfonden. Det sammanlagda marknadsvärde uppgick då till 596 miljoner kronor vilket motsvarade en procent av det totala premiepensionskapitalet.

Premiesparfonden har i förhållande till Premievalsfonden gynnats av en mindre aktieexponering och en motsvarande större andel realränteobligationer, som var den placering som gav den bästa avkastningen 2002.

Socialförsäkringssektorns resultat, en uppskattning

Ränteintäkter och aktieutdelningar utgör huvuddelen av socialförsäkringssektorns nettointäkter. De kan variera mellan sektorns olika delar främst beroende på skiftande innehav av placerings-tillgångar. Det betyder också att det finns relativt stora variationer vad beträffar årets resultat då förvaltningskostnaderna generellt är marginella.

Genomgående för 2002 är att PPM och samtliga AP-fonder uppvisar negativa resultat. Det beror huvudsakligen på den värdeminskning av aktiekapitalet som skett under året och som i resultaträkningen redovisas som orealiserade värdeförändringar. Sådana värdeförändringar av aktier och räntebärande placeringar bestäms utifrån de officiella marknadsnoteringarna vid årets utgång. Inklusiv aktieutdelning uppgick avkastningen 2002 till -31,9 procent, vilket betydde en värdeförsämring med 17 procent i jämförelse med föregående år.

Stockholmsbörsens nedgång 2002 var den största sedan 1931. PPM:s resultat, ett underskott med 365 miljoner kronor, innebar en försämring med 26 procent i jämförelse med 2001. Det berodde bl.a. på att myndighetens avgifter tagits ut med ett lägre belopp samt att en skiljedomskostnad för en tvist med Computer Sciences Corporation (CSC) tagits upp till 157 miljoner kronor.

8 Resultaträkning för socialförsäkringssektorn 2002, miljoner kr

Profit and loss account for the social insurance sector, SEK million

	Nettointäkt	Förvaltningskostnader	Årets resultat
PPM	4	-369	-365
1:a AP-fonden	-18 499	-166	-18 665
2:a AP-fonden	-21 208	-197	-21 405
3:e AP-fonden	-17 337	-177	-17 514
4:e AP-fonden	-22 816	-165	-22 981
6:e AP-fonden	-4 805	-302	-5 107
7:e AP-fonden ¹	-6 736	-180	-6 916
Summa (ej konsoliderad)	-91397	-1 556	-92 953

1) Avser Premiespar-, Premievals-fonden och myndigheten 7:e AP-fonden.

Källa: Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:130. Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten 2002.

Summeras årets resultat för PPM och AP-fonderna får man en uppfattning om nivån på socialförsäkringssektorns totala resultat.

Det visade på ett underskott på 93 miljarder kronor, en försämring med 64 miljarder jämfört med föregående år.

Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder, en uppskattning

Summeras tillgångarna för PPM och samtliga AP-fonder får man en uppskattning av socialförsäkringens totala balansomslutning. Den uppgick till 612 miljarder kronor 2002, vilket var 72 miljarder mindre jämfört med föregående år. Den negativa utvecklingen förklaras huvudsakligen av den kraftiga kursnedgången på aktier som medförde att värdet på det samlade fondkapitalet minskade med 67 miljarder kronor. Relativt sett sjönk fondkapitalets värde mest i den sjätte-AP-fonden, 31 procent, och minst i den sjunde AP-fonden, tre procent.

9 Socialförsäkringssektorns tillgångar och skulder 2002, miljoner kronor

Assets and liabilities for the social insurance sector, SEK million

	Tillgångar			Skulder		
	Plac.tillg.	Andra tillg.	Summa tillg.	Fondkap/eget kap.	Summa skulder	Summa skulder o. fondkap.
PPM	104 348	379	104 727	-1 618	106 345	104 727
1:a AP-fonden	115 212	2 765	117 977	117 124	853	117 977
2:a AP-fonden	114 148	4 027	118 175	117 090	1 085	118 175
3:e AP-fonden	116 662	3 880	120 542	120 211	331	120 542
4:e AP-fonden	112 052	6 224	118 276	113 605	4 671	118 276
6:e AP-fonden	11 109	1 489	12 598	11 621	977	12 598
7:e AP-fonden ¹	18 910	383	29 293	19 144	149	19 293
Summa (ej kosnoliderad)	592 441	19 147	611 588	497 177	114 411	611 588

1) Avser Premiespar-, Premievals-fonden och myndigheten 7:e AP-fonden.

Källa: Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:130. Årsredovisning för Premiepensionsmyndigheten 2002.

Den kommunala sektorn

Den kommunala sektorn omfattar kommuner och landsting samt den verksamhet som bedrivs i samarbete mellan kommuner eller landsting i form av kommunalförbund.

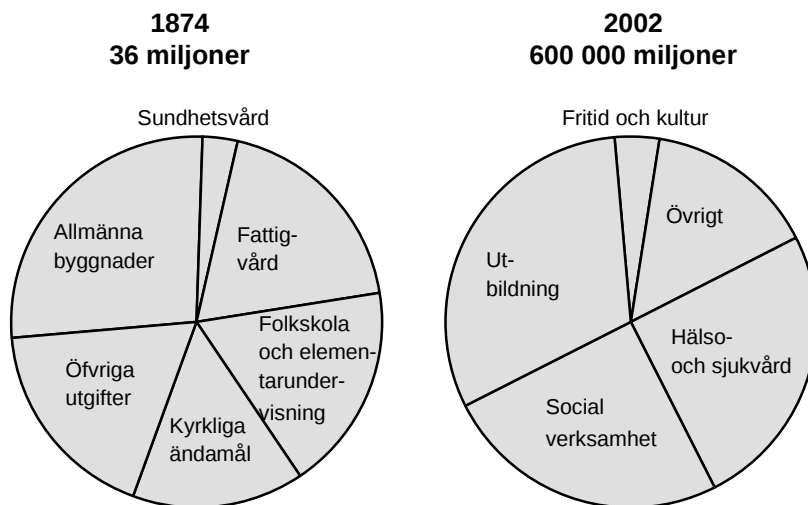
Verksamhet som bedrivs i kommunägda och landstingsägda företag ingår inte i den kommunala sektorn. Däremot ingår kommunernas affärsverksamhet i den kommunala sektorn i detta och i följande kapitel. Här används en något vidare definition än i kapitlet Den offentliga sektorn.

Under de många år som Statistiska centralbyrån belyst den kommunala ekonomin har kommunernas verksamheter genomgått genomgripande förändringar både vad beträffar omfattning och inriktning. En viss uppfattning om hur genomgripande förändringarna har varit i ett längre tidsperspektiv kan man få genom att jämföra den kommunala sektorns utgifter 1874 och 2002. Räknas 1874 års utgifter på 36 miljoner kronor om med hjälp av konsumentprisindex¹ till 2002 års priser motsvarade det ca 1 500 miljoner kronor. Detta belopp skall jämföras med 2002 års utgifter på 600 000 miljoner kronor. Jämförelsen ger naturligtvis inte en riktig bild av utvecklingens omfattning bl.a. därför att förhållandena vad avser målsättning och innehåll för kommunal verksamhet har förändrats mycket på så många år. Befolkningstillväxten, som inneburit att antalet invånare mer än fördubblats, har t.ex. haft stor betydelse när det gäller ökade utgifter. Om hänsyn tas till befolkningsförändringarna blir utgifterna per invånare, i 2002 års priser, 412 kronor för 1874 och 67 000 kronor för 2002.

1) Levnadskostnadsindex för 1874 är 95,7 och för 2002 3 987. Tal före 1914 bygger på det s.k. Myrdal-Bouvins konsumentprisindex, en ekonomisk-historisk efterhandskonstruktion. Tal efter 1914 bygger på officiella indexserier.

10 Den kommunala sektorns utgifter fördelade på olika verksamheter 1874 och 2002. Procent

Expenditure by area of activity for the local government sector

Det blir naturligtvis än mer osäkert att göra meningsfulla jämförelser om utgifterna fördelas på lägre nivåer. Därför återges här bara hur de fördelade sig på olika verksamheter 1874 och 2002 utan några försök till jämförelser. Enligt den uppdelning som tillämpades 1874 utgjorde de största utgiftsslagen allmänna byggnader, fattigvård samt folkskola och elementarundervisning. Deras andelar av de totala utgifterna var 27, 19 respektive 18 procent. Enligt 2002 års uppdelning var gruppen utbildning, hälso- och sjukvård samt social verksamhet de största utgiftsposterna. De uppgick till 32, 29 respektive 26 procent.

En kommunalekonomisk jämförelse som borde kunna göras utan invändningar gäller differensen mellan inkomster och utgifter. Detta mått speglar i viss mån det kärva ekonomiska klimat som kommunal verksamhet bedrivits i under 1990-talet. Den kommunala sektorns verksamhet har till största delen redovisat underskott under denna period och 2002 uppgick underskottet till två procent av de totala inkomsterna. Motsvarande situation 1874 var ett finansiellt underskott på 8,5 procent. Vi kan konstatera att en underbalanserad kommunalekonomi inte är en modern företeelse.

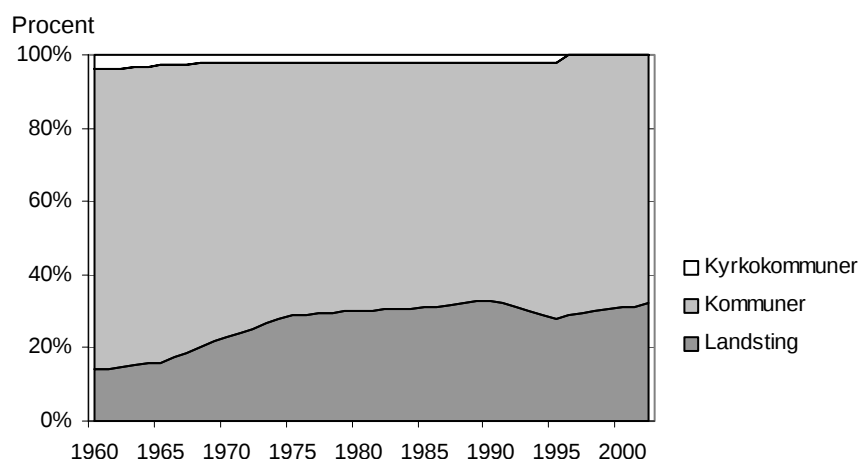
Den kommunala sektorns externa utgifter

Den verksamhet som bedrivs inom de olika kommuntyperna är mycket varierande till storlek och omfattning. Av den totala kommunala sektorns utgifter på 600 miljarder kronor 2002 svarade kommunerna för två tredjedelar och landstingen för en tredjedel.

Landstingens verksamhet har, framför allt mellan 1965 och 1975, byggts ut i snabbare takt än kommunernas. Det har inneburit att landstingens andel av den totala kommunala sektorns utgifter ökat från ungefär en åttondel i början av 1960-talet till dagens andel på nästan en tredjedel. I början av 1990-talet förändrades den trenden då kommunernas verksamhet ökade. En förklaring är kommunernas övertagande av omsorgen om äldre och funktionshindrade som genomfördes 1992 med den s.k. ÄDEL-reformen.

11 Kommuntypernas utgifter 1960–2002. Procent av den kommunala sektorns externa utgifter

External expenditure for the different types of local government, in per cent of the total government

I diagrammet redovisas de bokförda värdena. Fr.o.m. 2000 ingår inte Svenska kyrkan i den offentliga sektorn. I diagrammet finns värden angivna t.o.m. 1995.

Under verksamhetsåren 1998 och 1999 steg utgifterna med sju respektive tre procent vilket motsvarade 35 miljarder och 17 miljarder kronor i löpande priser. Denna utveckling berodde främst på betydande utgiftsökningar som landstingen svarade för.

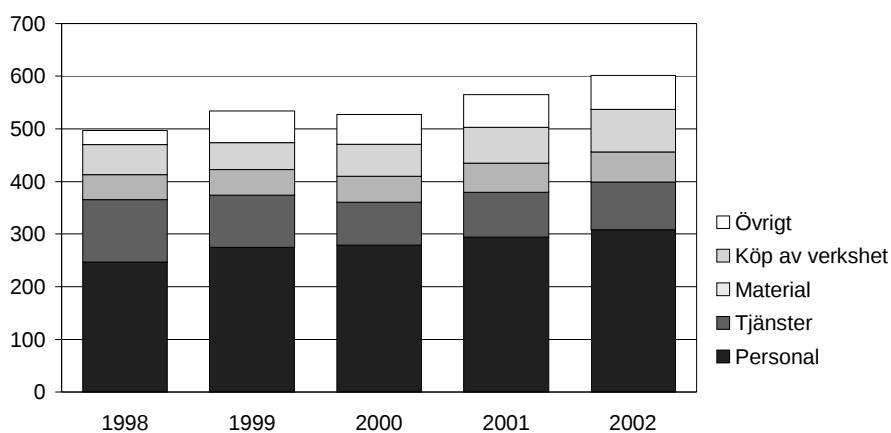
För verksamhetsåret 2000 redovisades en minskning av utgifterna med sju miljarder till 527 miljarder kronor. Det berodde i första hand på att Svenska kyrkan fr.o.m. 2000 inte räknades till den kommunala sektorn. Under 2001 steg utgifterna åter bl.a. på grund av att kostnaderna för material och köp av och verksamhet ökade med ca 13 procent var. Totalt uppgick utgiftsökningen 2001 för den kommunala sektorn till sju procent vilket motsvarade 37 miljarder kronor.

Kommunernas köp av verksamhet fortsatte att öka under 2002. Jämfört med föregående år accelererade ökningstakten från 8 miljarder kronor till 12 miljarder och totalt kom den kommunala sektorns köp av verksamhet att uppgå till 80 miljarder kronor 2002. Utöver detta utgiftsslag var det främst stigande personalkostnader som bidrog till att de externa utgifterna sammantaget steg med 36 miljarder kronor.

12 Den kommunala sektorns externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1998–2002. Miljarder kronor i löpande priser

Local government's external expenditure by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Personalkostnaderna, dvs. löner och arbetsgivaravgifter utgör den kommunala sektorns största utgiftspost. Den har svarat för ungefär hälften av de totala utgifterna varje år under andra hälften av

1990-talet. År 2002 svarade personalkostnaderna för 51 procent av de totala utgifterna vilket motsvarade 308 miljarder kronor. I jämförelse med 2001 betydde det en ökning med sex procent.

13 Den kommunala sektorns externa utgifter 2002. Miljoner kronor *Local government's external expenditure, SEK million*

Utgiftsslag	2002	
	Miljoner kronor	Procent
Personalkostnader	307 733	51
därav arbetsgivaravgifter	81 768	14
Tjänster	91 378	15
Material	57 286	10
Köp av verksamhet	80 703	13
Bidrag och transfereringar	31 192	5
Övrigt	32 576	6
Summa utgifter	600 868	100

Den kommunala sektorns externa inkomster

Under 1998 steg de externa inkomsterna med sju procent till 493 miljarder kronor. Det var främst de ökade statsbidragen som bidrog till förbättringen. De steg med 22 procent eller 12 miljarder kronor. Denna utveckling, stigande inkomster, fortsatte 1999 då de ökade med fem procent till 520 miljarder kronor. Det berodde till stor del på att avgifter, bidrag och ersättningar ökade med nästan 10 miljarder kronor.

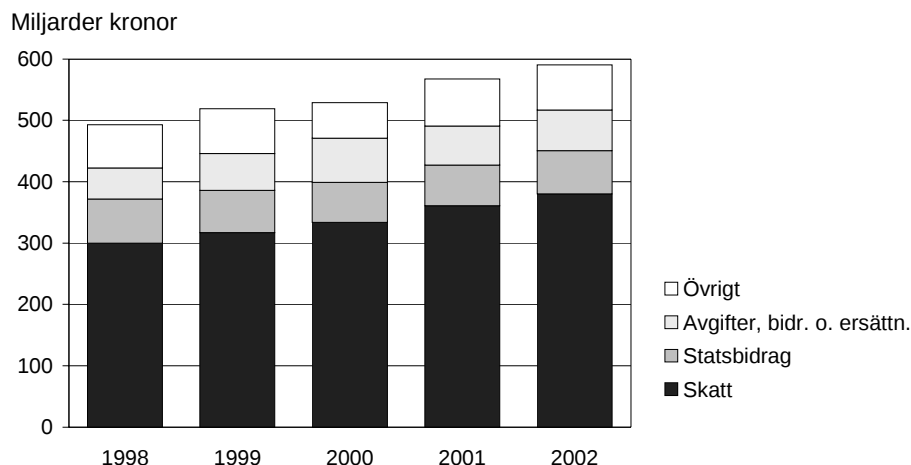
Utvecklingen, stigande inkomster, avmattades något under 2000 då de ökade med två procent till 529 miljarder kronor. Tillskottet kan främst hänföras till en gynnsam konjunktur med förbättrade inkomster och därmed större skatteintäkter. Dessa ökade med fem procent eller 17 miljarder kronor. Utvecklingen, stigande skatteinkomster, fortsatte 2001 då de ökade med ytterligare åtta procent eller 27 miljarder kronor. Dessutom höjdes statsbidragen med nästan två miljarder kronor och sammantaget steg sektorns externa inkomster 2001 med åtta procent eller 40 miljarder kronor.

De externa inkomsterna steg med fyra procent till 589 miljarder 2002. Det innebär att ökningstakten mattades något i jämförelse med 2001 då motsvarande ökning uppgick till åtta procent.

Det berodde främst på lågkonjunkturen med ökad arbetslöshet och minskade inkomster som resulterade i ett mindre tillskott av skatteintäkter i jämförelse med föregående år. En viss kompensation fick kommunsektorn genom statsbidragen som uppgick till 71 miljarder kronor, vilket var sex procent mer än 2001. Avgifter, ersättningar och bidrag var i stort sett desamma som föregående år.

14 Den kommunala sektorns externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1998–2002. Miljarder kronor i löpande priser

Local government, external revenue, by type. SEK billion, current prices

Den kommunala inkomstskatten är kommunsektorns största inkomstkälla och dess betydelse har tilltagit under senare delen av 1990-talet. År 2002 uppgick andelen till 65 procent. Tillsammans med statsbidragen svarade de för drygt tre fjärdedelar av de totala inkomsterna.

Andelen taxor och avgifter har minskat sedan senare delen av 1990-talet bl.a. beroende på att delar av den kommunala affärs-mässiga verksamheten förts över till kommunägda företag. Av de totala inkomsterna 2002 utgjorde taxor och avgifter 6 procent eller 32 miljarder kronor. Bidragen som t.ex. driftbidrag från staten och AMS etc. var av samma omfattning, ca. 33 miljarder kronor.

15 Den kommunala sektorns externa inkomster 2002. Miljoner kronor

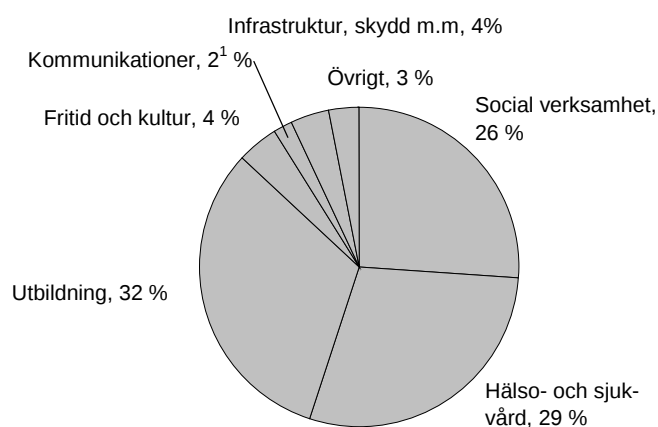
Local government, external revenue, SEK million

Inkomstslag	2002	
	Miljoner kronor	Procent
Skatt	380 452	65
Statsbidrag	70 587	12
Försäljning av tillgångar	13 800	2
Försäljning verksamhet	27 953	5
Taxor och avgifter	32 437	6
Bidrag	33 221	5
Övrigt	31 030	5
Summa	589 480	100

Hur skatteintäkter och generella statsbidrag, dvs. driftintäkter som inte är knutna till något speciellt ändamål, används för att finansiera olika kommunala löpande verksamheter framgår av diagram 16. Huvuddelen av intäkterna används inom utbildning, hälso- och sjukvård samt social verksamhet. Deras andelar av de totala skatteintäkterna 2002, var 32, 29 respektive 26 procent

16 Skatteintäkternas användning inom olika verksamhetsområden 2002. Procent

Use of tax revenue, by activity, per cent

1) Exklusive gator och vägar som ingår i kommunernas infrastruktur, skydd m.m.

Utgifterna större än inkomsterna

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om den kommunala sektorns möjligheter att t.ex. finansiera investeringar med egna medel. I början av 1980-talet var ekonomin i balans med årliga överskott, men fr.o.m. mitten av 1980-talet försämrades utvecklingen. Denna utveckling har fortsatt under 1990-talet med undantag för 1992 då ökade skatteinkomster gav en tillfällig förbättring. Förklaringen var en gynnsam inkomstutveckling som möjliggjorde en kortvarig återhämtning. Därefter har utvecklingen med årliga underskott fortsatt fram till 1997 då det skedde en markant förbättring, ett överskott på 87 miljoner kronor. Den fortsatta utvecklingen har gett både under- och överskott. Överskottet 1999 på drygt 6 miljarder kronor var en förbättring med drygt 10 miljarder kronor. Det var främst kommunernas extraordinära intäkter som bidrog till den gynnsamma utvecklingen. De ökade med nästan nio miljarder kronor till totalt 13 miljarder.

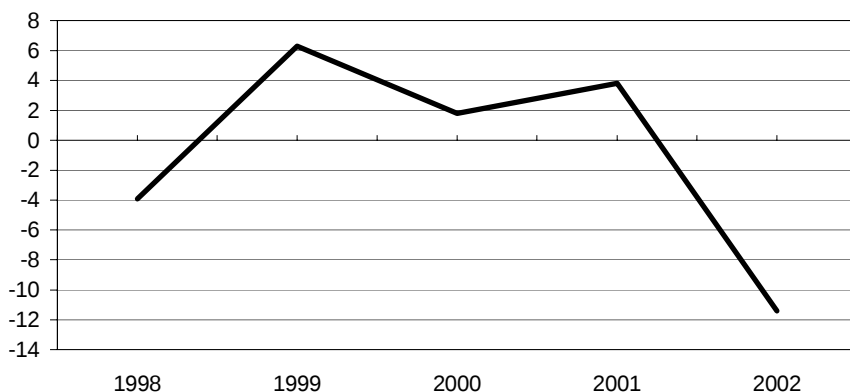
Även för verksamhetsåren 2000 och 2001 har de sammantagna inkomsterna överstigit utgifterna. Nivån har dock sjunkit från sex miljarder 1999 till ca. fyra miljarder kronor 2001. Den nedåtgående trenden har fortsatt under 2002 och stärkts då utgifterna med bred marginal kom att överstiga inkomsterna. Överskottet på nästan 4 miljarder kronor 2001 förbyttes till ett underskott på drygt 11 miljarder.

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ska dock inte förväxlas med verksamhetens resultat som utgörs av skillnaden mellan de periodiska intäkterna och kostnaderna. För verksamhetsåret 2002 uppgick det till minus fem miljard kronor.

17 Differensen mellan inkomster och utgifter. Miljarder kronor i löpande priser 1998–2002

Local government, difference between income and expenditure, SEK billion, current price

Miljarder kronor

Den kommunala sektorns likviditet och soliditet

Hur det ekonomiska tillståndet utvecklas kan också beskrivas med hjälp av olika likviditets- och soliditetsmått. Likviditeten visar vilken beredskap som finns för att klara de löpande betalningarna medan soliditeten anger den finansiella ställningen på lång sikt. Dvs. soliditeten visar vilken beredskap det finns för att möta framtida resultatförsämringar.

I detta kapitel uttrycks likviditeten som rörelsekapitalet i procent av verksamhetens kostnader. Verksamhetens kostnader har beräknats som externa utgifter minus investeringsutgifter. Det valda måttet rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder, inklusive semesterlöneskuld – i förhållande till verksamhetens kostnader visar hur känslig kommunernas ekonomi är för oförutsedda händelser.

De olika kommuntypernas likviditet eller betalningsberedskap för den löpande verksamheten har varierat kraftigt från mitten av 1960-talet och fram till sekelskiftet. Trenden har varit nedåtgående men den höga nivå som utmärkt kyrkokommunerna skiljer dem från kommuner och landsting.

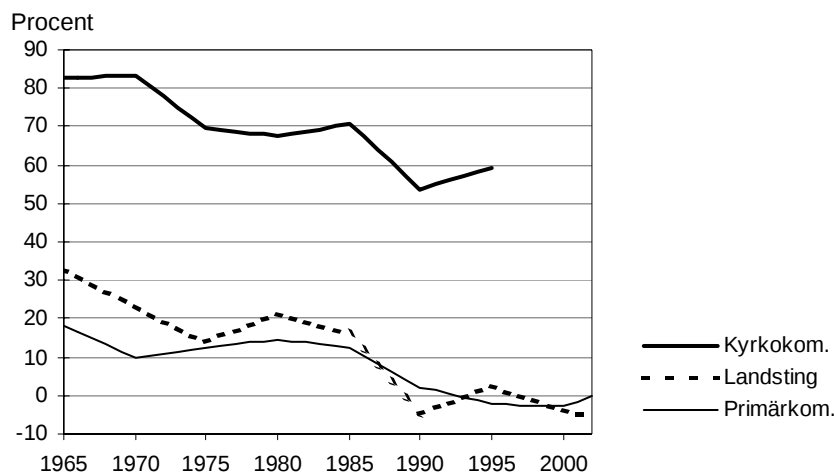
För kommuner och landsting har situationen blivit bekymmersam. Deras likviditet låg under noll procent 1999 och denna ofördelaktiga utveckling har fortsatt. För kommunerna har den inneburit att det negativa rörelsekapitalet ökat till 6,8 miljarder kronor 2002.

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

Motsvarande utveckling för landstingen har gett ett negativt rörelsekapital på 8,5 miljarder kronor. Det betyder att de kortfristiga skulderna är större än omsättningstillgångarna och att anläggningstillgångarna måste delvis finansieras med hjälp av kortfristiga skulder.

18 De olika kommuntypernas likviditet 1965–2002. Procent

Local government, by type. Liquidity in per cent

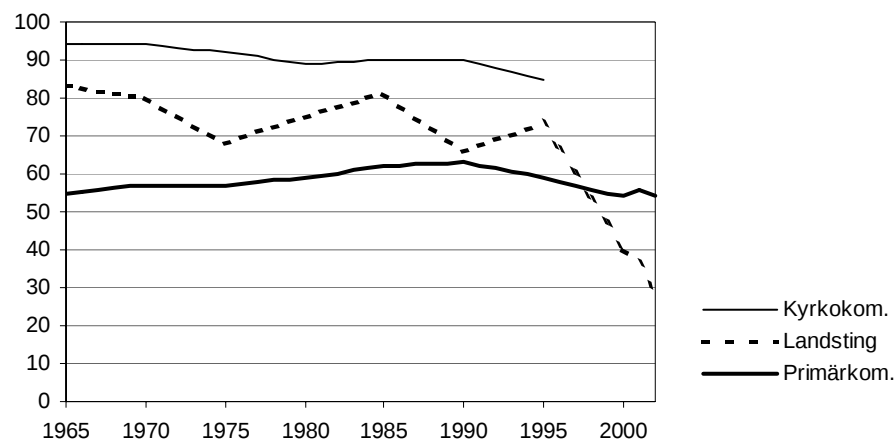
Fr.o.m. 2000 räknas inte kyrkokommuner till den kommunala sektorn. I diagrammet finns värden angivna t.o.m. 1995.

Soliditeten (exkl. pensionsskulden) för de olika kommuntyperna, som redovisas i diagram 19, ligger på en hög nivå fram t.o.m. slutet på 1990-talet. Trenden har dock varit avtagande fr.o.m. 1990 förutom att landstingen avviker något. De kunde med hjälp av besparingar och minskade kostnader förbättra resultaten och på så sätt förbättra soliditeten mellan 1990 och 1995. Efter 1995 fortsätter landstingens utveckling att avvika, men då genom att deras soliditet försämras på ett markant sätt.

Ett kommunalt problem är de växande (kommunala) pensionskulden. Medel som avsätts till dem har tidigare redovisats i balansräkningen och fr.o.m. 1989 finns också sådana skulder upptagna där. I enlighet med en ny redovisningslag skall dock pensionsförmåner som intjänats före 1998 redovisas tillsammans med borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser. Det innebär att pensionsskulden, som 1998 uppgick till 128 miljarder kronor, lyftes ut från balansräkningen. En förändring som medfört att utvecklingen fr.o.m. 1998 inte är jämförbar med tidigare år.

19 De olika kommuntypernas soliditet (exkl. pensionsskuld)**1965–2002. Procent***Local government, by type. Solvency in per cent (excluding pension liabilities)*

Procent

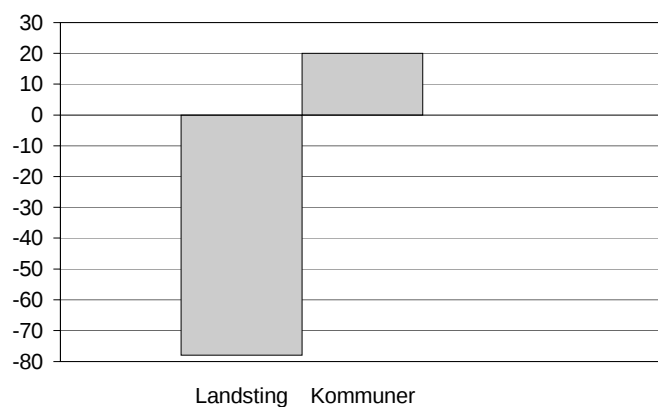
Fr.o.m. 2000 räknas inte kyrkokommuner till den kommunala sektorn. I diagrammet finns värden angivna t.o.m. 1995.

Den finansiella ställningen för landstingen och kommunerna blir betydligt sämre om hänsyn tas till pensionsskulderna. Det egna kapitalet skall då reduceras med de pensionsåtaganden som är intjänade före 1998 (fr. o. m. 2000 ingår också löneskatt). Det innebär en minskning av det egna kapitalet på 148 miljarder för kommunerna och 100 miljarder kronor för landstingen. Soliditeten år 2002 sjunker då till -78 procent respektive 20 procent. För landstingen betyder det att de sammantagna skulderna blir betydligt större än tillgångarna.

20 De olika kommuntypernas soliditet 2002 (inklusive pensions-skuld). Procent

Local government, by type. Solvency in per cent (including pension liabilities)

Procent

Kommuner

Dagens kommuner har en omfattande verksamhet där vård och omsorg samt den pedagogiska verksamheten svarar för 80 procent av driftkostnaderna (exklusive affärsverksamhet). En andel som i löpande priser varit bestående fr.o.m.senare delen av 1990- talet.

Verksamheten i kommunerna är till stor del reglerad genom olika förordningar. Skilda lokala förutsättningar och varierande ambitionsnivåer ger utrymme för skillnader mellan verksamheterna i olika kommuner. En kommun, Gotland, har själv hand om den verksamhet som i övriga landet sköts av landstingen. Det berör i första hand sjukvården. Gotland är därför i vissa avseenden inte jämförbar med övriga kommuner.

Uppgifterna om kommunernas finanser grundar sig på den bokslutsstatistik som SCB samlar in varje år genom det s.k. räkenskapssammandraget. Ett räkenskapssammandrag som genomgått en omfattande förändring fr.o.m. bokslutsåret 1995. Förändringarna avser både utgifts- och inkomstslagen samt verksamhetsindelningen vilket bl.a. höjt kvaliteten. Det har förbättrat möjligheterna att göra jämförelser och beskriva utvecklingen från 1995 och framåt. Inför verksamhetsåret 1998 kompletterades också räkenskapssammandragsblanketten så att mer detaljerade uppgifter samlas in om socialtjänsten, omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ och familjeomsorg.

Redovisningen i detta kapitel omfattar enbart förvaltningskommunen vilket betyder att uppgifter som berör de kommunala företagen inte ingår. De fångas upp i kapitlet Kommunägda företag samt i den kommunala koncernredovisningen som redovisas i det särskilda kapitlet Kommunkoncerner.

Verksamhetens resultat

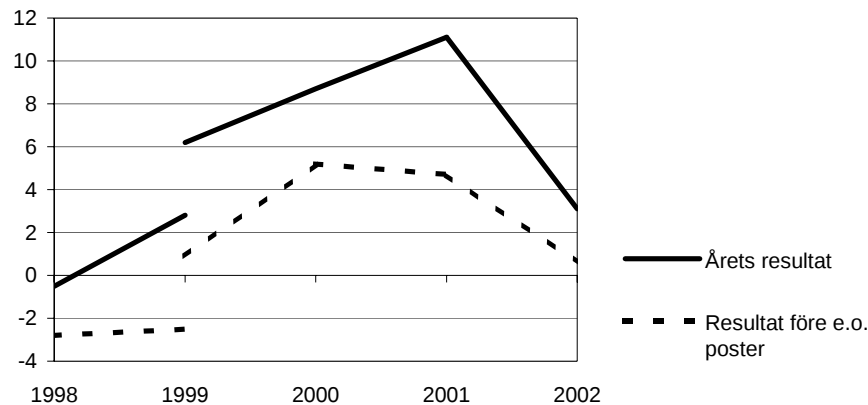
För att få en uppfattning om hur den löpande verksamheten utvecklats under ett år kan måttet resultat före extraordinära poster användas. Sammantaget för kommunerna visar det på årliga underskott för andra hälften av 1990-talet. Trenden har dock varit uppåtgående och 1999 gav verksamheten ett mindre överskott som växte ytterligare under 2000. Resultatet 5,2 miljarder kronor som då redovisades var nästan sju gånger större än överskottet 1999. Den uppåtgående trenden bryts emellertid 2001 då resultatet försämras något. En nedgång som förstärks under 2002 då över-

skottet krymper till 0,6 miljarder kronor. Det innebär att kommunernas resultat är tillbaks på samma låga nivå som 1999.

21 Kommunernas resultat före extraordinära poster och årets resultat. Miljarder kronor i löpande priser 1998–2002

Municipalities, profit/loss before extraordinary items and net profit/loss for the year, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Kommunernas resultat fr.o.m.1999 är inte jämförbart med tidigare år. Detta år ändrades redovisningen så att det i skatteintäkterna ingår en prognos för årets slutavräkning samt en justering av slutavräkningen för föregående år. Tidigare år ingick enbart slutavräkningen för föregående år.

Beaktas kommunernas samtliga intäkter och kostnader under ett år åskådliggörs årets resultat. Det innebär att hänsyn tas till extraordinära poster som utgörs av stora engångsbelopp, t.ex. viss försäljning av anläggningstillgångar eller aktier i kommunägda företag. Det är poster som normalt inte räknas in i den ordinarie verksamheten.

Överskotten från de extra ordinära posterna har bidragit till att årets resultat utvecklats positivt under senare delen av 1990-talet och fram till 2001. Då uppgick det till 11,1 miljarder kronor vilket motsvarade mer än dubbelt så mycket som resultatet före extraordinära poster. Under 2002 sjönk dock årets resultat till 3,0 miljarder kronor. En betydande försämring som främst förklaras av krympande extraordinära intäkter p.g.a. att försäljning av aktier, anläggningstillgångar eller dylikt minskade kraftigt.

22 Resultaträkning för samtliga kommuner 1999–2002, miljarder kronor i löpande priser

Profit and loss account for all municipalities, SEK billion, current prices

	2000	2001	2002
Verksamhetens intäkter	78,3	82,5	87,3
Verksamhetens kostnader	-328,9	-349,4	-369,8
Avskrivningar	-12,9	-12,4	-12,8
Verksamhetens nettokostnader	-263,4	-279,4	-295,3
Skatteintäkter	226,0	243,4	255,9
Nettobelopp, generella statsbidrag o utjämning	41,3	39,4	40,2
Finansiella intäkter	8,8	9,2	10,3
Finansiella kostnader	-7,5	-7,9	-10,5
Därav nedskrivning av fin. tillgångar	..	..	-1,7
Resultat före e.o. poster	5,2	4,7	0,6
Extraordinära intäkter	7,4	11,0	5,7
Extraordinära kostnader	-3,9	-4,7	-3,2
Årets resultat	8,7	11,1	3,0

Sammanställningen över kommunernas samtliga intäkter och kostnader visar att den huvudsakliga inkomstkällan, skatteintäkterna, ökade med 12,5 miljarder kronor eller 5 procent under 2002. Motsvarande utveckling för verksamhetens kostnader var en ökning med 20,4 miljarder kronor eller 6 procent.

Nettobeloppet, generella statsbidrag och utjämning har ökat något under 2002. Den enskilda posten generella statsbidrag fortsätter dock att minska från 59,0 miljarder kronor 2001 till 58,7 miljarder 2002. För posten skattekostnader (kommunernas ersättningar och avgifter till kommunkontosystemet) gäller det omvända, en fortsatt ökning från 20,2 miljarder kronor 2001 till 22,0 miljarder 2002.

Utjämningen (kostnads- och inkomstutjämningssystemet) har till syfte att minska skillnaderna när det gäller de ekonomiska förutsättningarna som beror på strukturella och befolkningsmässiga olikheter. Systemet är i princip självfinansierat, vilket innebär att de avgifter vissa kommuner betalar in till systemet bekostar de bidrag andra kommuner erhåller.

Den kärva ekonomiska utvecklingen under senare år har ställt stora krav på besparingar och omstruktureringar. Flera kommuner har haft problem att anpassa sin verksamhet till dessa förutsättningar och det är bl.a. mot denna bakgrund som riksdagen fattade beslut om att det s.k. balanskravet skall gälla fr.o.m. år 2000. Det

innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor. Flera av de extraordinära posterna får dock inte ingå när balanskravet beräknas, varför det är mer relevant att analysera resultatet före extraordinära poster för att få en uppfattning om i vilken utsträckning kommunerna lever upp till kravet. Mätt med det måttet var det 39 procent av kommunerna som inte klarade balanskravet 2002. Det var en försämring i jämförelse med 2001 då 32 procent inte kunde uppfylla balanskravet.

Enligt riksdagens beslut om balanskravet innebär det för de kommuner som inte uppnår lägst ett nollresultat att de har två år på sig att vända utvecklingen så att det ackumulerade resultatet för treårsperioden blir positivt.

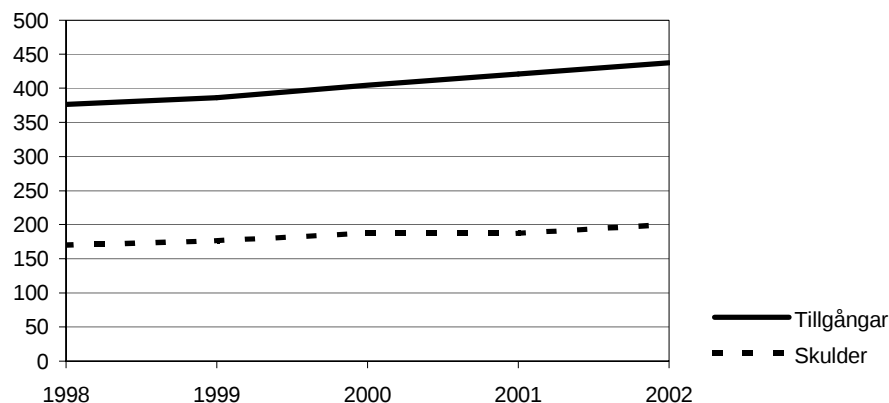
Tillgångar och skulder

Balansräkningen visar vilka tillgångar och skulder kommunen har vid årets slut. Tillgångar utgörs av anläggnings- och omsättnings-tillgångar medan skulder består av avsättningar, lång- och kortfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångar och skulder ger det egna kapitalet eller nettoförmögenheten.

23 Tillgångar och skulder. Miljarder kronor i löpande priser 1998–2002

Assets and liabilities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Tillgångarna har proportionellt ökat något mer än skulderna sedan 1998. Det har samtidigt betytt att det egna kapitalet förbättrats med 15 procent eller 31 miljarder kronor mellan 1998 och 2002. De kraftigt förbättrade finanserna 1998, en redovisad minskning av

skulderna med ca 30 procent, svarade emellertid inte mot en faktisk utveckling utan är en följd av den nya redovisningslagen som tillämpas fr.o.m. bokslutsåret 1998. Enligt den skall pensionskulder (intjänade före 1998) i fortsättningen inte tas upp i balansräkningen utan att istället redovisas tillsammans med borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser. Detta belopp uppgick då till 128 miljarder kronor och den nya tillämpningen av redovisningen innebär att utvecklingen fr.o.m. 1998 inte är jämförbar med tidigare år.

24 Balansräkning för samtliga kommuner 2000–2002, miljarder kronor i löpande priser

Balance sheet for all municipalities, SEK billion, current prices

	2000	2001	2002
Tillgångar			
Anläggningstillgångar	327,0	337,6	357,5
därav mark o byggnader	208,4	213,9	224,3
Omsättningstillgångar	77,7	83,3	80,3
därav likvida medel	12,0	13,9	9,3
Summa tillgångar	404,7	420,9	437,8
Eget kapital	216,8	233,9	236,4
därav Årets resultat	8,7	11,1	3,0
Skulder och avsättningar			
Avsättningar för pensioner	7,1	6,9	7,3
Andra avsättningar	5,1	6,5	9,2
Långfristiga skulder	87,9	89,2	97,8
Kortfristiga skulder	87,8	84,4	87,1
Summa skulder	187,9	187,0	201,4
Skulder, Avsättn. o Eget kapital	404,7	420,9	437,8

Under verksamhetsåret 2002 har värdet på tillgångarna ökat med 16,5 miljarder kronor. Anläggningstillgångarna svarade för hela ökningen genom att deras värde steg med 19,4 miljarder kronor samtidigt som omsättningstillgångarna minskade med 2,9 miljarder kronor. Posterna mark och byggnader samt de långfristiga fordringarna på koncernföretagen bidrog främst till att anläggningstillgångarna steg. Reduktionen av omsättningstillgångarna förklaras huvudsakligen av att de likvida medlen minskade med en tredjedel.

Summa skulder och avsättningar har ökat med 10,3 miljarder kronor eller 6 procent mellan 2001 och 2002. Det berodde uteslutande på att de långfristiga skulderna, t.ex. lån i banker och kreditinstitut, ökade.

Kommunernas externa utgifter

I kommunernas externa utgifter ingår löpande externa driftkostnader och investeringsutgifter. Avskrivningar och interna räntersättningar ingår ej. De externa utgifterna har konstant ökat under lång tid med undantag för 1993. Det berodde bl.a. på att då minskade betalningsströmmarna mellan kommunerna och staten när ett nytt bidragssystem infördes. Samtidigt utsattes den kommunala verksamheten för omprövningar och neddragningar som tvingades fram av en allt kärvare ekonomi. Trots det ansträngda ekonomiska läget har utgifterna fortsatt att stiga efter 1993. En utveckling som också gäller 2002 då ökningen uppgick till 5,5 procent eller nästan 20 miljarder kronor i löpande priser.

Kommunernas totala redovisade utgifter på 405 miljarder kronor 2002 utgjorde drygt två tredjedelar av den kommunala sektorns utgifter. Ställs utgifterna i relation till den totala svenska ekonomin uppgick de till 16 procent i förhållande till BNP. Den totala kommunala konsumtionen beräknas ha uppgått till 304 miljarder kronor 2002, en ökning med 7,5 procent jämfört med 2001. Uttrycks förändringen i fasta priser motsvarade den en volymökning på 2,25 procent.

25 Externa utgifter 2001–2002. Miljoner kronor och andelar

Municipalities, certain items of expenditure, SEK million and shares in per cent

Utgiftsslag	2001		2002	
	Mnkr	Procent	Mnkr	Procent
Personalkostnader	210 148	55	221 074	55
därav löner	145 621		153 667	
sociala avgifter	53 444		56 022	
Inköp av anläggningstillgångar	7 925	2	8 353	2
därav mark, byggn. och tekn. anlägggn.	2 158		1 936	
Material	23 907	6	24 211	6
Tjänster, inkl köp av verksamhet	110 248	29	121 075	30
därav husbyggnadsentreprenader	11 542		11 847	
anläggnings- och repara- tionsentreprenader	8 542		8 769	
entreprenader och köp av huvudverksamhet	45 534		50 562	
lokalhyror	14 527		15 123	
Bidrag och transfereringar	23 200	6	21 603	5
därav bidrag till enskilda	9 947		9 752	
Finansiella kostnader	7 536	2	8 486	2
Summa utgifter¹⁾	382 964	100	404 802	100

1) Nettoresultat: Följande poster är exkluderade:

Skattekostnader	22 063
Utgiftsslag för inkomstutjämnning	11 929
Utgiftsslag för kostnadsutjämnning	5 112
Införandeavdrag och finansiering av övergångsregler	2 083

Av sammanställningen ovan framgår att det helt dominerade utgiftsslaget 2002 var personalkostnader inklusive pensionsutbetalningar. Sammantaget utgjorde det 55 procent av samtliga utgifter eller 221 miljarder kronor. Det innebar en ökning med fem procent vilket motsvarade 11 miljarder kronor i löpande priser.

Andra mer betydande förändringar kan urskiljas inom områden där kommunerna köpt eller lagt ut verksamhet på entreprenad. Bland utgiftsslaget tjänster har t.ex. kostnaderna för entreprenader och köp av huvudverksamhet stigit med fem miljarder kronor eller 11 procent.

En utgiftspost bland bidrag till enskilda som brukar uppmärksammas i massmedia är socialbidragen (inklusive flyktingbidrag). I löpande priser har de nästan fördubblats under 1990-talet. Det är en kostnad som vuxit i takt med den stigande arbetslösheten men ökningstakten har mattats av och under 1998 minskade socialbidragen för första gången under 1990-talet. Denna utveckling har fortsatt under 2002. Kostnaderna för bidragen sjönk då med 195 miljoner kronor.

De externa utgiftsslagen innehåller utgifter både för drift- och investeringsändamål. Under rubriken material ingår t.ex. material för löpande förbrukning som bränsle, energi och vatten.

Tjänster kan omfatta allt från telefonavgifter till köp av tjänster som erbjuds kommuninvånarna men som kommunen har huvudansvaret för. Hit räknas även husbyggnads-, anläggnings- och reparationsentreprenader.

Av kommunernas externa utgifter utgjorde investeringarna omkring sex procent 2002. I utgifterna ingår inte amorteringar och utlämnade lån.

Kommunernas externa inkomster

Under senare hälften av 1990-talet har kommunernas inkomstutveckling präglats av måttliga ökningar. Denna utveckling har fortsatt med undantag för 2001 då de externa inkomsterna steg med 6 procent i löpande priser. Under 2002 skedde en återgång till mer måttliga tillskott, de externa inkomsterna ökade då med tre procent eller 11 miljarder kronor.

26 Externa inkomster 2001–2002. Miljoner kronor och andelar

Certain types of revenues for municipalities, SEK million and shares in per cent

Inkomstslag	2001		2002	
	Mnkr	Procent	Mnkr	Procent
Försäljning av tillgångar	21 325	6	13 800	3
därav finansiella anläggningstillg.	11 219		5 285	
fastigheter och anläggningar	5 092		2 873	
Taxor och avgifter	30 233	8	27 736	7
Försäljning av verksamhet och entreprenad	12 190	3	12 384	3
därav till andra kommuner och landsting	8 073		8 618	
Hyror och arrenden	12 431	3	13 254	3
därav bostads- och lokalhyror	8 328		9 166	
Bidrag	23 076	6	29 366	7
därav specialdestinerade statsbidrag	12 914		16 492	
Skatteintäkter	243 447	62	255 889	64
därav allmän kommunalskatt	235 463		251 137	
Generella statsbidrag netto ¹	37 161	9	37 768	9
Inkomst- och kostnadsutjämning, netto ²	2 254	1	2 419	1
Finansiella intäkter	9 156	2	10 304	3
därav ränteintäkter	7 092		8 247	
Bidrag från bostadsdelegationen	284		154	
Summa inkomster¹	391 557	100	403 074	100

Nettoredovisning: Följande poster är exkluderade:

1) Skattekostnader	22 063
1) Avdrag för finansiering av övergångsregler	1 801
2) Utjämningsavgifter för inkomstutjämning	11 929
2) Utjämningsavgifter för kostnadsutjämning	5 112
2) Införandeavdrag	282

Av tabell 26 framgår att tre femtedelar av kommunernas totala externa inkomster på 403 miljarder kronor utgörs av kommunal-skatter. Kommunalskattens betydelse som inkomstkälla har ökat under ett antal år i följd och totalt steg den med 16 miljarder kronor till 251 miljarder 2002. Den kraftiga förbättringen grundar sig på en två år tidigare gynnsam inkomstutveckling med goda för-

värvsinkomster, som med två års fördröjning gav ökade skatteintäkter.

Tillsammans med de generella statsbidragen utgjorde kommunalskatterna drygt 70 procent av kommunernas totala inkomster. Bland dessa inkomster ökade de nettoredovisade generella statsbidragen med 607 miljoner kronor efter några år av försämringar. Bidragen utgörs av en del som beräknas per invånare i kommunen och av en åldersrelaterad del. Dessutom ingår den kompensation kommunerna erhåller från staten avseende avgifter till kommunkontosystemet. Som skattekostnad redovisas den avgift som kommunen betalar för att finansiera återbetalning av mervärdesskatt för skattefria verksamheter. Tillsammans med nettot från inkomst- och kostnadsutjämningen uppgick de generella statsbidragen till 40,2 miljarder kronor vilket är en ökning med 0,8 miljarder kronor sedan 2001.

Taxor och avgifter avser inkomster från de tjänster och den service som lämnas till kommuninvånarna. Exempel på taxor och avgifter är avgifter för barnomsorg, hemtjänst, el, värme, vatten etc. Under verksamhetsåret 2002 har kommunernas intäkter från taxor och avgifter som avser barnomsorg minskat kraftigt till följd av införandet av maxtaxa. Intäkterna från fritidshem och förskolor minskade med 38 procent respektive 36 procent. Sammantaget betydde det ett intäktsbortfall på nästan 2,5 miljarder kronor.

Under senare år har delar av den affärsmässiga verksamheten sålts ut till enskilda företag. För vissa kommuner kan det bl.a. ha inneburit att de sammanlagda avgifterna/inkomsterna till den verksamhet som bedrivs i förvaltningsform minskat. Detta trots att avgiftshöjningar inom t.ex. el, värme och vatten betytt större inkomster till den sammantagna verksamheten oavsett driftsform.

Under rubriken försäljning av verksamhet och entreprenad redovisas intäkter i samband med försäljning av kommunala verksamheter, entreprenaduppdrag, konsulttjänster o. d. till andra kommuner, landsting eller andra företag och organisationer.

Med bidrag avses medel som skiljer sig från försäljningsintäkter av verksamhet – taxor och avgifter – genom att det är bidragsgivaren som bestämmer omfattningen på bidraget och att det inte krävs någon riktad motprestation. Exempel på denna typ av bidrag är driftbidrag från staten och AMS. De största riktade statsbidragen går till komvux, arbetsmarknadsåtgärder och flyktingmottagning.

Utgifterna större än inkomsterna

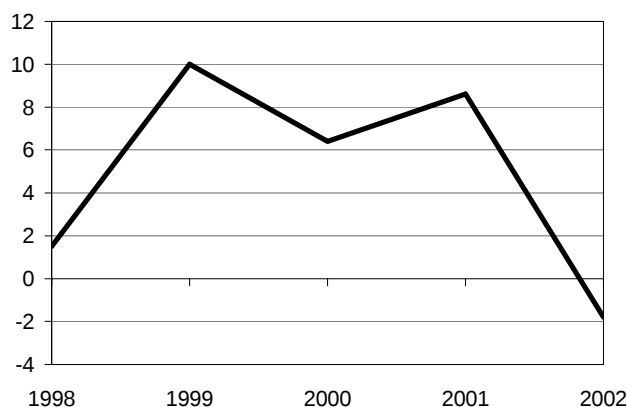
Skillnaden mellan externa inkomster och utgifter år 2002 betydde ett underskott på 1,8 miljarder kronor. Sådana jämförelser under 1990-talet har vanligtvis visat årliga underskott. Med hjälp av utförsäljningar av finansiella tillgångar och ökade skatteintäkter blev det dock möjligt att i slutet av decenniet få tillstånd inkomster som översteg utgifterna. Den fortsatta utvecklingen mellan 1997 och 2001 innebar årliga överskott som i genomsnitt uppgick till 6 miljarder kronor. Denna positiva utveckling bryts i och med att inkomsterna 2002 inte är tillräckliga för att täcka årets utgifter.

Om saldot mellan externa inkomster och utgifter är positivt några år i följd visar det att det finns möjligheter att egenfinansiera investeringar, låna ut pengar eller att amortera på tidigare upptagna skulder. När det är negativt uttrycker det ett behov av att låna upp pengar. Saldot ska dock inte förväxlas med verksamhetens resultat som utgörs av skillnaden mellan de periodiserade intäkterna och kostnaderna.

27 Differensen mellan inkomster och utgifter. Miljarder kronor i löpande priser 1998–2002

Difference between revenues and expenditures for municipalities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Verksamheten – egentlig och affärsmässig

Man brukar skilja på kommunernas obligatoriska respektive deras frivilliga uppgifter. De obligatoriska uppgifterna som huvudsakligen omfattar, det som vanligtvis benämns, den egentliga verk-

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

samheten regleras av tvingande lagar som ger kommunerna ett direkt förvaltningsansvar. Exempel på områden som berörs är socialtjänsten, barnomsorgen samt den grundläggande utbildningen.

Kommunernas frivilliga uppgifter, inkl. den s.k. affärsmässiga verksamheten, regleras av den kommunallag som trädde i kraft 1992. Den sätter endast generella gränser för vilka verksamheter som kan komma ifråga. En kommun har t.ex. rätt, men inte skyldighet, att driva hamnar och friskvårdsinrättningar. Andra exempel på affärsmässig verksamhet är energi, vatten och avfallshandling.

I denna publikation behandlas huvudsakligen kommunernas egentliga verksamhet. En mer detaljerad verksamhetsredovisning finns dock i kapitlet Tabelldelen, tabell 71, som även inkluderar den affärsmässiga verksamheten.

Principerna för kostnadsfördelningen är att alla direkta och indirekta kostnader påförs verksamheterna. Kostnader för kommungemensam och verksamhetsrelaterad administration samt lokalkostnader fördelas därför i sin helhet ut till respektive verksamhet. Sådana fördelningar är i vissa fall komplicerade att göra och i många fall kan uppdelningen bara göras med hjälp av olika schabloner.

Definitionen på kostnader per verksamhet som tillämpas här omfattar bruttokostnad minus interna intäkter och försäljningsintäkter från andra kommuner och landsting. Kostnaderna för den egentliga verksamheten uppgick till 349 miljarder kronor 2002. Hur de kommunala kostnaderna för några verksamhetsområden förhåller sig i relation till den totala egentliga verksamheten framgår av tabell 28.

28 Kostnaderna inom vissa verksamheter 2002 samt andelar i procent av den egentliga verksamheten 2000–2002. Miljoner kronor
Municipalities, costs for certain municipal activities, SEK million and shares in per cent

Verksamhetsområde	Procent			2002 Mnkr.
	2000	2001	2002	
Infrastruktur, skydd m.m.	7	8	7	25 728
Fritid och kultur	5	5	5	18 481
Barnomsorg	13	13	13	43 992
Utbildning	32	32	32	111 203
därav Grundskola inkl. Förskoleklass				68 558
Gymnasieskola				26 082
Vård och omsorg, äldre o funktionshindrade	31	31	32	110 268
Individ- och familjeomsorg, exkl. flyktingm.	8	7	7	25 475
Särskilt rikt. insatser (flyktingm., arb.markn.åtg.)	2	2	2	7 252
Övrig verksamhet	2	2	2	6 888
Totalt	100	100	100	349 287

Kostnader för vård och omsorg

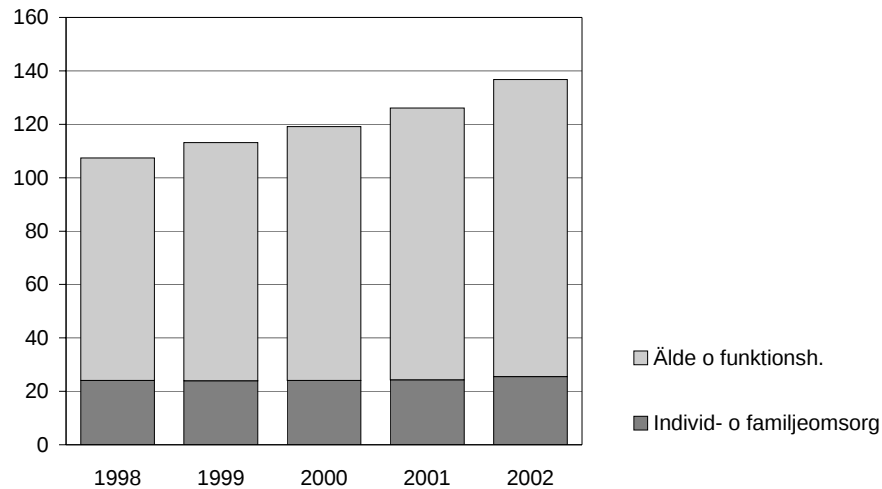
De till största delen åldersberoende verksamheterna, vård och omsorg, barnomsorg samt utbildning utgör de områden som kostnadsmässigt väger tyngst i den kommunala verksamheten. Tillammans uppgick de till 291 miljarder kronor vilket motsvarade drygt 80 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 2002.

Kostnaderna för *vård och omsorg*, som omfattar omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg, har stigit för varje år under en längre period och 2002 uppgick de till 136 miljarder kronor. Det motsvarade en kostnadsökning på åtta procent eller 10 miljarder kronor jämfört med föregående år.

29 Kostnader för vård och omsorg 1997–2002. Miljarder kronor i löpande priser

Costs for community care services, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Under senare hälften av 1990-talet steg kostnaderna främst inom omsorgen om äldre och funktionshindrade. Till en del var det en följd av att ansvaret för viss verksamhet flyttades från landstingen till kommunerna. Under 2000-talet har det inte förekommit några överflyttningar av verksamhet till kommunerna men kostnadsökningarna har fortsatt samtidigt som ökningstakten successivt stegrats. År 2002 uppgick den till 8 procent eller 8,5 miljarder kronor.

Insamlingen av uppgifter som berör vård och omsorg utökades inför verksamhetsåret 1998. Det var främst frågan om en mer detaljerad uppdelning av variabler som tidigare samlats in på en grövre nivå. T.ex. har kostnaderna för hemtjänsten och boendet enligt SoL och HSL fördelats på äldre respektive funktionshindrade. Kostnaderna för LSS och LASS har också specificerats på finare nivåer.

30 Fördelning av kostnaderna för omsorg om äldre och funktionshindrade 2000–2002. Miljarder kronor

Distribution of care service costs for of elderly and disabled persons, SEK billion

Verksamhet	Kostnad		
	2000	2001	2002
Äldre			
Vård och omsorg enl. SoL och HSL ¹	65,3	69,5	74,4
därav i ordinärt boende	18,1	20,3	22,8
i särskilt boende	47,2	49,2	51,6
Förebyggande verksamhet ⁴	2,0	1,9	1,3
Summa äldre	67,3	71,4	75,7
Funktionshindrade			
Vård och omsorg enl. SoL och HSL	4,6	5,0	5,7
därav i ordinärt boende	2,2	2,5	2,9
i särskilt boende	2,4	2,5	2,8
Insatser enligt LSS och LASS ² totalt ³	23,2	25,4	28,3
därav boende enligt LSS	10,4	11,1	12,0
personlig ass. enl. LSS och LASS	7,3	8,2	9,8
daglig verksamhet enl. LSS	3,2	3,5	3,8
övriga insatser enl. LSS	2,2	2,5	2,7
Förebyggande verksamhet	.	.	0,7
Summa funktionshindrade	27,8	30,4	34,7
Summa äldre och funktionshindrade	95,1	101,8	110,3

1) Socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen.

2) Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade och Lagen om assistansersättning.

3) Därav ersättning från Försäkringskassan 4,3 miljarder 2000, 5,0 miljarder 2001 och 5,7 miljarder kronor 2002.

4) 2000 och 2001 avser både äldre och funktionshindrade.

Relativt sett ökade kostnaderna för de äldre med 6 procent 2002 medan motsvarande ökning uppgick till 14 procent för de funktionshindrade. Att ökningstakten var större för de funktionshindrade överensstämmer med den utveckling som skett sedan 1998 då uppdelningen på äldre och funktionshindrade infördes i redovisningen. Huvuddelen av insatserna för de funktionshindrade, drygt fyra femtedelar, utgörs av kostnader för LSS och LASS. De har ökat med 57 procent mellan 1998 och 2002 medan motsvarande utveckling för de äldre var 25 procent.

Inom individ- och familjeomsorgen har det inte skett någon utökning av ansvarsområdet liknande den som berört äldreomsorgen. Detta i kombination med rationaliseringar och nedskärningar har bidragit till måttliga kostnadsökningar. Kostnadsökningarna har huvudsakligen berott på en vikande konjunktur med stigande arbetslöshet och ett ökat antal socialbidragstagare. I takt med att konjunkturen förbättrades mattades kostnadsökningarna av och de totala utgifterna har hållit sig på en relativt konstant nivå. En nivå som bestått trots att konjunkturen vänt och försämrats inpå 2000-talet. De totala kostnaderna för individ- och familjeomsorg uppgick till 25,5 miljarder kronor 2002.

Kostnader för pedagogisk verksamhet

Kommunernas kostnader för *pedagogisk verksamhet*, som förutom utbildning också omfattar barnomsorg, utgjorde 44 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 2002. Det motsvarade 155 miljarder kronor. I löpande priser steg kostnaderna med 22 procent eller med ca 28 miljarder kronor mellan 1998 och 2002. Det berodde främst på ökade resurser till grundskolan och den kraftiga utbyggnaden av vuxenutbildningen som började 1998 (kunskapslyftet).

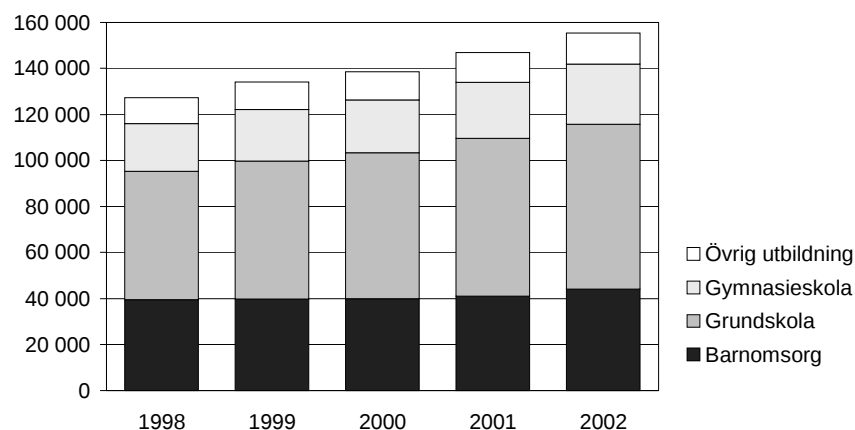
Kommunernas allt kärvare ekonomi har tvingat dem till omprövningar och rationaliseringar, vilket bl.a. märkts inom barnomsorgen. Där har kostnaderna, i löpande priser, stigit med måttliga 11 procent mellan 1998 och 2002 trots att verksamheten byggts ut. I absoluta tal har det inneburit en ökning med 4 miljarder kronor till 44 miljarder 2002. Det har samtidigt betytt att den sammantagna pedagogiska verksamheten som andel av kommunens totala verksamhet i stort sett förblivit oförändrad efter 1998.

31 Kommunernas kostnader för pedagogisk verksamhet 1998–2002.

Miljarder kronor i löpande priser

Municipal costs for educational activities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

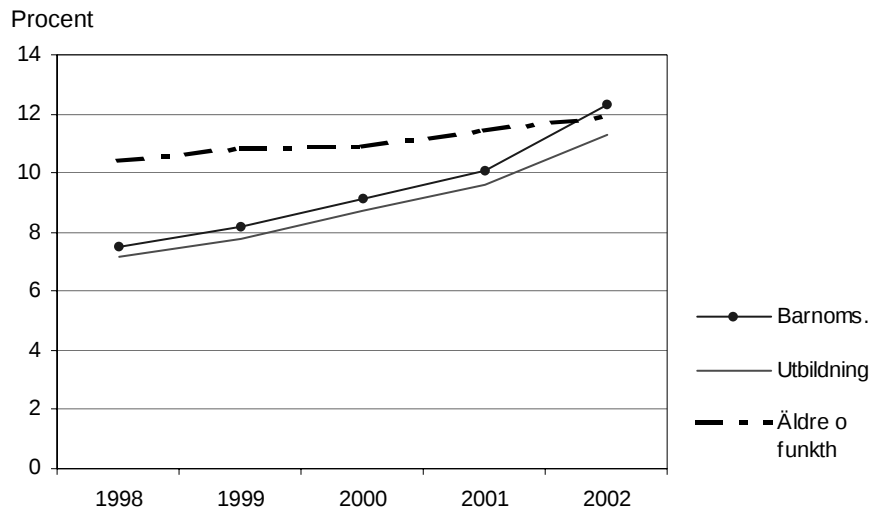

Köp av verksamhet – entreprenader

Kommunerna bedriver sin verksamhet i stor utsträckning i egen regi. Av de totala verksamhetskostnaderna på 371 miljarder kronor 2002 härrörde tolv procent av köp från olika entreprenörer (köp mellan kommuner ingår inte här). I jämförelse med 2001 innebär det en redovisad ökning med en procentenhet vilket motsvarade 6 miljarder kronor.

Av tabell 33 framgår det att entreprenadverksamheten motsvarade 40 miljarder kronor av den egentliga verksamheten och att 3 miljarder av affärsverksamheten lades ut på entreprenad. Den största kostnaden, 26 miljarder kronor, utgjordes av köp från övriga företag. Andelsmässigt köps det mest inom verksamhetsområdet individ och familjeomsorg, men de entreprenadverksamheten som främst tilltagit under senare delen av 1990-talet och i början av 2000-talet är barnomsorg, omsorg om äldre och funktionshindrade samt utbildning. Deras andel utgjorde nästan tre fjärdedelar av den totala entreprenadverksamheten 2002.

32 Andelen köp av verksamhet i några verksamhetsområden 1998–2002

Köp av verksamhet som andel av de totala driftkostnaderna har ökat kontinuerligt, från en procent 1998 till tolv procent 2002. Jämförs enskilda kommuner är det stor skillnad på hur vanligt det är att köpa verksamhet i stället för att utföra den i egen regi. Oftast förekommer entreprenader i större städer och i synnerhet bland kommunerna i stockholmsregionen.

Som köp av verksamhet räknas t.ex. köp av omsorgs-/vårdplatser från landsting eller staten, betalningar till fristående skolor och till icke-kommunal barnomsorg. Hit räknas även kommunens kostnader för placering av vuxna missbrukare på institutioner som bedrivs i enskild regi inom individ- och familjeomsorgen.

33 Kommunernas köp av kommunal verksamhet 2002, miljoner kr

Municipal purchases of municipal activities, SEK million

Verksamhet	Totalt ¹	Från						
		Före- ningar och Stiftel- ser	Kom- mun- ägda företag	Övriga företag	Kom- munal- för- bund- m.m.	Lands- ting	Staten	En- skilda
Förskoleverks- och skolbarns- omsorg	5 444	3 152	40	2 134	25	7	11	75
Utbildning (inkl.förskole- klass)	12 584	3 119	391	5 926	2 120	747	120	175
Vård och omsorg om äldre och funk.hindrade	13 107	1 767	244	9 828	5	897	50	316
Individ- och familjeomsorg	5 703	640	48	3 379	44	195	830	575
Övrig verk- samhet	3 699	281	641	1 779	844	27	55	45
Summa egent- lig verksamhet	40 495	8 959	1 364	23 046	3 038	1 873	1 067	1 186
Affärsverk- samhet	3 141	10	410	2 499	189	4	11	18
Totalt	43 678	8 969	1 774	25 626	3 100	1 927	1 078	1 204

1) Köp och försäljning av verksamhet från andra kommuner är nettoredovisad (exkluderad).
I tabellen finns transaktioner mellan kommuner och kommunalförbund redovisade.

Finansiering av verksamheterna

Större delen, ca 81 procent, av de kommunala verksamheterna finansieras med hjälp av skattemedel medan den resterande delen avser verksamheter som brukarna huvudsakligen själva finansierar, t.ex. vattenförsörjning och avfallshantering.

När det gäller finansieringen av enskilda verksamheter finns det stora variationer. Kommunernas utbildningsverksamhet, fritid och kultur samt vård och omsorgsverksamhet är t.ex. nästan helt finansierade med skatter medan driftskostnaderna för de affärsmässiga verksamheterna energiförsörjning, vatten och avfallshantering täcks nästan helt med avgifter.

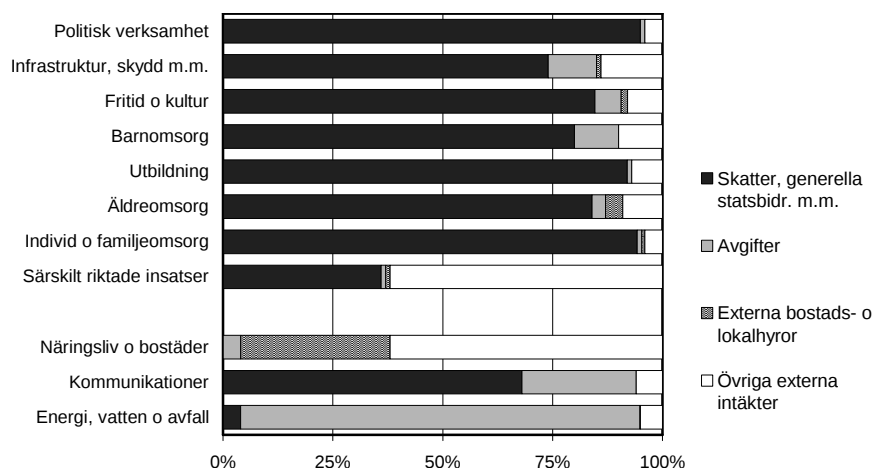
Finansiering med hjälp av externa bostads- och lokalhyror är vanligast inom verksamheten näringsliv och bostäder, medan övriga externa intäkter har störst betydelse inom särskilt riktade insatser.

Exempel på sådana insatser är flyktingmottagning, arbetsmarknadsåtgärder och kunskapslyftet som till stor del finansieras med specialdestinerade statsbidrag.

Intäkterna i form av avgifter avser endast kommunernas externt erhållna avgifter och ersättningar för olika tjänster.

34 Finansiering av kommunernas kostnader 2002. Procent

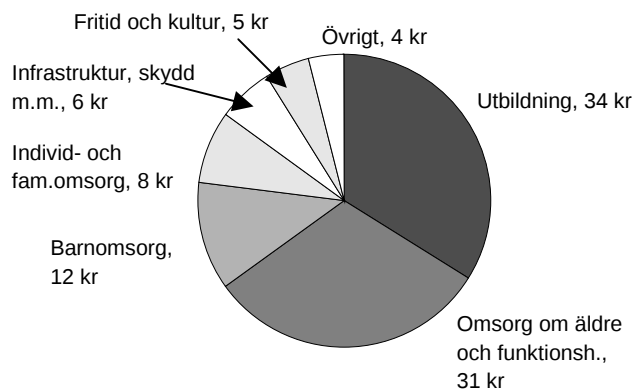
Municipalities, financing of municipal activities, by type of financial source, per cent

När kommunernas intäkter i form av avgifter, bostads- och lokalhyror samt övriga externa intäkter exkluderas från kostnaderna återstår kommunens nettokostnad för verksamheterna. Den finansieras helt med skatteintäkter – kommunalskatt, generella statsbidrag och utjämningsbidrag – medel som inte är knutna till någon viss verksamhet. Totalt uppgick de till 298 miljarder kronor för den egentliga verksamheten. Huvuddelen 34, 31 respektive 12 procent av dessa skatteintäkter förbrukades inom verksamheterna utbildning, omsorg om äldre och funktionshindrade samt barnomsorg. Det kan också uttryckas som att i genomsnitt gick 34 kronor av varje hundralapp som kommuninvånarna betalade i kommunalskatt (inklusive generella statsbidrag och statliga utjämningsbidrag) till utbildning.

35 Hur stor del av 100 kronor i kommunalskatt¹ som går till olika verksamheter

Municipalities, distribution of SEK 100, by type of municipal activity

1) I kommunalskatt ingår även generella statsbidrag (13 procent) och statliga utjämningsbidrag (1 procent).

Kommunernas investeringar

Kommunernas investeringsutgifter eller *bruttoinvesteringar* omfattar inköp av fastigheter och anläggningar, utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m. Mellan 2001 och 2002 ökade de med 7,6 procent eller 1,8 miljarder kronor i löpande priser till 25,1 miljarder.

Huvuddelen av bruttoinvesteringarna betalas med skattemedel eller nyupplåning. Under den redovisade perioden, 1998-2002, har den finansieringsformen årligen svarat för drygt fyra femtedelar av den totala finansieringen. Undantag är 2000 då andelen var mindre, 72 procent eller uttryckt i absoluta tal 15,8 miljarder kronor. Utvecklingen 2001 och 2002 har betytt att andelen skattemedel och nyupplåning återgått till den mer regelmässiga nivån. Totalt uppgick den till 21,0 miljarder kronor 2002.

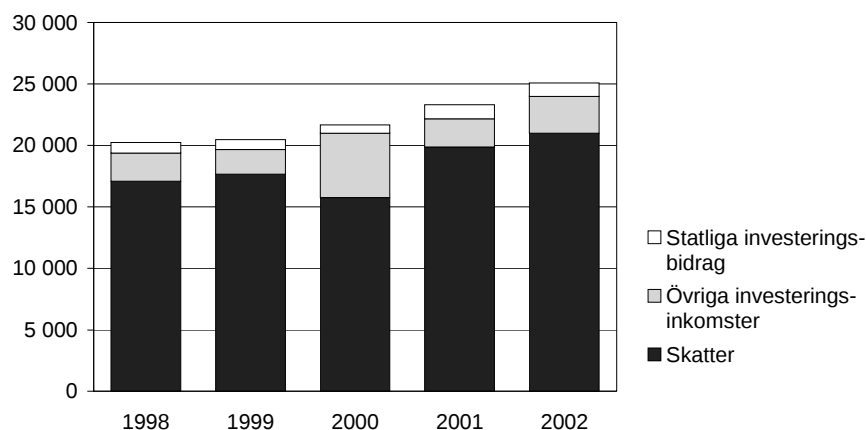
En viss del av de övriga finansieringskällorna utgörs av försäljning av anläggningstillgångar. Den delen motsvarade 1,3 miljarder kronor 2002 vilket betydde att omfattningen var ungefär densamma som 2001.

36 Finansiering av kommunernas investeringar 1998–2002.

Miljoner kronor i löpande priser

Municipalities, financing of investments, SEK million, current prices

Miljoner kronor

Exkluderas inköp av fastigheter och anläggningar samt maskiner och inventarier från bruttoinvesteringarna framträder de investeringar som syftar till att öka samhällets realkapital. De uppgick till ca 20 miljarder kronor 2002 eller 82 procent av bruttoinvesteringarna. De betydde att investeringarna i realkapital ökade med 1,7 miljard kronor under 2002. Den uppnådda nivån, omkring 20 miljarder kronor, har i löpande priser varit relativt konstant under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet.

Fördelat på olika verksamheter framgår det att under 2002 gjordes de största investeringarna inom infrastruktur, skydd m.m. samt utbildning. Relativt sett ökade också investeringarna inom infrastruktur sin betydelse, under 2002, med tre procentenheter medan motsvarande utveckling inom utbildningen betydde en minskning med två procentenheter.

Utvecklingen inom verksamheten Energi, vatten och avfall bör också uppmärksammas. Där har de kommunala investeringarna varit måttliga under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. Denna utveckling speglar dock inte den totala kommunala realkapitalförändringen på ett helt riktigt sätt. Verksamhet inom detta område har nämligen successivt förts över till kommunägda och privata bolag.

Nyinvesteringar i byggnader och anläggningar lades till 81 procent ut på entreprenader under 2002, medan resterande 19 procent utgjordes av kommunernas byggnadsverksamhet i egen regi.

37 Kommunernas bruttoinvesteringar 2002. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Municipal gross investments, shares in per cent and SEK million

Verksamhet	Procent	Mnkr	Därav investeringar	
			i bygg- nader o. anlägg- ningar	inköp av fordon, maskiner o. inven- tarier
Infrastruktur, skydd m.m.	32	8 087	7 592	495
Fritid och kultur	7	1 797	1 494	303
Barnomsorg	2	586	478	108
Utbildning	20	5 013	3 776	1 237
Vård och omsorg, äldre o funkth.	6	1 525	1 101	424
Övrigt	2	388	258	130
Summa egentlig verksamhet	69	17 396	14 699	2 697
Näringsliv och bostäder	16	4 023	3 931	92
Kommunikationer	1	231	206	25
Energi vatten och avfall	14	3 440	3 167	273
Summa affärsverksamhet	31	7 694	7 304	390
Totalt	100	25 090	22 003	3 087

Borgensförbindelser och pensionsskuld

Kommunernas borgensförbindelser steg kraftigt fram till år 1995. Då vände utvecklingen och de sjönk med tre miljarder kronor. Denna utveckling fortsatte fram till 2001, då borgensförbindelserna åter började öka. År 2002 uppgick de till 164 miljarder kronor, en ökning med 1,3 miljarder i jämförelse med 2001. Den största delen av borgensförbindelserna avser borgen för lån till kommunala bostadsföretag. Ca. 68 procent avsåg sådana åtaganden 2002 medan två procent utgjorde borgens- och förlustansvar för egna hem och småhus.

Spridningen mellan kommunernas åtaganden är mycket stor och 2002 varierade kommungruppernas genomsnittliga borgensförbindelser mellan 10 200 och 26 500 kronor per invånare. Den viktigaste orsaken till variationen mellan kommunerna är skillnaden i ägandet av kommunägda företag som t.ex. bostadsföretag.

De kommungrupper, enligt Kommunförbundets kommungruppsindelning, som har högst borgensförbindelser per invånare är *större städer* och *övriga större städer*. Det beror på ett expansivt bostadsbyggande under 1980-talet. Landsbygdskommunerna har låga borgensåtaganden beroende på att där är den verksamhet som bedrivs i kommunägda företag av mindre omfattning.

De som arbetar inom den kommunala sektorn erhåller vid pensioneringen ett tillägg utöver den statliga allmänna tilläggspensionen (ATP). Tillägget kallas kommunal kompletteringspension (KP) och fr.o.m. 1989 har flera kommuner tagit upp den som pensionsskuld i sina balansräkningar. Antalet som redovisade skulden ökade successivt för varje år. Inför verksamhetsåret 1998 förändrades dock förutsättningarna då lagen om kommunal redovisning (SFS 1997:614) trädde i kraft. Den innebar att pensionsförmåner som intjänats före 1998 inte skulle tas upp som skuld eller avsättning i balansräkningen. Istället skall den redovisas som en ansvarsförbindelse bland borgens- och övriga ansvarsförbindelser. Denna förändring har medfört att pensionsskulder, som tas upp i balansräkningen fr.o.m. 1998 inte är jämförbara med tidigare år. Den del av pensionsskulden som redovisas i balansräkningen har minskat med 340 miljoner kronor 2002 samtidigt som den del som redovisas under ansvarsförbindelser ökat med 1,6 miljarder till 120 miljarder kronor.

Till skillnad från borgensförbindelserna fanns det inga större avvikelser mellan kommungruppernas åtaganden vad beträffar kommunernas pensionsskulder 2002. Glesbygdskommunerna och förortskommunerna avviker dock något. Deras samlade pensionsskulder uppgick i genomsnitt till 17 100 kronor respektive 11 700 kronor per invånare. Det motsvarade 25 procent mer än – respektive 14 procent mindre än genomsnittet för samtliga kommuner som låg på 13 600 kronor per invånare.

Kommun- och landstingsägda företag

Med kommunägda företag avses företag där en eller flera kommuner har ett avgörande inflytande, dvs. äger minst 50 procent av det röstetal som grundas på innehav av aktier, andelar e.d. Företag där staten har övriga 50 procent av röstetalet räknas dock som statliga. På motsvarande sätt betecknas företag som landstingsägda, då minst 50 procent av röstetalet innehas av landsting. Uppgifter om de kommun- och landstingsägda företagen ingår inte i de sammanställningar som redovisas i kapitlen *Den offentliga sektorn* och *Den kommunala sektorn*. Där används den definition som tillämpas i nationalräkenskaperna där de kommun- och landstingsägda företagen hänförs till företagssektorn.

Kommun- och landstingsägda företag som redovisas i detta kapitel utgörs av rörelsedrivande (verksamma) företag. Uppgifter om båda ägarkategorierna finns sammanställda i tabell 38 medan de redovisas var för sig i tabellerna 39-43.

Mellan 2001 och 2002 har antalet kommunägda företag minskat med 24 företag till 1 423. Branschen el-, gas-, värme- och vattenförsörjning minskade med 26 stycken samtidigt som antalet företag med fastighets- och uthyrningsverksamhet ökade med 2. De landstingsägda företagen är betydligt färre än de kommunägda företagen och uppgick till 116 företag 2002.

Omsättningen för kommunägda och landstingsägda företag sjönk under 2002 med 4 procent till 152 miljarder kronor.

38 Kommunägda och landstingsägda företag

Municipality and county council-owned enterprises

Ägare	Antal företag den 31 dec. resp. år					Omsättning, miljoner kr		
	1998	1999	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Kommun	1 450	1 435	1 431	1 447	1 423	129 706	134 559	120 030
Landsting	79	97	93	90	116	20 747	24 246	32 032
Totalt	1 529	1 532	1 524	1 537	1 539	150 453	158 805	152 062

Kommunägda företag

De kommunägda företagen kan förekomma i ett flertal olika juridiska former. Den vanligaste bolagsformen är aktiebolag men även andra former förekommer som stiftelser, ideella föreningar och ekonomiska föreningar. Aktiebolagen svarade för nästan 90

procent av alla kommunägda företag 2002. De omsatte 117 miljarder kronor och sysselsatte 96 procent av samtliga anställda i kommunägda företag. Det redovisade årets resultat uppgick till 1,9 miljarder kronor, vilket var ca. 200 miljoner kronor bättre än de kommunägda företagens sammanlagda resultat för 2002.

Den näst vanligaste juridiska formen för de kommunägda företagen är stiftelseformen, som utgjorde 7 procent av samtliga företag och som sysselsatte 3 procent av de anställda.

Drygt hälften av de kommunägda företagen var verksamma med fastighetsförvaltning. Det näst största verksamhetsområdet var energi och vattenförsörjning där 21 procent av företagen var verksamma.

39 Antal kommunägda företag 2002 samt några ekonomiska mått, miljoner kronor

Number of municipality-owned enterprises and some economic measures, SEK million

	Antal företag	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vattenförsörjning	292	41 972	833	11 992	89 684
Hotell- och restaurangverksamhet	31	580	17	79	411
Transport, magasinering, kommunikation	123	7 310	130	2 557	11 279
Fastighets- och uthyrningsverksamhet	737	60 919	1 140	66 178	350 918
Andra samhälls- och personliga tjänster	135	6 670	-277	1 264	10 526
Övriga	105	2 580	-117	1 725	12 800
Total	1 423	120 030	1 727	83 795	475 618

Rangordnas företagen efter antal anställda så dominerade även här verksamhetsområdena fastighetsförvaltning samt energi och vattenförsörjning. Där fanns 37 respektive 24 procent av de anställda i kommunägda företag 2002. Transporter och kommunikationer svarade för 16 procent av de anställda.

Bäst årsresultat i kronor per anställd hade företagen energi och vattenförsörjning samt företagen inom fastighetsförvaltning. I jämförelse med verksamhetsåret 2001 skedde en kraftig försämring av det genomsnittliga årets resultat för samtliga företag från 208 000 kr per anställd till 40 000 kr per anställd. I den dominerande bran-

schen fastighetsförvaltning sjönk årets resultat från 203 000 kr till 72 000 kr per anställd. Det berodde bl.a. på att fastighetsförsäljningarna under 2002 var markant lägre än under föregående år.

Antalet anställda i kommunägda företag uppgick 2002 till 43 081. Det innebar att de minskade med 1 000 personer i jämförelse med 2001. Som mest har antalet anställda uppgått till drygt 55 000 i början av 1990-talet.

40 Antal anställda 2002 inom kommunägda företag samt några ekonomiska mått, tkr/anställd

Number of employees within municipality owned enterprises and some economic measures, SEK 1000 per employee

	Antal anställda	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vatten- försörjning	10 428	4 025	80	1 150	8 600
Hotell- och restaurang- verksamhet	835	694	21	95	492
Transport, magasinering, kommunikation	7 060	1 035	18	362	1 598
Fastighets- och uthyrnings- verksamhet	15 835	3 847	72	4 179	22 161
Andra samhälls- och person- liga tjänster	6 817	978	-41	185	1 544
Övriga	2 106	1 225	-56	819	6 078
Total	43 081	2 786	40	1 945	11 040

Källa för antal anställda är Företagsdatabasen (FDB)

Landstingsägda företag

De 116 landstingsägda företagen omsatte 32 miljarder kronor 2002 vilket betydde en ökning med 8 miljarder i jämförelse med föregående år. De totala tillgångarna ökade under samma år med 6 miljarder kronor till 37 miljarder. Den sammantagna förlusten för de landstingsägda företagen ökade betydligt, från 477 miljoner kronor 2001 till 708 miljoner 2002.

De flesta företagen finns inom transport, magasinering, kommunikation. Deras omsättning 2002 var 15 miljarder kronor med tillgångar på 19 miljarder kronor. Antalet anställda uppgick till 4 976 personer.

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

Den vanligast enskilda verksamheten var kollektivtrafikverksamhet. Företagen i den branschen omsatte 14 miljarder kronor 2002 och hade 18 miljarder i tillgångar.

41 Antal landstingsägda företag 2002 samt några ekonomiska mått, miljoner kronor

Number of county council-owned enterprises and some economic measures, SEK million

	Antal företag	Omsättning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
Hotell- och restaurangverksamhet	1	29	0	6	15
Transport, magasinering, kommunikation	37	15 447	-271	4 738	19 149
därav kollektivtrafikverksamhet	21	14 484	-128	4 629	18 350
Fastighets- och uthyrningsverksamhet	28	2 824	-241	352	13 190
Andra samhälls- och personliga tjänster	28	809	-14	92	368
Övriga	22	12 923	-181	1 031	4 598
därav specialiserad slutenvård	7	10 706	-167	780	3 034
Totalt	116	32 032	-708	6 218	37 321

De senaste åren har landstingen börjat ombilda delar av sjukvården till företag. Från att det 1999 fanns fyra landstingsägda hälso- och sjukvårdsföretag har antalet stigit till 13 företag 2002. Den stora ökningen skedde under 2000 då antalet anställda blev drygt 15 000 fler personer och omsättningen steg med nästan 6,5 miljarder kronor. År 2002 hade de anställda ökat till 19 199 personer och omsättningen till 11 miljarder kronor.

Hälso- och sjukvårdsföretagen är personalintensiva. Av totalt 27 973 anställda i landstingsägda företag 2002 arbetade nästan 70 procent i sjukvårdsföretag.

42 Antal anställda inom landstingsägda företag 2002 samt några ekonomiska mått, tkr/anställd

Number of county council-owned enterprises and some economic measures, SEK 1000 per employee

	Antal anställda	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
Hotell- och restaurangverksamhet	46	626	0	124	328
Transport, magasinering, kommunikation	4 976	3 104	-55	952	3 848
<i>därav kollektivtrafikverksamhet</i>	<i>4 453</i>	<i>3 253</i>	<i>-29</i>	<i>1 040</i>	<i>4 121</i>
Fastighets- och uthyrningsverksamhet	949	2 976	-254	371	13 899
Andra samhälls- och personliga tjänster	2 270	357	-6	41	162
Övriga	19 732	655	-9	52	233
<i>därav specialiserad sluten somatisk sjukvård</i>	<i>16 421</i>	<i>652</i>	<i>-10</i>	<i>48</i>	<i>185</i>
Totalt	27 973	1 145	-25	222	1 334

Källa för antal anställda är Företagsdatabasen (FDB)

43 Antal landstingsägda hälso- och sjukvårdsföretag 1999–2002 samt några ekonomiska mått, miljoner kronor

Number of county council-owned enterprises and some economic measures, SEK million

År	Antal företag	Antal anställ- da	Omsätt- ning	Årets resultat	Eget kapital	Summa till- gångar
2002	13	19 199	12 220	-190	918	3 712
2001	11	18 968	8 821	-48	770	2 841
2000	9	15 581	6 593	26	683	2 642
1999	4	302	175	0	16	81

Kommunkoncerner

Enligt 1992 års kommunallag skall kommunerna i sin årsredovisning även upprätta en koncernredovisning. Syftet med koncernredovisningen är att få en helhetsbild av kommunens ekonomi och åtaganden. Samtidigt möjliggör den relevanta jämförelser mellan kommunerna eftersom det förekommer olika organisationsformer för verksamheten. Koncernredovisningen är därför den naturliga och riktiga jämförelsenivån eftersom den eliminerar de skillnader som finns beroende på om t.ex. den affärsmässiga verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller bolagsform.

Antalet kommuner som sammanställer koncernredovisningar har ökat från 18 st. 1988 till 289 det senaste året. Det betyder att samtliga kommuner äger bolag 2002 och följaktligen upprättar koncernredovisningar.

Verksamhetens resultat i koncern och kommun

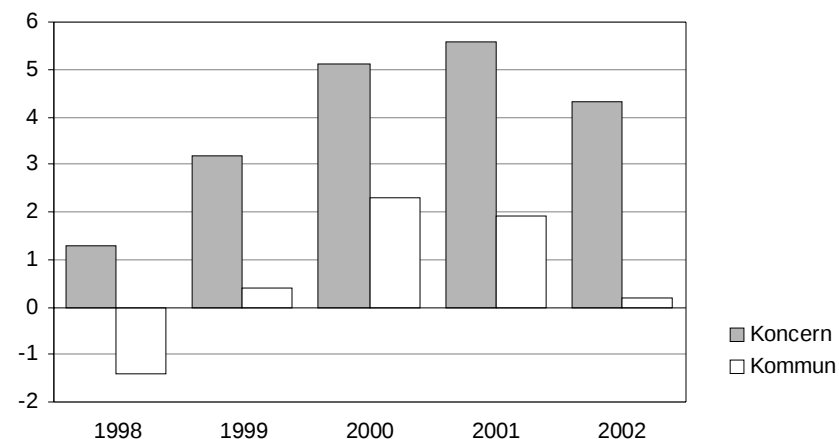
Kommunkoncernernas resultat före extraordinära poster uppgick till 10,9 miljarder kronor 2002. Det var drygt arton gånger så mycket i jämförelse med kommunernas resultat, som uppgick till 0,6 miljarder kronor. Att resultatet före extraordinära poster på koncernnivå är högre beror framför allt på att verksamheternas intäkter i förhållande till kostnaderna är betydligt större än motsvarande förhållande för kommunerna. Koncernernas resultat efter skatteintäkter och finansnetto skall också räcka till att täcka avskrivningarna, vilka är dubbelt så höga som kommunernas.

Under den senaste femårsperioden har koncernernas resultat före extraordinära poster som andel av skatteintäkterna utvecklats positivt. År 2001 hade den ökat till nästan sex procent men under 2002 försämrades resultatet med 2,9 miljarder kronor och andelen sjönk till drygt 4 procent. För kommunerna har trenden varit densamma men skillnaden i nivå är påfallande. Mellan 1998 och 2002 uppgick t.ex. det ackumulerade värdet på koncernernas resultat före extraordinära poster till 46 miljarder kronor. Motsvarande resultat för kommunerna var 9 miljarder kronor.

44 Resultat före extraordinära poster som andelar av skatteintäkterna för koncerner och kommuner 1998–2002. Procent

Profit/loss before extraordinary items as shares of tax revenue for municipal groups and municipalities, per cent

Procent

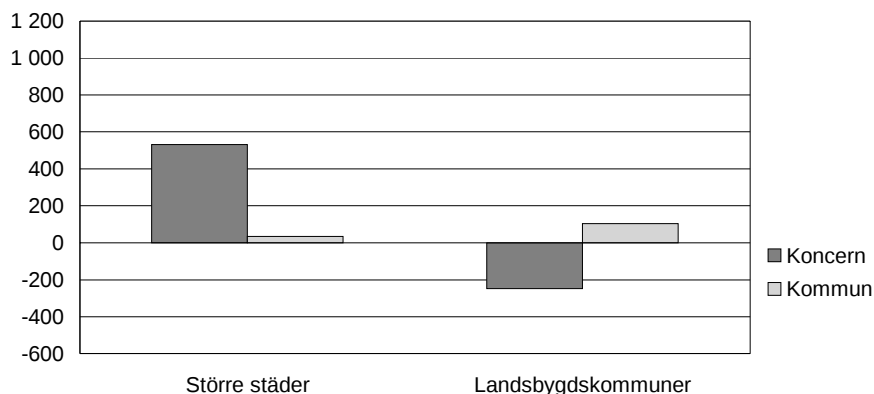
Jämförs olika kommungrupper¹ visar det sig att skillnaderna mellan resultaten på koncern- respektive kommunnivå är stora. Ju större kommuner, desto större är skillnaderna. Det beror på att stora kommuner, som regel, har en mer omfattande koncernverksamhet och att den verksamhet som man hittills valt att bolagisera har en högre avgiftsfinansieringsgrad än de verksamheter som bedrivs i förvaltningsform. På koncernnivå uppgick t.ex. resultatet före extraordinära poster för kommungruppen större städer till 530 kronor per invånare 2002. Det var femton gånger så mycket som motsvarande resultat på kommunnivå. För gruppen landsbygdskommuner var skillnaden på koncern- respektive kommunnivå betydligt obetydligare.

1) Kommunförbundets kommungruppsindelning.

45 Resultat före extraordinära poster för kommungruppen större städer och landsbygdskommuner 2002. Kronor per invånare

Profit/loss before extraordinary items for municipal grouping of middle urban areas and rural areas, SEK per inhabitant

Kronor per invånare

Resultatet av den kommunala verksamheten påverkas också av extraordinära poster. Genom att hänsyn tas till dessa poster erhålls årets resultat. Detta mått har, under den senaste tiden, fått en viss uppmärksamhet i den ekonomiska debatten. Anledningen är statsmakternas strävan att främja en god hushållning med offentliga medel genom en lag om krav på balanserade kommunala budgetar. Enligt förslaget skall det inte vara möjligt att budgetera ett negativt resultat. Om utfallet enligt bokslutet ändå skulle bli negativt ska kommunen täcka underskottet med ett motsvarande överskott senast det andra året därefter.

Bland enskilda koncerner var det 36 procent som inte klarade ett balanserat resultat 2002 om man ser till resultatet före extraordinära poster. Motsvarande andel bland kommunerna var 39 procent.

På riksnivå var 2002 års resultat positivt både för koncerner och kommuner. Utfallet för koncerner uppgick till 11 miljarder kronor och motsvarade resultat för kommunerna var 0,6 miljarder kronor.

46 Resultat före extraordinära poster och årets resultat 1998–2002.**Miljoner kronor i löpande priser**

Profit/loss before extraordinary items and profit/loss for the year, SEK million, current prices

Resultat	Koncern					Kommun				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Resultat före extraordinära poster	2 664	6 703	11 620	13 830	10 921	-2 838	936	5 212	4 727	557
Extraordinära intäkter	9 524	5 506	8 622	6 527	4 471	4 529	12 869	7 359	11 006	5 651
Extraordinära kostnader	-1 476	-6 168	-6 539	-3 229	-3 493	-2 146	-7 560	-3 894	-4 654	-3 187
Skattekostnader	-1 037	-1 281	-1 688	-3 010	-1 211	-	-	-	-	-
Årets resultat	9 654	4 760	12 015	14 118	10 688	-455	6 240	8 677	11 079	3 021

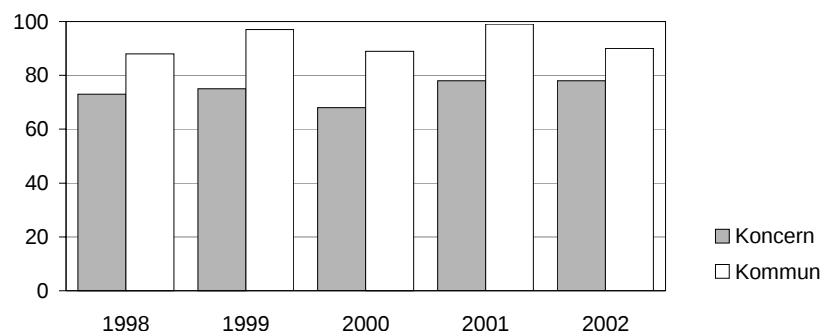
Årets resultat, efter att hänsyn tagits till extraordinära intäkter och kostnader, har under senare år i regel varit positiva både för koncerner och kommuner. Undantag var 1998 då kommunerna redovisade ett underskott på 455 miljoner kronor.

Likviditet och soliditet i koncern och kommun

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har för koncerner legat på en relativt konstant nivå under perioden 1998–2002. Genomgående har den emellertid varit lägre än motsvarande nivå för kommunerna. De hade en likviditet som uppgick till 90 procent 2002 vilket var 12 procentenheter högre i jämförelse med koncernerna. Varken koncernerna eller kommunerna har dock nått en nivå som ligger över 100 procent. Det betyder att rörelsekapitalet är negativt, dvs. de kortfristiga skulderna överstiger omsättningstillgångarna.

47 Likviditet i kommuner och koncerner 1998–2002. Procent*Municipal groups and municipalities, liquidity in per cent*

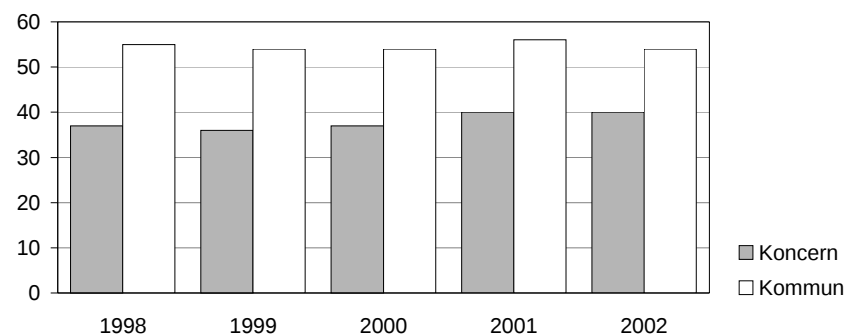
Procent

Beräkningen och redovisningen av kommunernas pensionsskulder förändrades inför verksamhetsåret 1998. Det innebar bl.a. att redovisningstekniskt uppvärderades det egna kapitalet vilket i sin tur påverkade soliditeten. Uppgifterna om soliditet, fr.o.m. 1998, är därför inte jämförbara med tidigare år. Skillnaden i soliditet mellan koncerner och kommuner går dock fortfarande att jämföra och den har minskat med fyra procentenheter mellan 1998 och 2002. År 2002 uppgick koncernernas soliditet till 40 procent vilket var 14 procentenheter lägre än kommunernas. Det är alltså betydligt vanligare att koncernernas tillgångar är lånefinansierade.

48 Soliditet i kommuner och koncerner 1998–2002. Procent*Municipal groups and municipalities, solvency in per cent*

Procent

Landsting

Sverige är 2002 indelat i 20 landsting samt Gotland som står utanför indelningen i landsting. De uppgifter som annars utförs av landsting sköts för Gotlands del av kommunen själv. Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs län och Skaraborgs län (utom Habo och Mullsjö kommuner) har efter riksdagsbeslut lagts samman till ett län som benämns Västra Götalands län fr.o.m. 1998. De tre landstingen fanns dock kvar under 1998 men fr.o.m. 1999 bildar de tillsammans ett separat landsting, Västra Götalands regionen. På motsvarande sätt bildades också Region Skåne 1999 av tidigare Kristianstads läns landsting och Malmöhus läns landsting. Organisatoriskt har också den landstingsverksamhet som Malmö och Göteborgs kommuner ansvarade för t.o.m. 1998 förts över till Region Skåne respektive Västra Götalandsregionen. Det innebär att 1999 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare års.

Landstingens historia sträcker sig tillbaka till 1862, då en förordning om landsting infördes i kommunalförfattningarna. Landstingens verksamhet har under åren förändrats och utvecklats dels genom ändringar i förordningar som reglerar landstingens obligatoriska verksamhet, dels genom landstingens egna åtaganden. Den dominerande verksamheten för dem har varit sjukvården. Till en början var ansvaret begränsat till lasarettsvård och viss annan sjukvård. Fr.o.m. 1950-talet har skyldigheterna efter hand kraftigt utökats och omfattar nu praktiskt taget all slags hälso- och sjukvård. Den 1 januari 1992 flyttades emellertid ansvaret för äldreomsorgen enligt den s.k. ÅDEL-reformen över från landstingen till kommunerna. Detta berörde ca 58 000 landstingsanställda som då gick över till primärkommunal verksamhet. Landstingen lämnade bl.a. över ansvaret för vissa sjukhem och andra vårdinrättningar för somatisk långtidssjukvård.

Verksamhetens resultat

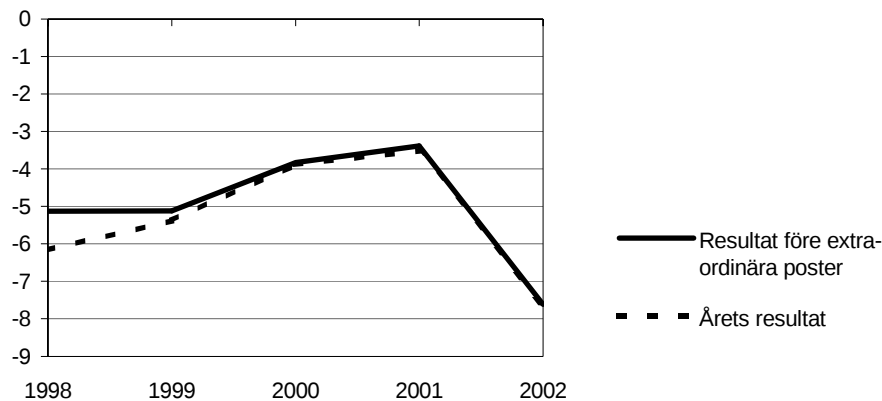
För att få en uppfattning om hur den löpande verksamheten utvecklats under ett år används vanligtvis måttet resultat före extraordinära poster. Trenden för landstingen har varit nedåtgående under den senare delen av 1990-talet. Trenden bröts 1999 då underskottet stannade på samma nivå som 1998, ca. 5 miljarder kronor. Därefter förbättrades resultatet under 2000 och 2001 för att åter försämrats 2002. Underskottet steg då till 7,6 miljarder kronor, en fördubbling jämfört med föregående år. Orsaken var främst verksamhetens kostnader som steg betydligt mer än de samlade

intäkterna, intäkter från skatter och verksamhet. Samtidigt fördubblades också de finansiella kostnaderna.

49 Landstingens resultat före extraordinära poster och årets resultat 1998–2002. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, profits/loss before extraordinary items and profit/loss for the year, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 2002. Landstingsförbundet.

Beaktas landstingens samtliga intäkter och kostnader under ett år åskådliggörs årets resultat. Det innebär att hänsyn tas till extraordinära poster som normalt inte räknas in i den ordinarie verksamheten. Det kan gälla försäljning av anläggningstillgångar eller aktier i landstingsägda företag, dvs. stora engångsbelopp. Sådana transaktioner har varit sällsynta under den studerade perioden vilket inneburit att det inte blir någon större skillnad oavsett val av mått.

Landstingen har haft svårigheter att anpassa sin verksamhet till den kärva ekonomiska utvecklingen under 1990-talet. Mot den bakgrunden har riksdagen fattat beslut om att det s.k. balanskravet skall gälla fr.o.m. år 2000. Det innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor, men flera av de extraordinära posterna får inte räknas med. Det är därför mer relevant att analysera resultatet före extraordinära poster för att få en uppfattning om i vilken utsträckning landstingen lever upp till kravet. Mätt med måttet resultat före extraordinära poster var det en fjärdedel av landstingen som klarade balanskravet 2002.

Landstingens tillgångar och skulder

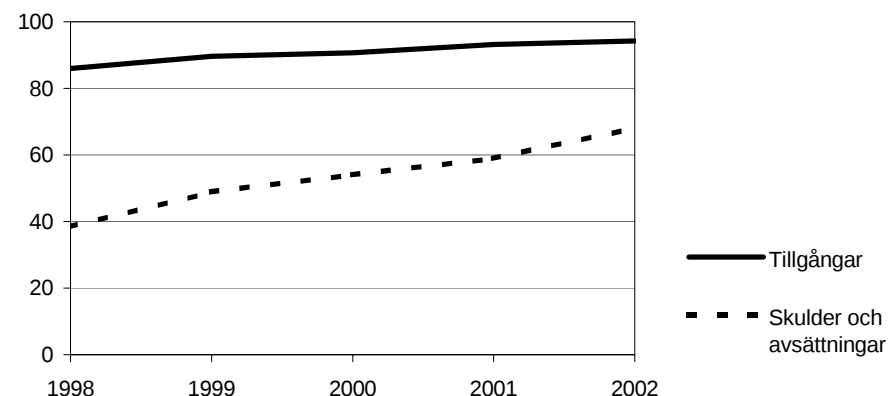
Vilka tillgångar och skulder som landstingen har vid årets utgång framgår av balansräkningen. Tillgångarna delas vanligen upp i anläggnings- och omsättningstillgångar medan skulderna grovt delas upp i avsättningar samt lång- och kortfristiga skulder. Skillnaden mellan tillgångar och skulder visar det egna kapitalet eller nettoförmögenheten.

Under senare hälften av 1990-talet har tillgångarna förändrats marginellt genom årliga tillskott med någon procent. Däremot har skulderna ökat kontinuerligt och redan 1995 översteg de tillgångarna. Samtliga tillgångar finansierades med främmande kapital vilket betydde att skuldsättningsgraden (skulder/totala tillgångar) översteg 100 procent.

50 Utvecklingen av landstingens tillgångar och skulder 1998–2002. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, assets and liabilities, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 2002. Landstingsförbundet.

En ny redovisningslag som infördes 1998 möjliggjorde emellertid en betydande minskning av de bokförda skulderna. Lagen innebar bl.a. att avtalspensioner som intjänats före 1998 inte skall skuld-bokföras utan istället anges som en ansvarsförbindelse. Bokföringstekniskt betydde det att ca 70 miljarder av pensionsskulden lyftes bort från balansräkningen. En förändring som bl.a. medfört

att balansräkningens skulder fr.o.m. 1998 inte blir jämförbara med tidigare år.

Den fortsatta utvecklingen har präglats av att skulderna ökat mer än tillgångarna vilket medfört ett allt mindre eget kapital. Till sammans med avsättningarna 2002 uppgick skulderna till 68 miljarder kronor samtidigt som det egna kapitalet uppgick till 26 miljarder kronor. Det har betytt att de samlade skulderna ökat med 77 procent sedan 1998 samtidigt som det egna kapitalet minskat med 45 procent.

Landstingens externa utgifter

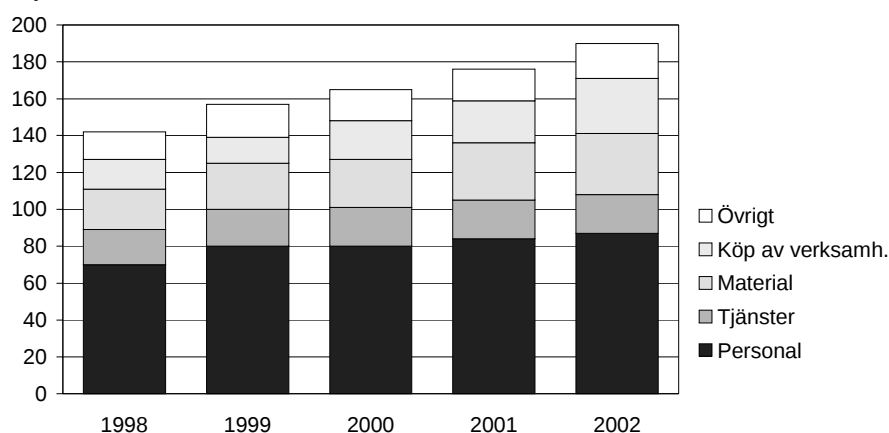
Landstingens utgifter har stigit kontinuerligt under den redovisade perioden 1998–2002. Ökningstakten har varit relativt jämn under åren, ca. 7 procent, med undantag för 1999 då en organisatorisk förändring genomfördes. Den landstingsverksamhet, som Malmö och Göteborgs kommuner tidigare ansvarat för, överfördes då till landstingssektorn. Den medförde bl.a. att utgifterna steg med 11 procent eller 15 miljarder kronor. Samtidigt steg personalkostnaderna med 14 procent eller nästan 10 miljarder kronor. Den största procentuella ökningen svarade dock investeringarna för, som steg med 38 procent.

Den organisatoriska förändringen 1999 försvårar bl.a. jämförbarheten med tidigare år.

51 Landstingens externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1998–2002. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, certain items of expenditure, by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa : Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Utvecklingen mellan 1999 och 2000 var befriad från organisatoriska förändringar vilket betydde att den redovisade utgiftsökningen 2000, på 8 miljarder kronor, svarade mot en faktisk kostnadsutveckling på ett betydligt bättre sätt än förändringen mellan 1998 och 1999. Utgiftsökningen 2000 berodde huvudsakligen på kraftigt stigande kostnader för avgifter och ersättningar för köp av verksamhet. Totalt ökade denna post med 45 procent eller 6,5 miljarder kronor.

Utgiftsökningarna under 2001 och 2002 berodde främst på att kostnaderna för material och köp av verksamhet steg. Totalt kom de externa utgifterna att uppgå till 190 miljarder kronor 2002. De utgjorde drygt en fjärdedel av den totala kommunala sektorns utgifter. Relateras de till den totala svenska ekonomin svarade de för 8 procent av BNP.

Av sammanställningen nedan framgår att det dominerande utgiftsslaget var löner och arbetsgivaravgifter som 2002 uppgick till 45 procent eller 87 miljarder kronor. En utveckling som innebar att andelen personalkostnader minskade med 2 procentenheter i jämförelse med 2001. Till viss del har sådana utgifter ersatts av köp av verksamhet som ökade med 7 miljarder kronor.

52 Landstingens externa utgifter¹ 2002. Andelar och belopp i miljoner kronor

County councils, certain items of expenditure, shares per cent and SEK million

Utgiftsslag	2002	
	Mnkr	Procent
Löner och arbetsgivaravgifter	86 659	45
Material	33 075	17
Tjänster	20 865	11
Bidrag	9 589	5
Köp av verksamhet	30 141	16
därav från privata vårdgivare	14 038	
egen koncern	9 822	
andra landsting	5 018	
kommunalförbund	253	
Investeringsutgifter	7 111	4
Övriga utgifter	3 099	2
Summa utgifter	190 539	100

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Landstingens externa inkomster

Landstingens externa inkomster har liksom utgifterna stigit kontinuerligt mellan 1998 och 2002. Ökningstakten visar samma mönster som utgiftsökningarna men nivån har varit något lägre, i genomsnitt årliga tillskott på 6 procent.

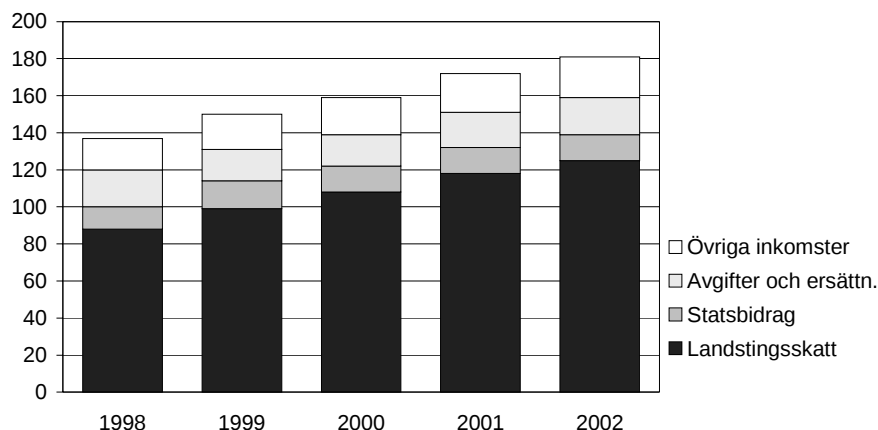
Utfallet 1998 på 137 miljarder kronor betydde en kraftig ökning av inkomsterna i jämförelse med 1997. Det var framförallt det statliga bidraget till läkemedelsförmånen på 12,5 miljarder kronor bland inkomstslaget övriga erhållna bidrag som ledde till denna utveckling. Det betyder också att 1998 års uppgifter inte är helt jämförbara med tidigare år.

1) Exklusive avskrivningar men inklusive köp från andra landsting

53 Landstingens externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1998–2002. Miljarder kronor i löpande priser

County councils, external revenue, by type. SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 2002, Landstingsförbundet.

En stor del av inkomstökningarna under 1999 och fram t.o.m. 2001 kan förklaras av ökade skatteintäkter och de organisatoriska förändringar som genomfördes då landstingen tog över verksamhet från Malmö och Göteborgs kommuner. Skatteintäkternas betydelse, i form av landstingsskatt, ökade ytterligare 2002 då den svarade för 77 procent av den totala inkomstökningen på 8,5 miljarder kronor.

Av tabell 52 framgår att den helt dominerande inkomstkällan 2002 var landstingsskatten som svarade för 69 procent av de samlade inkomsterna. Totalt ökade de till 125 miljarder kronor. Resterande inkomstslag utgjorde var för sig en relativt liten andel av de totala inkomsterna. Undantag var övriga erhållna bidrag som sammantaget uppgick till 23 miljarder kronor.

54 Landstingens externa inkomster¹ 2002. Andelar och belopp i miljoner kronor

County councils, certain items of revenue, shares in per cent and SEK million

Inkomstslag	2002	
	Mnkr	Procent
Landstingsskatt	124 563	69
Generella statsbidrag	10 621	6
Patientavgifter m.m.	4 701	3
Försäljning av verksamhet	8 239	4
Försäljning av tjänster	6 249	3
Försäljning av material och varor	1 081	1
Övriga erhållna bidrag	23 480	13
Därav läkemedelsförmånen	17 746	
specialdestinerade statsbidrag	3 287	
Övriga inkomster	2 006	1
Summa inkomster	180 940	100

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Utgifterna större än inkomsterna

Skillnaden mellan externa inkomster och utgifter används ibland för att få en uppfattning om möjligheterna att låna ut pengar när den är positiv och behovet att låna upp pengar när den är negativ. Det är ett mått som inte skall förväxlas med verksamhetens resultat som utgörs av skillnaden mellan de periodiserade intäkterna och kostnaderna.

Under 1990-talet har differensen mellan utgifter och inkomster betytt årliga underskott. Trenden har varit klart nedåtgående fram t.o.m. 1999 då underskottet slutade på 7,1 miljarder kronor. Under 2000 bryts trenden när underskottet reduceras med 35 procent till 4,6 miljarder kronor. En utveckling som stabiliseras 2001 men som 2002 återgår till det tidigare rådande mönstret, växande negativa differenser vid jämförelser mellan externa inkomster och utgifter.

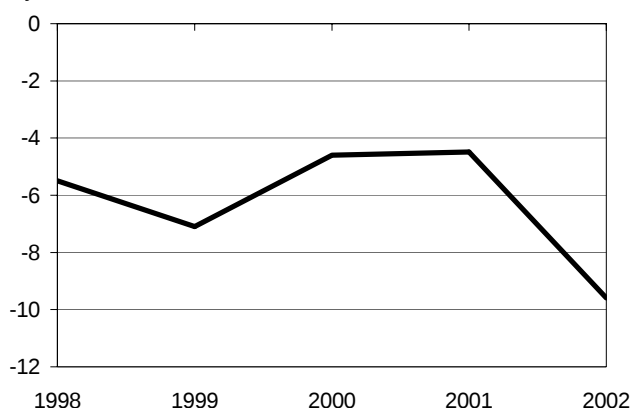
Med 2002 års utfall, ett underskott på 9,6 miljarder kronor, har det genomsnittliga underskottet uppgått till 6,3 miljarder kronor per år under perioden 1998-2002.

1) Inklusive försäljning till andra landsting och kommuner

55 Differensen mellan inkomster och utgifter. Miljarder kronor i löpande priser 1998–2002

County councils, difference between income and expenditure, SEK billion, current prices

Miljarder kronor

Källa: Ekonomisk basstatistik 2002, Landstingsförbundet.

Landstingens verksamheter

Landstingen delar för budget- och bokslutsändamål in sin verksamhet i åtta verksamhetsområden, s.k. huvudtitlar. På sju av huvudtitlarna redovisas landstingens egentliga verksamheter.

Inför 2001 har verksamhetsindelningen förändrats så att t.ex. den helt dominerande verksamheten hälso- och sjukvård delats in i fem mindre undergrupper, primärvård, specialiserad somatisk vård, specialiserad psykiatrisk vård, tandvård och övrig hälso- och sjukvård. Tillsammans uppgick deras kostnader till 156 miljarder kronor 2002 varav drygt hälften utgjordes av specialiserad somatisk vård. Den samlade hälso- och sjukvården motsvarade 90 procent av de totala driftkostnaderna vilket betydde att andelen ökade med en procentenhet i jämförelse med 2001.

Förutom hälso- och sjukvård var det trafik och infrastruktur som utgjorde den huvudsakliga verksamheten. Den svarade för 5 procent vilket motsvarade 8 miljarder kronor. Totalt uppgick driftkostnaderna till 171 miljarder kronor 2002 vilket innebar en ökning med 10 miljarder kronor i jämförelse med föregående år.

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

56 Landstingens kostnader¹ 2002. Miljoner kronor*County councils, costs by type of activity, shares in per cent*

Verksamhet	2002	
	Mnkr	Procent
Kostnader		
Primärvård	38 329	22
Specialiserad somatisk vård	80 884	47
Specialiserad psykiatrisk vård	14 113	8
Tandvård	7 116	4
Övrig hälso- och sjukvård	16 649	10
Politisk verksamhet avseende hälso- och sjukvård	1 986	1
Utbildning och kultur	4 217	2
Trafik och infrastruktur	7 900	5
Övrigt	1 012	1
Summa	172 206	100

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.**Finansiering av verksamheterna**

Landstingen har i de flesta fall en högre grad av skattefinansiering av kostnaderna än kommunerna. I skatter m.m. ingår förutom landstingsskatt också generella statsbidrag och de fr.o.m. 1994 kraftigt reducerade ersättningarna från sjukförsäkringen.

Vårdavgifter, bidrag och ersättningar utgörs till största delen av patientavgifter samt ersättningar för köpta tjänster från bl.a. landsting och kommuner. Här spelar de statliga driftbidragen en mindre roll än vad de gör för kommunerna. I gruppen övrigt ingår som de största posterna försäljningsintäkter och ersättningar för lämnade tjänster.

1) Totala kostnader exklusive interna intäkter, försäljning till andra kommuner och landsting samt kommunalförbund

57 Landstingens finansiering av kostnaderna 2002. Miljoner kronor*Financing of county council activities, by type of financial source, per cent*

Verksamhet	Kostnader	Betalas med		
		Skatter m.m.	Vårdavg., Bidrag, Ersättn ¹	Övrigt
Primärvård	38 329	24 051	13 903	375
Specialiserad somatisk vård	80 884	75 788	4 177	919
Specialiserad psykiatrisk vård	14 113	13 516	450	147
Tandvård	7 116	4 642	2 385	89
Övrig hälso- och sjukvård	16 649	10 376	5 592	681
Politisk verksamhet avseende hälso- och sjukvård	1 986	1 775	222	-11
Utbildning och kultur	4 217	1 850	939	1 428
Trafik och infrastruktur	7 900	6 645	115	1 140
Övrigt	1 012	907	53	52
Summa	171 093	139 550	27 836	4 820

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

1) Patientavgifter och bidrag.

Landstingens investeringsutgifter

Landstingens investeringsutgifter eller bruttoinvesteringar omfattar utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av fastigheter, anläggningar, maskiner, inventarier, utrustning, fordon m.m. Till landstingens investeringar i inventarier räknas bl.a. all anskaffning av teknisk utrustning till sjukhusen. Denna kategori av inköp är omfattande och motsvarade nästan 50 procent av de totala bruttoinvesteringarna 2002. Landstingen skiljer sig från kommunerna när det gäller investeringarnas fördelning på inköp av inventarier m.m. respektive på byggnader. Motsvarande andel för kommunernas investeringar i inköp av inventarier uppgick till 12 procent 2002.

Bruttoinvesteringarna inklusive finansiering uppgick 2002 till 7 111 miljoner kronor, en ökning med 14 procent i jämförelse med 2001. Skillnaden mellan brutto- och nettoinvesteringarna utgörs av investeringsinkomster som 2002 var 22 miljoner kronor.

58 Landstingens bruttoinvesteringar 2002. Miljoner kronor
County councils, gross investments, shares in per cent and SEK million

Verksamhet 2001	Procent	Mnkr	Därav investeringar i	
			mark och byggnader	inventarier
Hälso- och sjukvård	54	3 834	1 709	2 124
Regional utveckling	2	115	31	84
Serviceverksamheter	42	3 015	1 961	1 054
Finansiering	2	147	0	1
Totalt, procent och kronor	100	7 111	3 701	3 263

Källa: Landstingsförbundets hemsida, www.lf.se/sek/tankstatistik/htm.

Huvuddelen av investeringarna 2002 avsåg hälso- och sjukvård samt serviceverksamheter. Inom hälso- och sjukvårdsområdet gick ungefär lika stora delar av investeringsutgifterna till mark och byggnader som till inventarier. Motsvarande fördelning för serviceverksamheterna var att ca. två tredjedelar användes för mark och byggnader och de resterande en tredjedel till inventarier.

Kommunalförbund

Kommunalförbund bildas för att sköta en eller flera angelägenheter som är gemensamma för de kommuner och/eller landsting som ingår i förbundet.

Antalet verksamma kommunalförbund uppgick år 2002 till 66 stycken, en minskning med tre i jämförelse med 2001. Flera av dem är verksamma inom flera områden. De vanligaste verksamheterna är:

- energi, vatten och avfall
- utbildning
- vård och omsorg
- räddningstjänst (ingår i verksamheten infrastruktur)
- kommunikation

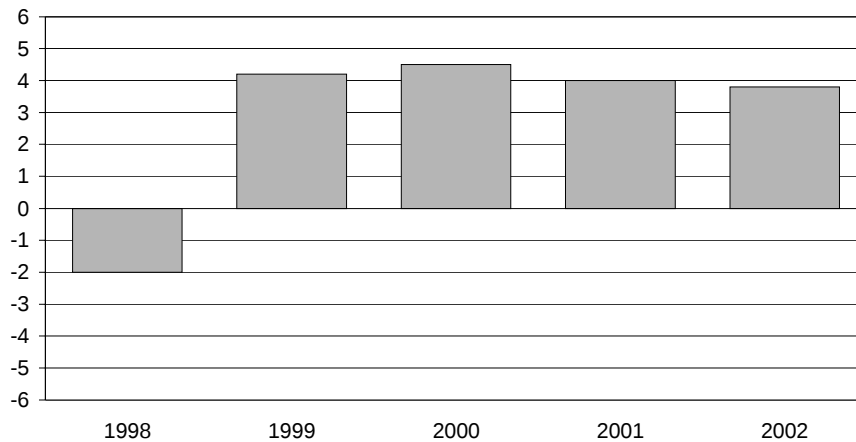
För den kommunala sektorns totala ekonomi är kommunalförbundens betydelse relativt liten. Av den kommunala sektorns totala utgifter 2002 svarade kommunalförbunden bara för 0,9 procent.

Verksamhetens resultat och likviditet

Resultatet före extraordinära poster, före avskrivningar och efter finansnetto, uppvisade ett överskott på 209 miljoner kronor 2002. Det motsvarade 3,8 procent av rörelsens intäkter och innebar, i relation till intäkterna, att andelen har fortsatt att minska något sedan 2000. Då uppgick andelen till 4,5 procent vilket motsvarade ett resultat på 185 miljoner kronor.

59 Kommunalförbundens resultat före avskrivningar och extraordinära poster som andel av rörelsens intäkter 1998–2002. Procent
Municipal associations, profit/loss before depreciation and extraordinary items in per cent of revenue

Procent

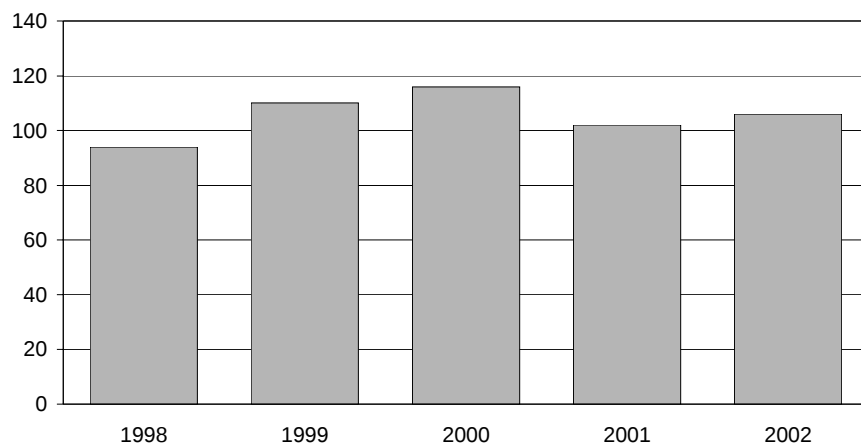

Källa: Räkenskapssammandrag för kommunalförbund 2002.

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har legat på en relativt stabil nivå under perioden 1998–2002. Undantag är verksamhetsåret 1998 då den låg under 100 procent vilket innebar att de kortfristiga skulderna översteg omsättningstillgångarna. Därefter har likviditeten förbättrats och under 2002 ökade den med fyra procentenheter till 106 procent.

60 Kommunalförbundens likviditet 1998–2002. Procent*Municipal associations, liquidity in per cent*

Procent

Källa: Räkenskapssammandrag för kommunalförbund 2002.

Verksamhetens soliditet

Soliditeten, den del av tillgångarna som finansieras med eget kapital, har försämrats gradvis fram t.o.m. 1998. Då hade soliditeten sjunkit till minus 2,7 procent. Det egna kapitalet var förbrukat och de totala skulderna översteg de samlade tillgångarna. För att stärka kommunalförbundens ekonomi genomfördes en sanering av skulderna under 1999. Soliditeten har därigenom stärkts och legat på en relativt konstant men låg nivå. År 2002 minskade den med en procentenhet till 16 procent.

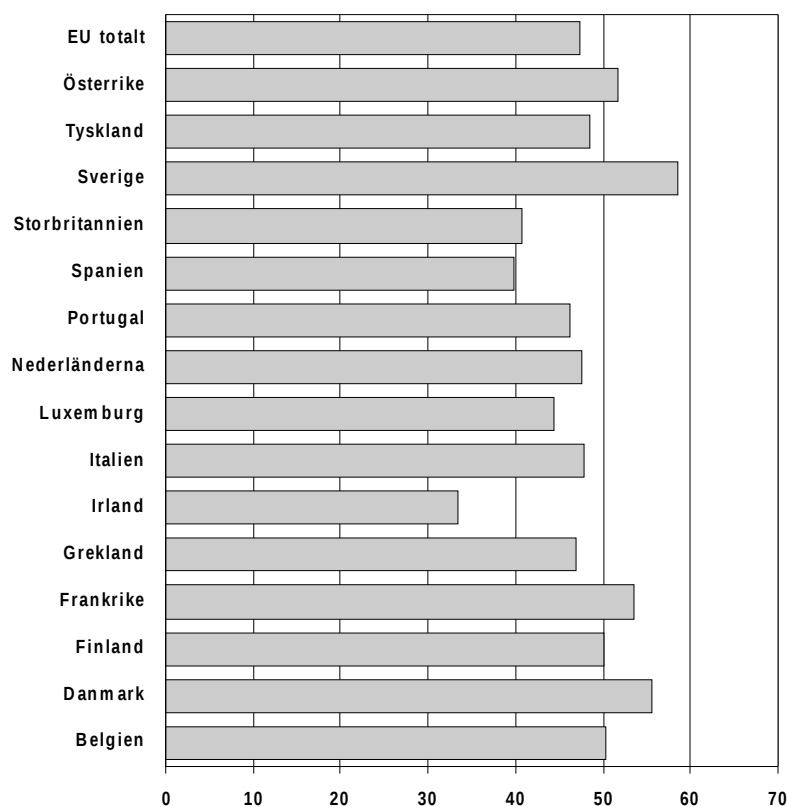
Internationella jämförelser

Vid ekonomiska jämförelser mellan länder bör man ha i åtanke att det finns skillnader i fråga om definitioner av använda begrepp. Även om man inom exempelvis EU och OECD mer eller mindre kontinuerligt arbetar med att ta fram gemensamma standarder bör man fortfarande iakttäta viss försiktighet vid jämförelser.

Underlaget för tabellerna 83–91 i tabelldelen har med två undantag hämtats från EU:s statistikbyrå, Eurostat, och dess makroekonomiska databas, NewCronos. Underlaget för de båda återstående tabellerna, tabellerna 88 och 89, kommer från SCB respektive Nordic Social-Statistical Committee (NOSOSCO), de nordiska ländernas kommitté för socialstatistik.

61 Offentliga sektorns utgifter 2002, andelar av BNP i procent

General government expenditure in the European Union, percentage of GDP

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

Som en utgångspunkt vid internationella jämförelser används ofta bruttonationalprodukten, BNP, som är ett mått på det samlade värdet av en nations produktion av varor och tjänster. I *tabell 83* har de offentliga utgifterna för länderna inom EU ställts i relation till BNP för vart och ett av åren under perioden 1996-2002. Som framgår av tabellens engelska underrubrik omfattar jämförelsen utgifterna för *general government*. I detta begrepp inlemmas staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn samt verksamheter och inrättningar som inte verkar på någon marknad och som kontrolleras och i huvudsak finansieras av stat och kommun. I sammansättningen ingår utgifter för konsumtion, transfereringar och investeringar. Andelarna för Sverige liksom för exempelvis Danmark har minskat under den redovisade perioden, men de ligger fortfarande som synes klart över genomsnittet för EU-länderna sammantagna.

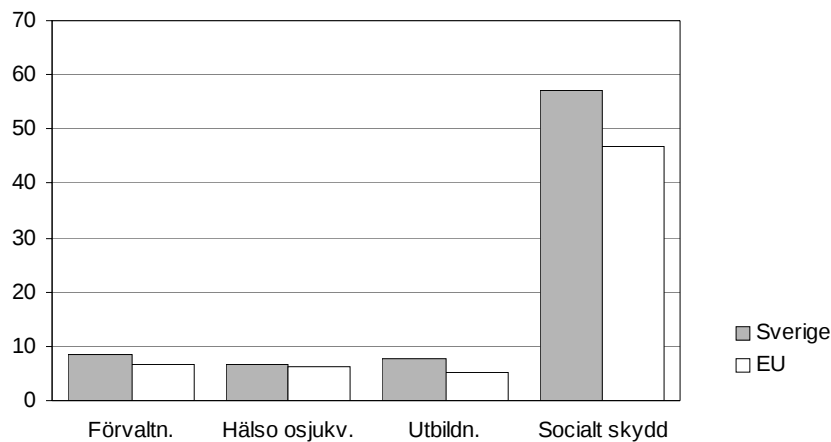
Nivån på och omfattningen av transfereringarna har stor betydelse för nivån på de offentliga utgifterna. I Sverige är många transfereeringar beskattade, medan man på andra håll valt att på andra sätt, t.ex. med obeskattade bidrag, rätt till avdrag eller skattereduktion, söka uppnå samma eller likartade mål för välfärden. Man har valt lösningar som dels inte överensstämmer med våra, dels också be-tingas av skillnader i tradition, kultur, befolkningssammansättning etc. Beskattade transfereringar höjer dels utgiftsnivån, dels nivån på skatteinkomsterna. Om man som i *tabell 84* väljer att för samma period som i föregående tabell studera den offentliga konsumtionen separat, dvs. sedan man tagit bort bl.a. transfereeringarna, blir jämförelsen mer rättvisande och skillnaderna mellan länderna minskar också. Även här hade Sverige likväl de högsta andelarna, det sista året knappt två procentenheter högre än Danmark som kommer närmast. – Sedan föregående årgång har tabellen utökats med uppgifter för ytterligare ett antal länder, bl.a. de tio länder som under 2004 väntas bli medlemmar i EU. Sammantaget ligger uppgifterna för de nya medlemsländerna på en något lägre nivå än det nuvarande EU:s.

Uppgifterna i *tabell 85* visar de offentliga utgifterna med fördelning efter ändamål. I tabellen är utgifterna för år 2001 för de 15 nuvarande EU-länderna fördelade på tio olika huvudgrupper eller ändamål enligt en internationell standard, COFOG, vilken skall uttydas *Classification of Function of Government*. För Sveriges del redovisas andelstal som beträffande allmän förvaltning, utbildning och socialt skydd ligger på en klart högre nivå än genomsnittet för EU-länderna. När det gäller hälso- och sjukvård ligger Sveriges andel

på en något högre nivå än genomsnittet. För hälso- och sjukvård är det bara Frankrike och Portugal som redovisar andelar som är högre än Sveriges. Övriga länder ligger nästan utan undantag på en nivå som är lägre eller klart lägre.

62 Offentliga sektorns utgifter 2001 för vissa ändamål, Sverige och EU totalt, andelar av BNP i procent

General government expenditure by function in Sweden and in the European Union in per cent of GDP

De offentliga utgifterna finansieras till stor del av skatter och socialförsäkringsavgifter. I *tabell 86* har dessa inkomster ställts i relation till BNP. Sverige (53,6%), Danmark (49,6%) och Finland (45,5%) hörde till de länder vilkas andelar för år 2001 översteg genomsnittet för de 15 EU-länderna (40,8%). För Finland minskade skatte- och avgiftsuttaget något mellan 2000 och 2001, medan det för Sveriges del handlade om en ganska kraftig ökning. Sverige är det enda land i sammanställningen för vilket det för år 2001 redovisas en andel som överstiger 50 procent.

Även beträffande skatte- och avgiftsinkomsternas fördelning mellan olika skatteslag kan man konstatera att det finns skillnader inom EU. Vissa länder lägger tyngdpunkten på beskattning av arbete och kapital (med inkomst- och förmögenhetsskatter m.m.), medan skatter på produktion och import (t.ex. moms, tullar, energi-, punkt-, fastighets- och löneskatter) har större relativ betydelse på andra håll. Socialförsäkringsavgifternas relativa betydelse varierar också i ganska stor omfattning mellan länderna. I *tabell 87* redovisas skatte- och avgiftsinkomsterna för år 2001 med fördelning på de tre huvudgrupperna för respektive land. Man kan där

se att de svenska skatterna på arbete och kapital hade en relativt sett större betydelse (41,6%) än vad som gällde för EU sammantaget (34,9%), medan förhållandet var det omvända för socialförsäkringsavgifterna med ca 28 procent för Sverige och ca 32 procent för EU som helhet. Danmark avvek märkbart från andra länder med den klart högsta andelen skatter på arbete och kapital (60,6%) och den klart lägsta vad gällde socialförsäkringsavgifterna (4,5%). Utöver Danmark hade även Finland, Irland och Storbritannien andelstal för skatter på arbete och kapital som var högre än Sveriges. I Frankrike, Grekland, Nederländerna, Portugal, Spanien och Tyskland har skatter på produktion och import större relativ betydelse än vad skatter på arbete och kapital har. I ett land, Tyskland, översteg socialförsäkringsavgifternas andel 40 procent. För EU-länderna sammantagna fördelar sig skatte- och avgiftsinkomsterna i stort sett lika mellan skatter på arbete och kapital, skatter på produktion och import respektive socialförsäkringsavgifter. Sverige ligger över EU-genomsnittet vad beträffar skatt på arbete m.m. och under EU-genomsnittet för de båda andra huvudgrupperna.

En väsentlig del av de offentliga utgifterna används för "det sociala skyddet", vilket man inom EU-gemenskapen definierar som "samtliga insatser från offentliga eller privata organ som syftar till att avlasta hushåll och enskilda personer från speciellt definierade risker eller att tillgodose speciellt definierade behov". Även om definitionen ger utrymme för privata insatser torde den absoluta huvuddelen av insatserna härröra från offentligt håll. De *risker och behov* som åsyftas i definitionen är fastställda till att omfatta följande åtta delområden: Sjukdom/hälso- och sjukvård, funktionshinder, ålderdom, efterlevande, familj/barn, arbetslöshet, boende och övrig social utsatthet.

Tabell 88 innehåller uppgifter om utgifterna för socialt skydd under åren 1996 t.o.m. 2000 som andelar av BNP för vart och ett av EU-länderna, för det nuvarande EU sammantaget samt för Island och Norge. För det sista året redovisas även motsvarande uppgifter för de stora delområdena "sjukdom/hälso- o sjukvård" samt "ålderdom". Genomsnittet för EU-länderna för samtliga delområden uppgick år 2000 till drygt 27 procent. Sverige hade år 2000 den högsta andelen, 30,7 procent, att jämföras med 33,8 procent för år 1996. En bidragande orsak till Sveriges höga andelstal är att de flesta svenska kontantförmånerna är skattepliktiga. En kraftigt minskad utgiftsandel kan iakttas för Finland och i viss utsträckning också för Danmark. Noteras kan också att särskilt Irland men

i viss mån även Island, Spanien och Luxemburg låg på markant lägre nivåer än övriga länder.

Av *tabell 89* kan utläsas dels hur utgifterna för det sociala skyddet i de fem nordiska länderna utvecklats under åren fr.o.m. 1990, dels hur de år 2000 fördelade sig mellan olika delområden, dels hur de finansierades under år 2001. För alla länder var det genomgående områdena "ålderdom", "funktionshinder" och "efterlevande" som sammantagna hade de högsta andelstalen. Därefter kom "sjukdom/hälso- och sjukvård". Danmark och Norge skattefinansierade mer än 60 procent av sina utgifter, medan skattefinansieringen i de övriga länderna uppgick till mindre än hälften.

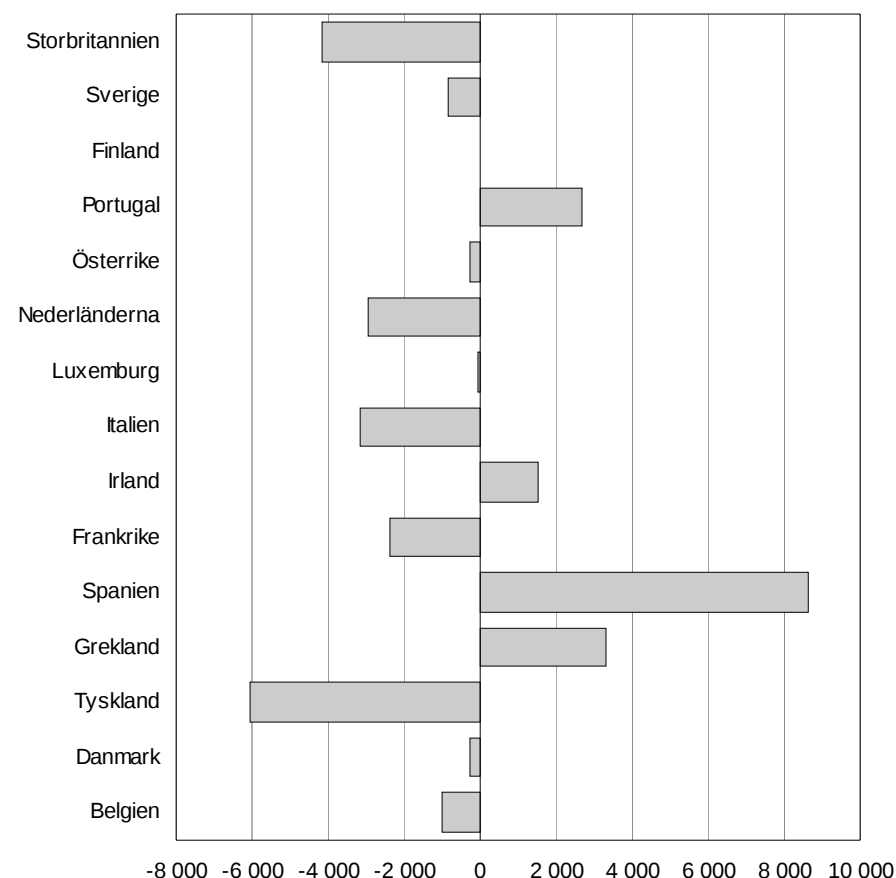
Skillnader i fråga om befolkningens sammansättning kan förklara en del av skillnaderna i fråga om nivåer på de offentliga utgifterna. I *tabell 90* redovisas bl.a. uppgifter om folkmängden i vissa åldersgrupper som andelar av hela folkmängden år 2000 i nuvarande och blivande EU-länder samt ytterligare ett antal länder. Sverige hade den klart högsta andelen personer 80-år. Sverige hade även den näst högsta andelen personer 60 år och äldre i procent av folkmängden 20-59 år, endast för Italien och Grekland redovisas högre tal. Irland avviker markant från övriga länder inom det nuvarande EU med en avsevärt större andel barn och ungdomar och en avsevärt lägre andel äldre. Flera av de blivande medlemsländerna har liksom Irland en stor andel barn och ungdomar och en låg andel äldre. Noteras kan också att de baltiska länderna Estland, Lettland och Litauen har en högre andel kvinnor än övriga länder som ingår i sammanställningen. Tyskland, Storbritannien, Frankrike och Italien har tillsammans närmare 70 procent av folkmängden i det nuvarande EU.

Som framgår av *tabell 91* varierar även sysselsättningsgraden en hel del mellan länderna inom EU. Sysselsättningsgraden är här angiven som andelen sysselsatta i åldrarna 15-64 år i procent av hela befolkningen i samma åldrar. Med detta mått hade Danmark under 2001 som enda land en något högre sysselsättningsgrad än Sverige. Danmark och Sverige tillsammans med Nederländerna och Storbritannien låg vart och ett klart över det angivna EU-genomsnittet och högre än övriga länder. Vid en uppdelning mellan könen blev inte mönstret lika entydigt. För männens del hade förutom Danmark ytterligare ett antal länder en högre sysselsättningsgrad än Sverige. Sysselsättningsgraden för kvinnor var inom EU högst i Sverige, tätt följt av Danmark.

Det mått som används vid jämförelser av sysselsättningsgrad avser andelen sysselsatta i åldrarna 15–64 år. Den svenska regeringens sysselsättningsmål baseras på en annan åldersindelning, en indelning som ligger närmare vår verklighet. Hösten 1998 angav regeringen och riksdagen som mål att "andelen reguljärt sysselsatta av befolkningen i åldern 20 till 64 år skulle öka från 73,9 procent 1997 till 80 procent 2004". Enligt regeringens senast presenterade bedömning kommer sysselsättningsgraden enligt detta mått att under 2004 uppgå till 77 procent (Budgetpropositionen för 2004, prop. 2003/04:1, Finansplanen, sid. 28–29).

63 EU-avgifter netto 2002 i miljoner euro

Net contributions to the European Union, Millions of euro

I *diagram 63* som avslutar detta avsnitt visas nettot av avgifterna till och återflödet från EU i miljoner euro för år 2002 för vart och ett av de 15 nuvarande EU-länderna. Påpekas bör att beloppen är angivna i absoluta tal och således inte relaterade till exempelvis

landets folkmängd. Spanien, Grekland, Portugal och Irland är nettomottagare, medan Tyskland, England, Italien, Holland och Frankrike står för huvuddelen av avgifterna, netto.

Tema: Kommunernas köp av verksamhet

Som redovisats i avsnittet om kommuner köper de i allt större utsträckning verksamhet från andra företag och organisationer i stället för att bedriva verksamheten i egen regi. Denna utveckling sker dock inte i lika takt och omfattning för alla kommuner och alla verksamheter vilket beskrivs närmare i detta avsnitt. De verksamheter som redovisas här räknas till kommunernas egentliga verksamheter och omfattar infrastruktur, barnomsorg, skola, omsorg om äldre och funktionshindrade samt individ – och familjeomsorg, och finansieras till största delen genom skattemedel.

Förutsättningar för att köpa verksamhet

Bakgrunden till den ökning av köp av verksamhet som skett bland kommunerna är inte entydig. En förklaring som ofta framförs, är kommuninvånarnas önskemål om valfrihet, en andra är att kommunen saknar egna resurser att själv bedriva verksamheten, eller att det bedöms att ökad konkurrens mellan olika utövare skulle ge en större effektivitet i verksamheten.

För att en kommun ska köpa verksamhet från andra utövare istället för att själv driva verksamhet måste dock flera förutsättningar vara uppfyllda. Det ska finnas en politisk vilja att låta andra än kommunen utöva verksamheten och tillräckligt många brukare ska också välja en verksamhet som drivs av en alternativ utövare. Verksamheten ska vara av sådan omfattning att det finns utrymme för flera aktörer än kommunen och det ska också finnas tillgång till företag och organisationer som anser det lönsamt eller av andra skäl vill etablera sig i kommunen.

Allt fler företag säljer tjänster till kommunerna

Allt fler privat ägda företag och organisationer med huvudsaklig verksamhet inom områdena barnomsorg och utbildning, vård och omsorg om äldre och funktionshindrade samt verksamheter inom individ- och familjeomsorgen, till exempel barn och ungdomsvård och missbrukarvård, har etablerat sig under 1990-talets senare del. De företag och organisationer som har en näringsgren enligt svensk näringsgrensindelning (SNI) som avser dessa verksamhetsområden utför huvudsakligen sådan verksamhet som kommunerna, i stället för att själva utföra densamma, köper av dem.

64 Företag, anställda och omsättning i privat ägda företag 1997 och 2001. Antal. Miljoner kronor, löpande priser.

Enterprises, employees and turnover in privately owned enterprises 1997 and 2001. Number. SEK millions, current prices.

Huvudsaklig verksamhet enligt Svensk näringsgrenindelning (SNI 92)	Antal företag		Antal anställda		Nettoomsättning	
	1997	2001	1997	2001	1997	2001
Barnomsorg	1 345	1 919	6 695	9 020	1 649	3 251
Grundskola	88	234	985	4 780	313	2 204
Gymnasieskola						
Kommunal vuxenutbildning	133	142	444	1 448	253	1 016
Omsorg om äldre, funktionshindrade						
Individ och familjeomsorg	850	1 417	12 429	27 611	4 617	11 366
Totalt, välfärdstjänster med kommunansvar	2 416	3 712	20 553	42 859	6 832	17 837

Källa: SCB, Bakgrundsfakta till ekonomisk statistik, Privat drift av offentligt finansierade välfärdstjänster, En sammanställning av statistik. 2003:10

Antalet företag och organisationer med privat ägarkontroll med huvudsaklig verksamhet inom barnomsorg, utbildning och vård och omsorg har ökat kraftigt inom alla verksamhetsområde från 1997 till 2001. Likaså har antalet anställda i dessa branscher ökat kraftigt, med den största ökningen inom grundskoleverksamheten. Antalet anställda i privat verksamhet i förskoleverksamhet var dock högre än inom grundskolan 2001, vilket kan förklaras av att etableringen av privat ägda förskolor började tidigare än inom utbildningsområdet. De privatägda företagen inom förskoleverksamheten drivs oftast i den juridiska formen ekonomiska föreningar, till exempel föräldrakooperativ.

Nettoomsättningen för branscherna i dessa områden har följdenligt också ökat i takt med att nya företag tillkommit och befintliga företag vuxit. Också vad gäller omsättningsökningen för branschen är det utbildningsverksamheterna som visar den snabbaste ökningstakten från 1997 till 2001. De privat ägda grundskolorna har tillsammans ökat sin nettoomsättning på fem år med 600 procent och gymnasieskolorna samt kommunal vuxenutbildningsverksamhet i privat regi med 300 procent. Under samma period har nettoomsättningen för de företag som sysslar med vård och omsorg om äldre och funktionshindrade eller individ- och familjeomsorg ökat med nära 150 procent medan företagen inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg tillsammans ökat sin nettoomsättning med 100 procent.

Olika företag och organisationer utför olika verksamheter

Olika företag och organisationer bedriver olika slags verksamhet för kommunernas räkning vilket framgår av tabellen över kommunernas köp av verksamhet 2002 i avsnittet om kommunerna. De överväganden som dessa företag och organisationer gör för att etablera sig i en kommun och utföra viss verksamhet för kommunens räkning skiljer sig åt för olika slags företag. Så till exempel förväntar sig de privatägda aktiebolagen en viss lönsamhet för att etablera sig på marknaden, medan föräldrakooperativ och ideella organisationer främst drivs av en önskan att förbättra verksamheten. Alternativ drift av den skattefinansierade verksamheten utförs oftast av privatägda aktiebolag, men även andra aktörer som till exempel ekonomiska föreningar, ideella föreningar och stiftelser förekommer.

Större kommuner och förortskommuner köper mest

Den genomsnittliga kostnaden för köp av verksamhet som andel av verksamhetskostnaden är högre i de större kommunerna. Storstäderna Stockholm och Göteborg köpte 2002 båda verksamhet för en större kostnadsandel än genomsnittet för riket (12 procent). Stockholms köp av verksamhet svarade för 24 procent av verksamhetskostnaden. Göteborgs kostnadsandel för köp av verksamhet var 16 procent, medan Malmös kostnadsandel för köp av verksamhet var ungefär lika stor som genomsnittet för riket. Den genomsnittliga kostnadsandelen för köp av verksamhet är lägre för de mindre kommunerna och uppgick till endast sex procent för de små kommunerna i storleksgruppen 5 000 – 15 000 invånare och fem procent i de allra minsta 12 kommunerna.

Däremot finns inga samband mellan kommunernas kostnadsnivå för de aktuella verksamheterna, mätt som verksamhetskostnad i kronor per invånare, och i vilken utsträckning de köper verksamhet.

65 Kommunernas köp av verksamhet i procent av verksamhetskostnader efter kommungrupper. Procent

Purchases of municipal activities in per cent of operating costs by groups of municipals. Per cent

Kommungrupp	Andel köp av verksamhet	Antal kommuner
Storstäder	18	3
Förortskommuner	15	36
Större städer	9	26
Medelstora städer	8	40
Industrikommuner	6	53
Landsbygdskommuner	6	30
Glesbygdskommuner	6	29
Övriga större kommuner	7	31
Övriga mindre kommuner	6	41

Källa: SCB, Räkenskapssammandrag för kommuner 2002.

Förortskommunerna har en genomsnittlig kostnadsandel för köp av verksamhet i procent av driftkostnaden på 15 procent, vilket är avsevärt högre än för grupperna större städer och medelstora städer med 8 – 9 procent. Övriga kommungrupper ligger på en lägre nivå, kring 6 – 7 procent.

Minst vanligt att köpa verksamhet i socialistiskt styrda kommuner

För att få en bild av den partipolitiska inverkan på kommunernas benägenhet att köpa verksamhet har kommunerna delats in i grupper efter majoritetsförhållandena från 1998 års val. De 113 kommunerna i gruppen med en socialistisk majoritet (s + v) hade lägre genomsnittlig andel än i riket för köp av verksamhet i procent av driftkostnaden med 7,8 procent. I kommuner med borgerligt (c + fp + kd + m) eller oklart majoritetsförhållande (övriga partier till exempel miljöpartiet eller lokala partier behövs för att bilda majoritet) var det vanligare att köpa verksamhet i stället för att själv utföra densamma. De 92 kommuner som räknas ha borgerlig majoritet köpte verksamhet för 12 procent av driftkostnaden och de 84 kommuner med oklar majoritet, dit även Stockholm räknades, köpte verksamhet för 13 procent. Sambanden mellan kommunernas politiska majoritetsförhållanden och kommunernas köp av verksamhet är dock relativt svaga totalt sett. Så till exempel köper många kommuner med borgerlig majoritet verksamhet i liten utsträckning och kommuner med socialistisk majoritet köper

ofta en relativt stor del av sin verksamhet av andra utövare i stället för att utföra densamma i egen regi.

Kommunerna har olika förutsättningar att köpa verksamhet

Förutsättningarna för kommunerna att faktiskt köpa verksamhet skiljer sig åt. Även om en kommun skulle ha den politiska viljan att lägga ut viss verksamhet på entreprenad finns kanske inte någon alternativ utövare tillgänglig, eller en kommun har endast underlag för en samlad, kommunal enhet inom till exempel äldreomsorg eller skola. Vilka förutsättningar som finns för en enskild kommun skiljer sig också mellan de olika kommunala verksamheterna.

En kommun kan därför vara bland dem som köper mycket verksamhet inom ett område samtidigt som den är bland dem som köper litet inom ett annat område. Som exempel var det inom individ- och familjeomsorgen 19 kommuner som köpte verksamhet för 40 procent eller mer av driftkostnaden men flera av dessa kommuner fanns inte med bland de kommuner som köpte mest verksamhet totalt sett.

66 Köp av verksamhet i procent av verksamhetskostnader. Antal kommuner.

Purchases of municipal activities in per cent of operation costs. Number of municipals.

Verksamhet	Andel köp av verksamhet i procent av verksamhetskostnaden					Inga köp
	minst 40 %	30 – 39 %	20 – 29 %	10 – 19 %	1 – 9 %	
Förskola och skolbarnomsorg	3	2	13	50	186	35
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	4	8	12	37	227	1
Individ- och familjeomsorg	19	67	96	81	23	3
Utbildning	4	43	87	112	42	1
Infrastruktur	11	19	41	50	152	16

Källa: SCB, Sveriges statistiska databaser, Räkenskapssammandrag för kommuner, www.scb.se

Inom områdena förskoleverksamhet och skolbarnomsorg, vård och omsorg om äldre och funktionshindrade samt inom den kommunala infrastrukturen köpte de flesta kommunerna endast verksamhet för mindre än en tiondel av driftkostnaden. För verksamheterna inom individ- och familjeomsorg och utbildning var kom-

munerna mer spridda över olika storleksklasser på kostnadsandelarna för köp av verksamhet.

Kommuner som oftast köper förskoleverksamhet

De flesta kommunerna köper lite verksamhet inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg. 35 kommuner köper inte någon verksamhet alls inom detta område utan bedriver barnomsorg i egen regi. Bland dessa var industrikommuner respektive övriga, mindre kommuner kraftigt överrepresenterade. Bland de 68 kommuner som köpt verksamhet inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg till en kostnadsandel på mer än 10 procent av verksamhetskostnaden ingår de tre storstäderna och 25 förortskommuner.

Det var sammanlagt 18 kommuner som köpte verksamhet inom barnomsorgen för 20 procent eller mer av verksamhetskostnaden. Av dessa kommuner fanns de flesta, 12 kommuner, i Stockholms län.

Kommuner med borgerlig majoritet köper mest

Bland de 68 kommuner som köper mest verksamhet inom förskola och skolbarnomsorg hade mer än hälften (38 kommuner) borgerlig majoritet och endast 9 kommuner socialistisk majoritet. Kommunerna med borgerlig majoritet var alltså klart överrepresenterade i denna grupp, medan de med socialistisk majoritet var underrepresenterade. Bland de kommuner som inte köpte någon verksamhet alls var de med socialistisk majoritet däremot överrepresenterade.

Kommuner som oftast köper verksamhet för äldre och funktionshindrade

Liksom inom området förskoleverksamhet och skolbarnomsorg var det många kommuner som endast lade en mindre del av verksamhetskostnaden på köp inom vård och omsorg om äldre och funktionshindrade.

Av de 70 kommuner som redovisat kostnader för köp av verksamhet som uppgår till 10 procent eller mer av den totala verksamheten ingår de tre storstäderna, 28 förortskommuner, 11 större städer och 11 medelstora städer. Förortskommuner, större städer och medelstora städer är därmed kraftigt överrepresenterade i denna grupp som köper mest verksamhet inom äldreomsorgen. Bland de 24 kommuner som köpte verksamhet inom området vård- och omsorg om äldre och funktionshindrade för en femtedel eller mer av kostnaden fanns 16 kommuner i Stockholms län. Detta är ungefär

samma bild av Stockholmskommunernas dominerande roll som visades för köp av förskoleverksamhet och skolbarnomsorg.

Något vanligare med verksamhetsköp i borgerliga kommuner och kommuner med oklar majoritet

Kommuner med oklara majoritetsförhållanden och även de med borgerlig majoritet var något överrepresenterade bland de 70 kommuner som köpte verksamhet till mer än en tiondel av verksamhetskostnaden inom vård och omsorg om äldre- och funktionshindrade. Fyra av tio av dessa kommuner hade en blandad majoritet och 37 procent en borgerlig majoritet vilket kan jämföras med majoritetsförhållandena i riket, där 29 procent hade oklar majoritet och 32 procent borgerlig majoritet.

Kommuner som oftast köper individ- och familjeomsorg

Det vanligaste är att kommunerna köper verksamhet inom individ- och familjeomsorgen för en kostnad som uppgår till 20 – 29 procent av kostnaden för denna verksamhet. En förklaring till detta är att verksamheterna inom individ- och familjeomsorgen oftast avser vård och behandling i familjehem och på särskilda fristående institutioner.

Av de 86 kommuner som i störst utsträckning (mer än 30 procent av verksamhetskostnaden) köper verksamhet inom individ- och familjeomsorgen var en fjärdedel förortskommuner, vilka därmed var överrepresenterade. Likaså var kommuner från de övriga mindre kommungrupperna överrepresenterade i den grupp kommuner som köpte mest verksamhet. Däremot var det ingen av storstäderna som hade en så hög kostnadsandel som 30 procent eller mer för köp av verksamhet inom individ- och familjeomsorgen. Stockholm och Göteborg hade en kostnadsandel mellan 20 och 29 procent av verksamhetskostnaden och Malmö en ännu lägre andel.

Förekomsten av köp av verksamhet inom individ- och familjeomsorgen är relativt spridd över riket. Bland de 18 kommuner som i allra störst utsträckning köpte verksamhet fanns bara två kommuner från Stockholmsregionen, och bland de 86 kommunerna som till mer än 30 procent köpte verksamhet inom individ- och familjeomsorgen fanns inte fler än 15 kommuner i Stockholms län.

Politiska majoritetsförhållanden påverkar ej verksamhetsköpen

De politiska majoritetsförhållandena i de kommuner som köper mest verksamhet inom individ- och familjeomsorgen svarar i stort

mot förhållandena i riket, vilket också visar att kommunernas benägenhet att köpa sådan verksamhet påverkas av andra förhållanden än de politiska majoritetsförhållandena.

Kommuner som oftast köper utbildningsverksamhet

Förutom att kommunerna kan välja att köpa utbildningsverksamheter från så kallade friskolor kan en kommun välja, eller vara nödgad att, köpa utbildningsplatser på program i gymnasieskolan från en annan kommun, i de fall då den egna kommunen inte själv har tillräckligt underlag för att ordna den av eleverna önskade utbildningen. Flera mindre kommuner går samman i kommunalförbund från vilka kommunen sedan kan köpa utbildning till sina kommuninvånare (se avsnitt om kommunalförbund). Dessa förhållanden gör att så gott som alla kommuner köper verksamhet från andra utövare (inklusive andra kommuner) inom utbildningsområdet. Det är endast en kommun som inte har några köp av verksamhet alls inom detta område och 42 kommuner som köper relativt lite verksamhet, för en kostnad mellan 1 och 9 procent av driftkostnaden.

Av de 47 kommuner som köper mest verksamhet, för en kostnadsandel av 30 procent eller mer var endast 11 kommuner en förortskommun eller fanns bland de större och medelstora städerna. Däremot var kommuner från grupperna industrikommuner och landsbygdskommuner överrepresenterade bland de kommuner som köpte mest utbildning. Ingen av de tre storstäderna fanns bland de kommuner som köpte mest utbildningsverksamheter. Denna spridning av kommunernas köp av verksamhet till de mindre kommunerna torde till stor del bero på att det är bland dessa de kommuner finns, som inte själva har tillräckligt underlag för att tillhandahålla all gymnasial utbildning i egen regi.

Utbildningsköp vanligast i kommuner med oklar majoritet

Både bland de borgerliga och bland de socialistiska kommunerna var det cirka 30 procent som köpte verksamhet inom utbildningsområdet i stor utsträckning medan kostnadsandelen för kommuner med oklar majoritet var 40 procent. De socialistiska kommunerna är därmed något underrepresenterade bland dessa kommuner med höga kostnadsandelar för köp av verksamhet medan kommuner med blandad majoritet är överrepresenterad.

Kommuner som oftast köper verksamhet inom infrastrukturen

Huvuddelen av de verksamheter som kommunerna oftast köper inom den kommunala skattefinansierade infrastrukturen avser gator, vägar och parkering respektive räddningstjänster. De flesta kommunerna, 152 kommuner, har en låg kostnadsandel för köp av verksamhet inom detta område och 16 kommuner har ingen kostnad alls för sådana köp.

Av de 75 kommuner som hade en högre kostnadsandel än 20 procent av den totala verksamhetskostnaden för köp av verksamhet var förortskommunerna något överrepresenterade. Ingen av de tre storstäderna tillhörde denna grupp; deras köp av verksamhet uppgick till drygt 10 procent av verksamhetskostnaderna. Inom detta verksamhetsområde är Stockholmsregionen inte så framträdande. Av de 75 kommuner med de högsta kostnadsandelarna för köp av verksamhet fanns endast 11 kommuner i Stockholms län.

Liten skillnad i köpbenägenhet efter politisk färg

De 75 kommunerna som i störst utsträckning köper verksamhet i den kommunala infrastrukturen har 33 procent borgerlig majoritet, 36 procent en socialistisk majoritet och 31 procent oklara majoritetsförhållande, det vill säga en fördelning av kommunernas politiska majoritetsförhållande som är ganska lik den i riket.

Verksamhetsköpen inom barnomsorg och vård och omsorg präglar helhetsbilden

Som ovan beskrivits är det stora skillnader mellan kommunerna i fråga om hur vanligt de köper verksamhet istället för att bedriva densamma i egen regi. Den bild som framträder för kommunerna i allmänhet präglas främst av de kommuner som mest köper verksamhet inom barnomsorgen och inom vård och omsorg om äldre och funktionshindrade. Det är också mellan kommunernas kostnadsandelar för köp av verksamhet inom dessa två områden som ett visst samband kan skönjas. De kommuner som köper mycket verksamhet inom barnomsorgen gör det också ofta inom området vård och omsorg om de äldre och funktionshindrade.

Tabelldel

Tabelldelen omfattar i huvudsak de olika kommuntypernas resultaträkningar, finansieringsanalyser och balansräkningar. Därutöver finns i vissa fall sammanställningar över driftkostnader, driftintäkter och investeringsutgifter. Det gäller framför allt kommunalförbund som i textavsnittet redovisas mer översiktligt än övriga kommuntyper.

Vissa kommuntabeller finns redovisade i Statistiska meddelanden OE 25 SM 0301, *Kommunernas hushållning med resurser 2002*. Uppgifter om kommunägda företag finns redovisade i OE 27 SM 0301, *Kommunägda företag år 2002*.

Samtliga uppgifter i sammanställningarna avser löpande priser.

Den kommunala sektorn

- 67 Resultaträkning och finansieringsanalys 1998–2002
- 68 Balansräkning 1998–2002

Kommunerna

- 69 Resultaträkning och finansieringsanalys 1998–2002
(OE 25 SM 0301)
- 70 Balansräkning 1998–2002 (OE 25 SM 0301)
- 71 Finansiering av kommunernas kostnader 2002
(OE 25 SM 0301)
- 72 Investeringsredovisning för kommuner 2002
(OE 25 SM 0301)

Landstingen

- 73 Resultaträkning och finansieringsanalys 1998–2002
- 74 Balansräkning 1998–2002

Kommunalförbund

- 75 Resultaträkning 2000–2002
- 76 Balansräkning 2000–2002
- 77 Driftredovisning 2002
- 78 Investeringsredovisning 2002

Kommunal koncernredovisning

- 79 Resultaträkning 1998–2002 (OE 25 SM 0301)
80 Balansräkning 1998–2002 (OE 25 SM 0301)

Kommunägda företag

- 81 Resultaträkning 1998–2002 (OE 27 SM 0301)
82 Balansräkning 1998–2002 (OE 27 SM 0301)

Internationella jämförelser

- 83 Offentliga sektorns utgifter 1996–2002 i EU-länderna, andelar av BNP i procent
84 Offentliga sektorns konsumtion 1996–2002 i EU-länderna och i vissa andra länder som andel av BNP i procent
85 Offentliga sektorns utgifter 2001 i EU-länderna med fördelning efter ändamål, andelar av BNP i procent
86 Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 1996–2001 i EU-länderna m.fl., andelar av BNP i procent
87 Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 2001 i EU-länderna, andelar i procent
88 Totala utgifter för det sociala skyddet i EU-länderna m.fl. 1996–2000, andelar av BNP i procent
89 Utgifter för det sociala skyddet i de nordiska länderna, andelar i procent
90 Uppgifter om folkmängd och vissa befolkningsandelar i EU-länderna m.fl. vid ingången av år 2000
91 Sysselsättningsgrad i åldrarna 15–64 år i EU-länderna m.fl. 2001, procent

Tabell 67

Resultaträkning och finansieringsanalys för den kommunala sektorn 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account and funds statement for the local government sector, SEK million, current prices*

	1998	1999	2000 ⁵	2001	2002
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	125 838	127 797	123 336	129 905	137 486
Verksamhetens kostnader	-473 066	-490 384	-491 283	-523 008	-555 421
Avskrivningar ¹	-16 952	-18 290	-18 049	-17 684	-18 046
Verksamhetens nettokostnader	-364 180	-380 877	-385 996	-410 787	-433 981
Skatteintäkter	300 655	317 269	333 828	361 438	380 452
Generella statsbidrag/utjämningsbidrag	54 328	53 728	52 064	49 922	50 808
Finansiella intäkter	11 373	10 156	10 087	10 128	11 341
Finansiella kostnader	-10 140	-8 678	-8 609	-9 375	-13 682
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-7 964	-8 134	1 374	1 326	-7 062
Extraordinära intäkter ¹	4 613	12 986	7 372	11 208	5 671
Extraordinära kostnader ¹	-3 190	-7 920	-3 959	-4 985	-3 220
Årets resultat	-6 541	-3 068	4 788	7 549	-4 611
Finansieringsanalys²					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-6 911	-7 407	1 374	1 326	-7 062
Justering reavinst/realförlust	24 037	25 003	17 109	19 614	20 721
Försäljning av anläggningstillgångar	7 046	21 051	12 775	16 769	8 510
Minskning av långfristiga fordringar	12 317	1 817	1 587	3 837	2 023
Ökning av långfristiga skulder	8 866	15 676	11 019	8 080	18 780
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära intäkter	1 758	1 004	1 596	1 354	481
Summa tillförda medel	47 113	57 145	45 460	50 980	43 459
Använda medel					
Nettoinvesteringar	23 791	25 932	21 710	26 347	28 519
Övrig ökning av anläggningstillgångar	1 556	5 156	4 055	1 891	2 155
Ökning av långfristiga fordringar	7 136	11 069	9 189	8 229	9 336
Minskning av långfristiga skulder	19 190	12 748	14 270	8 749	6 341
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära kostnader	1 422	1 508 ³	2 135	1 672	238
Summa använda medel	53 095	56 413	51 360	46 888	46 589

1) Avskrivningar inkl. förändring av pensionsskuld. För 1994 ingår inte avskrivningar, extraordinära intäkter och extraordinära kostnader för kyrkokommuner.

2) Kommunalförbunden ingår inte i finansieringsanalysen.

3) Här ingår för kommunerna semesterlöneskuld med 621.

4) Redovisningen av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.

1994-1996 redovisades pensionsskulden exkl.lärare, 1997 inkl.lärare.

5) Fr.o.m.2000 ingår inte Svenska kyrkan i den kommunala sektorn

Tabell 68

Balansräkning för den kommunala sektorn 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser

Balance sheet for the local government sector, SEK million, current prices

	1998	1999	2000 ³	2001	2002
Anläggningstillgångar					
Fastigheter och anläggningar	271 265	271 887	253 193	258 715	269 164
Fordon, maskiner och inventarier	24 601	25 923	24 499	25 679	26 132
Övriga anläggningstillgångar	97 172	108 468	115 864	120 456	129 895
Summa anläggningstillgångar	393 038	406 278	393 556	404 850	425 191
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	28 832	23 163	23 046	24 798	23 100
Statsbidragsfordringar	4 092	5 644	7 750	9 673	8 902
Övriga kortfristiga fordringar ¹	63 361	64 861	74 423	112 984	78 850
Summa omsättningstillgångar	96 285	93 668	105 219	112 984	110 852
Summa tillgångar	489 323	499 945	498 776	517 834	536 043
Eget kapital	269 144	266 025	253 932	268 689	263 149
Avsättningar²	19 225	34 173	26 134	28 744	34 327
Långfristiga skulder	97 647	103 025	97 527	98 257	112 452
Kortfristiga skulder	103 307	96 722	121 183	122 144	126 115
Skulder avsättningar, skulder och eget kapital	489 323	499 945	498 776	517 834	536 043

1) Obligationer och värdepapper ingår i övriga kortfristiga fordringar.

2) Fr.o.m. 1998 redovisas pensionsskulden enligt den blandade modellen där pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser.

3) Fr.o.m.2000 ingår inte Svenska kyrkan i den kommunala sektorn

Tabell 69

Resultaträkning och finansieringsanalys för kommuner 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser
Profit/loss account and funds statement for municipalities, SEK million, current prices

	1998	1999	2000	2001	2002
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	76 689	77 694	78 305	82 455	87 303
Verksamhetens kostnader	-316 664	-318 794	-328 850	-349 413	-369 829
därav pensionsutbetalningar, individuell del ¹	..	..	-4 416	-5 157	-5 642
därav förändrad pensionsavsättning ¹	-4 818	-5 166	-518	-935	-574
Avskrivningar	-11 432	-12 568	-12 889	-12 396	-12 769
Verksamhetens nettokostnader	-251 407	-253 669	-263 434	-279 354	-295 295
Skatteintäkter ²	201 954	211 200	226 002	243 447	255 889
Generella statsbidrag/utjämning m.m. netto	46 218	43 060	41 278	39 415	40 187
Finansiella intäkter	9 508	8 033	8 842	9 151	10 294
Finansiella kostnader	-9 111	-7 694	-7 476	-7 932	-10 518
därav ränta på pensionsavsättning	..	-369	-391	-340	-363
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-2 838	936	5 212	4 727	557
Extraordinära intäkter	4 529	12 869	7 359	11 006	5 651
Extraordinära kostnader	-2 146	-7 560	-3 894	-4 654	-3 187
Årets resultat³	-455	6 240	8 677	11 079	3 021
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-2 838	-936	5 212	4 727	557
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	16 599	15 897	11 259	11 669	13 936
Försäljning av anläggningstillgångar	5 449	19 147	10 529	15 275	7 552
därav finansiella anläggningstillgångar	3 244	14 294	5 045	11 229	5 285
därav övriga anläggningstillgångar	2 205	4 853	5 485	4 046	1 678
Minskning av långfristiga fordringar	11 497	1 652	1 517	3 827	1 499
Ökning av långfristiga skulder	7 727	10 719	9 056	7 832	12 696
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	1 709	717	568	147	127
Summa tillförda medel	40 143	47 196	38 141	43 477	36 367
Använda medel					
Nettoinvesteringar	17 089	17 648	15 758	19 854	21 432
Övrig ökning av anläggningstillgångar	1 556	5 156	4 055	1 891	2 155
Ökning av långfristiga fordringar	5 163	10 338	8 773	7 981	9 255
Minskning av långfristiga skulder	16 768	8 721	11 999	7 499	5 811
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	875	1 104	1 385	1 496	225
Summa använda medel	41 451	42 967	41 971	38 721	38 878
Förändring av rörelsekapital	-1 308	4 229	-3 830	4 756	-2 511

1) Redovisningen av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas. År 2000 redovisas första gången utbetalningen av den individuella delen av pensionen.

2) Redovisningsprincip för slutavräkningen är ändrat fr.o.m. 1999, detta innebär att i skatteintäkterna ingår en prognos för årets slutavräkning samt justering av slutavräkning för året innan, tidigare år ingick enbart slutavräkningen för föregående år.

3) Kan ej jämföras mot det egna kapitalets förändring i balansräkningen, dels på grund av att vissa fastighetsuppskrivningar ej redovisats i resultaträkningen, dels på grund av förändringar av pensionsskulden, dels för att slutavräkningen för kommunal-skatten redovisas olika.

Tabell 70

Balansräkning för kommuner 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser

Balance sheet for municipalities, SEK million, current prices

	1998	1999	2000	2001	2002
Immateriella anläggningstillgångar	715	42	538	272	44
Mark, byggn. o. tekn. anläggningar	214 806	214 745	208 424	213 934	224 310
Maskiner och inventarier	14 054	14 036	14 124	15 042	14 406
Summa materiella anläggningstillgångar	228 860	228 781	222 548	228 976	238 716
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	22 431	24 301	28 139	28 316	31 053
<i>därav i kommunens koncernföretag</i>	<i>15 166</i>	<i>11 523</i>	<i>15 985</i>	<i>16 294</i>	<i>16 327</i>
<i>därav grundfonsk. o. div. värde-regl.</i>	<i>165</i>	<i>197</i>	<i>612</i>	<i>338</i>	<i>224</i>
Långfristiga fordringar	62 042	71 384	75 799	80 072	87 684
<i>därav hos koncernföretag</i>	<i>55 925</i>	<i>65 985</i>	<i>70 115</i>	<i>75 545</i>	<i>80 570</i>
Summa finansiella anläggningstillgångar	84 473	95 685	103 938	108 388	118 737
Summa anläggningstillgångar	314 048	324 508	327 024	337 636	357 497
Förråd, lager, exploateringsfastigheter	1 012	1 484	4 364	3 520	2 048
Kundfordringar	6 697	6 691	6 813	7 117	6 832
<i>därav kundfordr. hos koncernföretag</i>	<i>629</i>	<i>563</i>	<i>594</i>	<i>879</i>	<i>707</i>
Diverse kortfristiga fordringar	25 324	24 605	32 030	30 703	34 478
<i>därav fordringar hos staten</i>	<i>2 071</i>	<i>2 568</i>	<i>4 949</i>	<i>5 460</i>	<i>5 072</i>
<i>därav kortfr. fordringar hos koncernföretag</i>	<i>16 052</i>	<i>10 071</i>	<i>10 893</i>	<i>12 955</i>	<i>12 959</i>
Förutbet. kostnader o. uppl. intäkter	7 220	8 787	11 984	13 080	13 659
Kortfristiga placeringar (i värdepapper)	11 258	9 908	10 478	15 059	13 967
Summa kortfr. fordringar och placeringar	50 499	49 992	61 305	65 959	68 936
Kassa och bank	10 826	10 275	12 004	13 858	9 284
Summa omsättningstillgångar	62 337	61 750	77 673	83 337	80 268
Summa tillgångar	376 385	386 258	404 697	420 973	437 765
Rörelsekapital	-8 548	-1 718	-10 089	-1 055	-4 124
Anläggningskapital	215 011	211 797	226 859	234 923	243 200
Summa eget kapital	206 463	210 079	216 770	233 868	236 378
Avsättningar för pensioner och likn. förpliktelser ²	7 228	13 141	8 435	8 219	8 961
Andra avsättningar	3 136	8 323	3 792	5 263	7 506
Summa avsättningar	10 364	21 464	12 227	13 482	16 467
Lån i banker och kreditinstitut	68 098	79 881	77 423	80 073	85 035
Lån i utländsk valuta	12 141	4 349	2 677	1 965	1 437
Redovisad pensionsskuld	..	..	..	..	..
Långfristiga skulder till koncernföretag	2 155	1 745	2 348	1 727	516
Checkkredit, övriga långfristiga skulder	6 279	5 271	5 490	5 466	10 842
Summa långfristiga skulder	88 673	91 247	87 938	89 231	97 830
Kortfr. skulder o leverantörsskulder till koncernföretag	11 258	5 629	5 916	6 878	20 209
Skulder till staten	2 236	2 283	2 384	3 141	2 754
Upplupna semesterlöner	8 747	9 557	9 360	11 056	13 188
Uppl. pensionskostn. och löneskatt individuell del ²	..	..	15 750	7 651	7 541
Övriga kortfristiga skulder	48 644	45 998	54 352	55 666	43 398
Summa kortfristiga skulder	70 885	63 467	87 762	84 392	87 090
Summa skulder	159 558	154 716	175 700	173 623	184 920
Skulder, avsättningar och eget kapital	376 385	386 258	404 697	420 973	437 765

1) Följden av den nya redovisningslagen, som tillämpas fr.o.m. bokslutsår 1998, är bl.a. nya poster och vissa definitionsförändringar.

2) Fr.o.m. år 2000 ingår avsättning för löneskatten samtidigt som avsättningen minskar och kortfristiga skulder ökar pga. att utbetalningar av den individuella delen av pensionen görs.

Tabell 71

Finansiering av kommunernas kostnader 2002, miljoner kronor

Financing of municipal activities, SEK million

	Driftkost- nader	Avgifter	Finansiering Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	Netto- kost- nader
Politisk verksamhet					
Nämnd- och styrelseverksamhet	2 261	10	1	56	2 195
Stöd till politiska partier	339	0	0	1	338
Revision	286	0	0	7	279
Övrig verksamhet	1 341	40	2	96	1 203
Summa	4 227	50	3	159	4 015
Infrastruktur skydd m.m.					
Fys.o.tekn.planering,bostadsförb.	4 018	800	163	655	2 400
Näringslivsfrämjande åtgärder	1 825	35	12	584	1 194
Konsument-och energirådgivning	123	1	0	33	89
Turistverksamhet	780	86	42	170	482
Gator, vägar och parkering	9 068	1 235	19	1 134	6 680
Parker	2 300	48	4	215	2 033
Miljö-o.hälsoskydd, myndigh.utövn.	1 268	285	1	134	848
Miljö-hälsa o.hållbar utveckling	776	40	0	327	409
Alkohol tillstånd m.m.	66	52	1	4	9
Räddningstjänst	5 309	166	66	288	4 789
Totalförsvär och samhällsskydd	194	8	1	144	41
Summa	25 728	2 756	309	3 689	18 974
Kulturverksamhet					
Stöd till studieorganisationer	598	1	3	0	592
Allmän kulturverksamhet, övrigt	3 132	108	38	580	2 407
Bibliotek	3 448	68	3	195	3 183
Musikskola / kulturskola	1 723	202	2	44	1 475
Summa	8 902	379	46	820	7 657
Fritidsverksamhet					
Allmän fritidsverksamhet	2 100	22	27	81	1 969
Idrotts- och fritidsanläggningar	5 835	609	171	482	4 573
Fritidsgårdar	1 644	23	12	98	1 511
Summa	9 579	654	210	661	8 054
Förskoleverksamhet och skol- barnsomsorg					
Öppen förskola	291	2	1	16	271
Förskola	30 057	2 485	55	3 556	23 961
Familjedaghem 0 - 12 år	3 363	361	1	192	2 809
Öppen fritidsverksamhet	156	7	0	11	139
Fritidshem	10 125	1 424	8	661	8 032
Summa	43 992	4 279	65	4 436	35 212
Utbildning					
Förskoleklass	3 695	8	1	46	3 640
Grundskola	68 558	161	45	2 592	65 760
Obligatorisk särskola	3 434	11	1	82	3 340
Gymnasieskola	26 082	154	55	1 215	24 658
Gymnasiesärskola	1 377	8	0	64	1 305
Grundläggande vuxenutbildning	865	2	1	64	798
Gymnasial vuxenutb.o.påbygggn.utb.	5 306	65	3	3 023	2 215
Särvux	131	1	0	3	127
Högskoleutbildning	515	17	3	255	240
Svenska för invandrare	730	1	11	40	678
Uppdragsutbildning	512	46	3	422	41
Summa	111 203	474	123	7 806	102 800

Den offentliga sektorn. Bokslut för verksamhetsåret 2002

Tabell 71 (forts.)

	Driftkost- nader	Finansiering			Netto- kost- nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Primärvård	317	36	0	112	169
Hälso-o.sjukvård Gotland	855	17	1	92	745
Färdtjänst/riksfärdtjänst	1 513	96	0	117	1 300
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade					
Vård och omsorg enl. SoL o. HSL	79 987	3 669	3 382	2 975	69 961
Insatser enligt LSS och LASS	28 273	173	449	6 902	20 748
Förebyggande verksamhet	2 009	86	28	265	1 630
Summa	110 243	3 928	3 859	10 142	92 314
Individ och familjeomsorg					
<i>Missbrukarvård för vuxna</i>					
Institutionsvård vuxna missbrukare	1 951	41	4	69	1 837
Familjehemsvård vuxna missbrukare	119	1	0	-8	126
Öppna insatser vuxna missbrukare	1 906	14	168	88	1 636
Summa	3 976	56	172	149	3 599
<i>Barn och ungdomsvård</i>					
Institutionsvård barn och unga	4 313	33	1	166	4 113
Familjehemsvård barn och unga	2 710	21	1	96	2 592
Öppna insatser barn och unga	2 753	7	9	76	2 661
Summa	9 776	61	11	338	9 366
<i>Övrig individ- och familjeomsorg</i>					
Övrig vuxenvård	1 684	12	89	149	1 434
Ekonomisk bistånd	9 627	51	37	481	9 058
Summa individ-och familjeomsorg	25 063	180	309	1 117	23 457
Familjerätt	412	8	0	24	380
Särskilt riktade insatser					
Flyktingsmottagande	2 047	44	22	2 114	-133
Arbetsmarknadsåtgärder	5 206	60	8	2 408	2 730
Summa	7 252	104	30	4 522	2 596
Summa egentlig verksamhet	349 287	12 961	4 955	33 697	297 674
Näringsliv och bostäder					
Arbetsområden och lokaler	2 074	19	1 078	1 207	-231
Hamnverksamhet	469	224	17	273	-45
Kommersiell verksamhet	788	48	165	659	-84
Bostadsverksamhet	1 787	19	590	1 170	8
Summa	5 119	310	1 850	3 310	-351
Kommunikationer					
Flygtrafik	212	41	1	53	117
Buss, bil och spårbunden trafik	3 113	794	22	142	2 155
Sjötrafik	57	29	0	16	12
Summa	3 382	864	23	211	2 284
Energi vatten och avfall					
Elförsörjning+ gasförsörjning	364	369	0	111	-117
Fjärrvärmeförsörjning	534	418	2	102	13
Vattenförsörjning och avloppsh.	8 334	7 627	2	217	488
Avfallshantering	4 202	3 812	4	209	177
Summa	13 434	12 226	8	639	561
Summa driftverksamhet	371 221	26 361	6 836	37 857	300 167

Tabell 72
Investeringsredovisning för kommuner 2002, miljoner kronor
Municipalities' investments, SEK million

Verksamhetsblock/-områden	Investe- rings- utgifter	Därav			Investe- ringsin- komster	Därav Statliga investe- ringsb.	Försälj. av anlägg. n. tillgångar
		Entreprenader	Inköp av maskiner o inventarier	Inköp av mark, byggn. tekn. anlägg.			
Politisk verksamhet	87	23	21	8	21	17	2
Infrastruktur skydd m.m.							
Fys.o.tekn.planering,bostadsförb.	1 281	519	64	498	598	65	259
Näringslivsträmj. åtg, turistverksamhet o.konsum.-o.energiråd.	110	62	14	8	40	14	5
Gator, vägar och parkering	3 936	3 046	107	51	927	610	9
Parker	383	208	28	20	29	8	5
Miljö- och hälsoskydd, alkoholtillst.	59	25	6	0	14	13	0
Räddningstjänst	262	32	160	2	35	11	19
Totalförsvär och samhällsskydd	31	25	2	0	14	11	0
Summa	6 062	3 917	381	579	1 657	732	297
Kultur och fritid	1 347	942	233	20	115	12	5
Förskoleverks.o.skolbarnsoms.	439	284	83	13	13	6	0
Utbildning							
Förskoleklass	66	33	11	0	2	1	0
Grundskola inkl. obligatorisk särskola	2 592	1 735	530	78	26	7	1
Gymnasieskola inkl gymnasie-särskola	975	485	339	24	30	1	13
Övrig utbildning	125	31	72	1	21	5	0
Summa	3 758	2 284	952	103	79	14	14
Hälsö.o.sjukvård inkl.primärvård	58	16	25	0	1	0	0
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	1 143	613	326	57	38	3	30
Individ- och familjeomsorg	131	77	39	1	0	0	0
Särskilt riktade insatser	30	8	13	1	10	7	2
Summa egentlig verksamhet	13 041	8 186	2 076	779	1 934	790	351
Näringsliv och bostäder							
Arbetsområden och lokaler	1 349	877	15	353	333	54	210
Hamnverksamhet	417	334	44	17	44	7	0
Kommersiell verksamhet	220	147	8	21	62	4	30
Bostadsverksamhet	1 030	714	4	78	1 039	3	615
Summa	3 016	2 072	71	469	1 478	68	855
Kommunikationer							
Flygtrafik	69	54	7	2	44	28	0
Buss, bil och spårbunden trafik	102	76	12	1	57	42	0
Sjötrafik	2	0	0	0	0	0	0
Summa	173	130	19	3	101	70	0
Energi vatten och avfall							
El- och gasförsörjning	73	15	16	2	5	4	0
Fjärrvärmeförsörjning	176	94	27	0	18	11	0
Vattenförsörjning och avloppshantering	2 074	1 343	83	24	284	54	21
Avfallshantering	256	120	84	8	11	10	0
Summa	2 579	1 572	210	34	318	79	21
Gemensamma lokaler	4 597	4 086	64	158	187	38	20
Gemensamma verksamheter	1 684	582	647	71	101	56	14
Totalsumma	25 090	16 628	3 087	1 514	4 119	1 101	1 261

Tabell 73

Resultaträkning och finansieringsanalys för landsting 1998–2002, miljoner kronor, löpande priser*Profit/loss account and funds statement for county councils, SEK million, current prices*

	1998	1999 ³⁾	2000	2001	2002
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	38 056	38 859	40 908	42 760	44 717
Verksamhetens kostnader	-136 644	-150 227	-158 570	-169 167	-180 401
Därav förändring av pensionsavsättning ¹⁾	-2 642	-2 376	-5 659	-5 071	-6 517
Avskrivningar	-4 657	-4 845	-4 963	-5 081	-5 062
Verksamhetens nettokostnader	-103 245	-116 213	-122 625	-131 488	-140 746
Skatteintäkter	88 977	99 428	107 826	117 991	124 563
Generella statsbidrag ²⁾	8 533	11 050	10 786	10 507	10 621
Finansiella intäkter	1 352	1 407	1 222	949	1 015
Finansiella kostnader	-747	-792	-1 035	-1 345	-3 066
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-5 130	-5 121	-3 826	-3 386	-7 613
Extraordinära intäkter	3	100	0	193	0
Extraordinära kostnader	-1 038	-353	-53	-327	-33
Årets resultat	-6 165	-5 374	-3 878	-3 520	-7 646
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	-5 130	-5 121	-3 826	-3 386	-7 613
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	7 415	7 623	5 850	7 945	6 785
Försäljning av anläggningstillgångar	1 505	1 689	2 246	1 494	958
Minskning av långfristiga fordringar	518	165	70	10	524
Ökning av långfristiga skulder	1 139	4 610	1 963	248	6 084
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära intäkter	43	280	1 028	1 207	354
Summa tillförda medel	5 490	9 246	7 331	7 518	7 092
Använda medel					
Nettoinvesteringar	5 713	7 071	5 952	6 493	7 087
Ökning av långfristiga fordringar	1 973	558	416	248	81
Minskning av långfristiga skulder	330	4 027	2 271	1 250	530
Övr. rörelsekapitalpäv. extraordinära kostnader	544	401	750	176	13
Summa använda medel	8 560	12 057	9 389	8 167	7 711
Förändring av rörelsekapital	-3 070	-2 811	-2 058	-649	-619

1) Redovisning av pensionsskulden förändrades fr.o.m. 1998 då den blandade modellen började användas.

2) Här ingår skatteutjämningsbidraget netto och ersättningar från sjukförsäkringen.

3) 1999 års resultat är inte helt jämförbart med tidigare år. Fr.o.m. 1999 ingår landstingsdelarna för kommunerna Malmö och Göteborg i landstingssektorn.

Tabell 74

Balansräkning för landsting 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for county councils, SEK million, current prices*

	1998	1999 ²⁾	2000	2001	2002
Anläggningstillgångar					
Värdepapper, andelar, bostadsrätter	3 406	3 237	6 698	7 551	6 722
Långfristiga fordringar	6 343	6 861	3 119	2 733	2 945
Inventarier	8 669	10 283	9 843	10 086	10 816
Fastigheter och mark	44 336	45 020	44 331	44 315	44 609
Övriga anläggningstillgångar	16	96	234	125	93
Summa anläggningstillgångar	62 770	65 497	64 225	64 810	65 185
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	11 657	8 451	10 526	10 366	13 051
Kundfordringar och övr. fordringar	9 248	11 448	11 999	12 736	10 960
Statsbidragsfordringar	1 354	3 076	2 801	4 213	3 830
Förråd	924	1 114	1 033	1 025	1 245
Summa omsättningstillgångar	23 183	24 089	26 359	28 340	29 086
Summa tillgångar	85 953	89 586	90 585	93 150	94 271
Eget kapital					
Rörelsekapital	-2 683	-5 243	-6 042	-8 132	-8 521
Anläggningskapital	50 238	45 936	42 605	42 329	34 639
Summa eget kapital	47 555	40 693	36 564	34 197	26 118
Avsättningar¹⁾					
Avsättningar för pensioner intj. fr.o.m. 1998	6 938	9 872	9 235	9 572	10 691
Andra avsättningar	1 923	2 837	4 407	5 381	6 774
Summa avsättningar	8 861	12 709	13 642	14 953	17 465
Långfristiga skulder					
Redovisad pensionsskuld ¹⁾	..	..	..	..	..
Lån i banker och kreditinstitut	2 640	5 363	3 286	6 127	11 330
Lån i utländsk valuta	159	144	157	172	872
Övriga långfristiga skulder	872	1 345	4 535	1 229	879
Summa långfristiga skulder	3 671	6 852	7 978	7 528	13 081
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskulder	7 952	9 066	9 587	10 005	10 707
Skatteskulder	365	506	627	664	586
Upplupna kostnader och förutbetalda int	6 601	10 945	12 866	9 543	10 184
Semesterlöneskulder	4 075	4 864	4 978	5 249	5 453
Övriga kortfristiga skulder	6 873	3 951	4 343	11 011	10 677
Summa kortfristiga skulder	25 866	29 332	32 401	36 472	37 607
Skulder, avsättningar och eget kapital	85 953	89 586	90 585	93 150	94 271

1) Redovisning av pensionsskulden redovisas 1998 enligt den blandade modellen där pensionsförmåner intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser.

2) 1999 års resultat är inte helt jämförbart med tidigare år. Fr.o.m. 1999 ingår landstingsdelarna för kommunerna Malmö och Göteborg i landstingssektorn.

Tabell 75**Resultaträkning för kommunalförbund 2000–2002, miljoner kronor i löpande priser***Profit/loss account for municipal associations, SEK million, current prices*

	2000	2001	2002
Resultaträkning			
Rörelsens intäkter	4 123	4 690	5 466
Rörelsens kostnader	-3 863	-4 428	-5 191
Avskrivningar	-197	-207	-215
Rörelseresultat efter avskrivningar	63	55	60
Finansiella intäkter	23	28	32
Finansiella kostnader	-98	-98	-98
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	-12	-15	-6
Extraordinära intäkter	13	9	11
Extraordinära kostnader	0	-3	0
Resultat före bokslutsdispositioner o skatt	1	-9	5
Bokslutsdispositioner	-12	-1	9
Skatt	0	0	0
Årets resultat	-11	-10	14

Tabell 76**Balansräkning för kommunalförbund 2000–2002, miljoner kronor i löpande priser***Balance sheet for municipal associations, SEK million, current prices*

	2000	2001	2002
Omsättningstillgångar			
Likvida medel	516	574	765
Kortfristiga fordringar	651	711	712
Förråd	20	22	21
Summa omsättningstillgångar	1 187	1 307	1 498
Anläggningstillgångar			
Långfristiga fordringar	37	53	72
Maskiner och inventarier	532	551	910
Fastigheter	438	466	245
Övriga anlägg.tillgångar	1 300	1 334	1 282
Summa anläggningstillgångar	2 307	2 404	2 509
Summa tillgångar	3 494	3 711	4 007
Skulder			
Kortfristiga skulder	1 020	1 280	1 418
Långfristiga skulder	1 611	1 498	1 541
Summa skulder	2 631	2 778	2 959
Avsättningar	265	309	395
Eget kapital	598	624	653
Summa skulder o eget kapital	3 494	3 711	4 007

Tabell 77**Driftredovisning för kommunalförbund 2002, miljoner kronor***Operations accounts for municipal associations, SEK million*

Verksamhet	Driftkost- nader	Därav personal- kostnader	Drift- intäkter	Därav		
				Intäkter fr. medlems kommuner	Intäkter fr. landsting	Övriga intäkter
Räddningstjänst	1 809	1 377	1 862	1 521	123	218
Övrig infrastruktur	459	51	466	112	162	192
Fritid och kultur	78	39	78	23	10	45
Utbildning	1 846	926	1 889	1 441	0	448
Vård o omsorg	296	11	296	141	153	2
Individ o familj	96	72	99	65	4	30
Kommunikationer	272	16	270	38	34	198
Energi, vatten och avfall	311	90	462	439	0	23
Näringsliv o bostäder	5	0	30	0	0	30
Totalt	5 172	2 582	5 452	3 780	486	1 186

Tabell 78**Investeringsredovisning för kommunalförbund 2002, miljoner kronor***Municipal associations' investments, SEK million*

Verksamhet	Byggn. o anlägg- ningar	Inköp av mask. o inventarier	Övriga investe- ringar	Summa invest.- utgifter
Räddningstjänst	41	115	15	171
Övrig infrastruktur	4	6	0	10
Fritid och kultur	0	2	1	3
Utbildning	1	31	9	41
Vård o omsorg	0	0	0	0
Individ o familj	0	0	0	1
Kommunikationer	0	2	0	2
Energi, vatten och avfall	78	49	0	127
Näringsliv o bostäder	0	0	0	0
Totalt	124	205	25	355

Tabell 79

Resultaträkning för kommunala koncerner 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account for municipal groups, SEK million, current prices*

	Koncern					Kommun
	1998	1999	2000	2001	2002	2002
Resultaträkning						
Verksamhetens intäkter	158 363	154 338	156 481	168 582	179 406	87 303
Verksamhetens kostnader	-364 689	-365 946	-374 973	-398 936	-424 003	-369 829
Avskrivningar	-22 189	-23 604	-23 840	-24 990	-25 595	-12 769
Verksamhetens nettokostnader	-228 515	-235 212	-242 332	-255 344	-270 192	-295 292
Skatteintäkter ¹	201 954	211 200	226 002	243 447	255 889	255 889
Statsbidrag	46 218	43 060	41 278	39 415	40 187	40 187
Finansiella intäkter	6 987	7 052	5 103	4 145	4 700	10 294
Finansiella kostnader	-24 001	-19 399	-18 431	-17 833	-19 663	-10 518
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	2 664	6 703	11 620	13 830	10 921	557
Extraordinära intäkter	9 524	5 506	8 622	6 527	4 471	5 651
Extraordinära kostnader	-1 476	-6 168	-6 539	-3 229	-3 493	3 187
Skattekostnader	-1037	-1281	-1688	-3010	-1211	..
Årets resultat	9 654	4 760	12 015	14 118	10 688	3 021

1) Redovisningsprincipen för slutavräkning är ändrad fr.o.m.1999, detta innebär att i skatteintäkterna ingår en prognos för årets slutavräkning samt justering av slutavräkning för året innan, tidigare år ingick enbart slutavräkningen för föregående år.

Tabell 80

Balansräkning för kommunala koncerner 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for municipal groups, SEK million, current prices*

	Koncern					Kommun
	1998	1999	2000	2001	2002	2002
Immateriella anläggningstillgångar	2 124	938	1 727	1 816	1 951	44
Mark, byggn. o. tekn. anläggningar	506 475	509 424	504 454	516 531	542 170	224 310
Maskiner och inventarier	48 196	49 281	49 511	53 958	49 581	14 406
Summa materiella anläggningstillgångar	554 671	558 705	553 965	570 489	591 751	238 716
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	13 900	17 118	19 168	18 007	12 643	31 053
Långfristiga fordringar	7 598	6 989	8 041	7 021	8 936	87 684
Summa finansiella anläggningstillgångar	21 498	24 107	27 209	25 028	21 579	118 737
Summa anläggningstillgångar	578 293	583 750	582 900	597 333	615 281	357 497
Förråd, lager, exploateringsfastigheter	3 930	3 498	6 517	5 713	4 631	2 048
Kortfristiga placeringar (i värdepapper)	12 588	11 916	12 397	15 457	12 087	13 967
Övriga kortfristiga tillgångar	32 512	34 451	41 420	44 258	50 600	54 969
Summa kortfr. fordr. o placeringar	45 100	46 367	53 817	59 715	62 687	68 936
Kassa och bank	18 395	17 359	17 011	17 772	16 135	9 284
Summa omsättningstillgångar	67 425	67 224	77 345	83 200	83 453	80 268
Summa tillgångar	645 718	650 974	660 246	680 533	698 734	437 765
Eget kapital	241 255	239 236	245 697	271 150	281 825	236 378
Avsättn. för pensioner o. likn. förpliktelser ¹	10 164	18 831	12 308	12 279	11 297	7 252
Andra avsättningar	8 778	14 233	10 686	13 866	20 157	9 215
Summa avsättningar	18 942	33 065	22 994	26 145	31 454	16 467
Lån i banker och kreditinstitut	274 322	278 023	269 961	266 849	273 439	85 035
Lån i utländsk valuta	12 462	5 050	2 780	1 993	1 455	1 437
Redovisad pensionsskuld	..	..	..	..	..	..
Övriga långfristiga skulder	7 543	6 388	5 494	8 145	9 300	11 358
Summa långfristiga skulder	294 327	289 461	278 235	276 987	284 194	97 830
Kortfristiga skulder¹	91 194	89 212	113 320	106 251	101 261	87 090
Summa skulder	385 521	378 673	391 555	383 238	385 455	184 920
Skulder, avsättningar och eget kapital	645 718	650 974	660 246	680 533	698 734	437 765

1) Fr.o.m. år 2000 har avsättning för pensioner förts över till upplupen pensionskostnad individuell del och ingår därmed i kortfristiga skulder, även uppl. löneskatt ingår.

Tabell 81

Resultaträkning för kommunägda företag 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser*Profit/loss account for municipality-owned enterprises, SEK million, current prices*

	1998	1999	2000	2001	2002
Resultaträkning					
Omsättning	122 271	118 858	129 706	134 559	120 030
Kostnader	-88 316	-89 651	-95 366	-100 414	-88 757
Resultat före avskrivningar	33 955	29 207	34 340	34 145	31 273
Avskrivningar	-11 609	-11 284	-13 139	-13 419	-12 987
Resultat efter avskrivningar	22 346	17 923	21 201	20 726	18 286
Finansiella intäkter	6 144	11 607	18 040	9 903	3 801
Finansiella kostnader	-23 237	-16 803	-20 185	-19 079	-16 310
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	5 253	12 727	19 056	11 550	5 777
Extraordinära intäkter	3 590	2 621	6 304	14 023	423
Extraordinära kostnader	-1 066	-3 404	-12 655	-9 020	-797
Resultat före bokslutsdispositioner	7 777	11 944	12 705	16 553	5 403
Bokslutsdispositioner	-2 533	-877	-2 992	-4 786	-2 458
Skatt	-988	-1483	-2 088	-2 616	-1 217
Redovisat årsresultat	4 256	9 584	7 625	9 151	1 727

Tabell 82

Balansräkning för kommunägda företag 1998–2002, miljoner kronor i löpande priser*Balance sheet for municipality-owned enterprises, SEK million, current prices*

	1998	1999	2000	2001	2002
Anläggningstillgångar					
Immateriella tillgångar	3 307	2 207	3 485	3 308	1 331
Mark, byggn. och tekn. anläggningar	287 451	301 980	291 995	289 243	299 868
Maskiner och inventarier	50 999	58 652	74 436	79 254	56 315
Summa materiella anläggningstillgångar	338 450	360 632	366 431	368 497	356 183
Aktier och andelar	72 973	61 510	95 818	84 381	27 454
Långfristiga fordringar	41 401	39 033	64 334	45 147	34 323
Summa finansiella anläggningstillgångar	114 374	100 543	160 152	129 528	61 777
Summa anläggningstillgångar	456 131	463 382	530 068	501 333	419 291
Omsättningstillgångar					
Förråd och lager	3 246	3 259	3 579	4 423	3 809
Övriga kortfristiga placeringar	3 076	3 887	2 542	3 722	1 767
Övriga kortfristiga fordringar	36 941	46 543	44 216	61 550	41 424
Kassa och bank	8 819	15 594	8 631	11 073	9 327
Summa omsättningstillgångar	52 082	69 283	58 968	80 768	56 327
Summa tillgångar	508 213	532 665	589 036	582 101	475 618
Eget kapital	103 391	97 703	125 153	129 980	83 795
Avsättningar					
Avsättningar till pensioner	4 203	4 113	4 053	3 774	3 183
Övriga avsättningar	870	1 968	4 443	6 368	3 852
Summa avsättningar	5 073	6 081	8 496	10 142	7 035
Långfristiga skulder					
Lån från aktieägarna	46 512	60 666	55 969	68 183	55 290
Övriga långfristiga skulder	268 969	276 267	294 297	263 790	247 851
Summa långfristiga skulder	315 481	336 933	350 266	331 973	303 141
Obeskattade reserver	24 126	30 480	35 216	39 643	29 840
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskuld	11 001	11 450	12 100	13 170	12 605
Övriga kortfristiga skulder	49 141	50 018	57 805	57 193	39 202
Summa kortfristiga skulder	60 142	61 468	69 905	70 363	51 807
Summa skulder och eget kapital	508 213	532 665	589 036	582 101	475 618

Vissa poster som nu redovisas i 1997 års balansräkning misstämmer med tidigare publicerade uppgifter. Det beror på brister i redovisningen som i efterhand har rättats till.

Aktier o andelar, långfristiga fordringar, eget kapital och långfristiga skulder ökade kraftigt mellan 1997 och 1998.

Förklaringen är att Stockholms stad förvärvade aktier i koncernen Birka Energi AB.

Tabell 83**Offentliga sektorns utgifter 1996–2002 i EU-länderna, andelar av BNP i procent***General government expenditure in the European Union, percentage of GDP*

	Andelar i procent, år						
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgien	52,9	51,4	50,7	50,1	49,4	49,4	50,3
Danmark	59,8	58,0	57,6	56,3	54,7	55,3	55,5
Finland	59,7	56,4	52,8	52,1	49,0	49,1	50,0
Frankrike	55,4	54,9	53,7	53,4	52,6	52,5	53,5
Grekland	49,2	47,8	47,8	47,6	49,8	47,8	46,9
Irland	39,6	37,1	35,0	34,6	32,1	33,9	33,3
Italien	53,2	51,1	49,9	48,9	46,9	48,5	47,7
Luxemburg	45,6	43,3	42,0	41,0	38,4	39,0	44,4
Nederländerna	49,6	48,2	47,2	46,9	45,3	46,6	47,5
Portugal	45,8	44,8	44,1	45,3	45,2	46,3	46,1
Spanien	43,7	41,8	41,4	40,2	39,8	39,5	39,8
Storbritannien	43,0	41,1	39,8	39,1	39,3	40,2	40,7
Sverige	65,3	63,1	60,7	60,3	57,4	57,1	58,5
Tyskland	50,3	49,3	48,8	48,7	45,7	48,3	48,5
Österrike	56,8	54,1	54,2	54,2	52,3	51,9	51,7
EU totalt	51,0	49,3	48,3	47,7	46,1	47,1	47,4

Källa: Eurostat.

Tabell 84

Offentliga sektorns konsumtion 1996–2002 i EU-länderna och vissa andra länder som andel av BNP i procent, löpande priser*Final consumption expenditure of general government in the European Union and some other countries, percentage of GDP, current prices*

	Andelar i procent, år						
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Belgien	21,67	21,18	21,08	21,19	21,15	21,71	21,40
Danmark	25,88	25,49	26,00	25,84	25,28	25,88	26,27
Finland	23,24	22,26	21,55	21,61	20,64	21,00	21,69
Frankrike	24,19	24,21	23,44	23,30	23,23	23,23	23,87
Grekland	14,52	15,13	15,28	15,42	15,71	15,28	15,55
Irland	15,76	15,13	14,36	13,99	13,91	14,85	15,07
Italien	18,07	18,17	17,91	18,01	18,28	18,82	18,75
Luxemburg	18,92	17,93	16,77	16,79	15,70	16,91	18,01
Nederländerna	23,13	22,90	22,71	22,86	22,69	23,37	24,53
Portugal	18,94	19,03	18,94	19,67	20,51	20,78	21,23
Spanien	17,95	17,53	17,45	17,44	17,58	17,55	17,78
Storbritannien	19,15	18,27	17,91	18,40	18,69	19,23	20,02
Sverige	27,86	27,27	27,51	27,49	26,84	27,24	28,02
Tyskland	19,95	19,47	19,15	19,11	18,99	19,00	19,16
Österrike	20,29	19,68	19,54	19,79	19,21	18,87	18,62
EU totalt (EU 15)	20,69	20,26	19,92	19,99	19,98	20,21	20,59
Cypern	17,97	18,76	19,18	17,08	16,53	17,67	17,73
Estland	24,83	23,00	22,64	23,39	21,02	20,03	19,73
Lettland	21,77	18,75	21,38	20,53	19,71	19,30	19,41
Litauen	22,84	23,28	24,72	22,61	22,05	20,21	20,05
Malta	21,63	20,50	19,75	18,72	18,63	20,10	20,35
Polen	16,37	16,02	15,44	15,54	17,93	17,94	17,91
Slovakien	22,44	21,50	21,73	19,83	19,78	20,14	19,94
Slovenien	19,93	19,66	19,61	19,49	19,96	20,55	20,55
Tjeckien	19,97	19,80	18,62	19,62	19,56	20,04	21,41
Ungern	22,02	21,94	21,68	21,55	20,77	21,40	23,12
Nya medlemsländer	18,92	18,60	18,16	18,10	18,99	19,16	19,78
Australien	18,46	18,18	18,12	18,04	18,27	17,94	18,04
Bulgarien	11,78	12,55	14,52	15,18	16,82	17,42 ^p	17,98 ^p
Canada	20,45	19,46	19,60	18,94	18,40	18,74	18,95
Island	21,76	22,00	22,51	23,43	23,81	23,63	25,15
Japan	15,15	15,14	15,64	16,28	16,75	17,36	17,88
Norge	20,90	20,47	21,86	21,39	19,12	20,26	21,84 ^p
Rumänien	13,11	12,26	14,53	14,48	16,09	15,75	15,60
Schweiz	15,48	15,04	14,95	14,75	14,71	14,92	15,22
Turkiet	11,57	12,26	12,70	15,17	14,08	14,24	14,03
USA	15,00	14,71	14,36	14,41	14,57	15,10	15,52

Källa: Eurostat.

p=prognos

Tabell 85

Offentliga sektorns utgifter 2001 i EU-länderna med fördelning efter ändamål, andelar av BNP i procent
General government expenditure by function in the European Union, in per cent of GDP

	Andelar i procent										Totalt
	Allmän offentlig förvaltning	Försvär	Samhällsskydd o rättskipning	Ekonomiska frågor	Miljöskydd	Bostads- o samhällsutveckling	Häls- o sjukvård	Fritid, kultur o religion	Utbildning	Socialt skydd/ social trygghet	
Belgien	10,1	1,3	1,6	4,4	0,8	0,3	6,6	0,9	6,2	17,2	49,4
Danmark	8,6	1,7	1,0	3,6	..	0,9	5,4	1,7	8,3	24,2	55,3
Finland	6,4	1,5	1,4	4,6	0,3	0,6	6,0	1,2	6,4	20,7	49,2
Frankrike	6,4	2,4	1,0	5,2	1,3	1,0	7,9	0,8	6,0	20,4	52,5
Grekland	10,6	3,2	0,8	5,5	0,5	0,4	4,1	0,4	3,8	18,8	48,1
Irland	3,7	0,7	1,5	5,0	..	2,3	6,3	0,6	4,3	7,2	33,6
Italien	9,5	1,1	1,9	4,0	0,8	0,9	6,3	0,9	5,1	17,7	48,3
Luxemburg	4,7	0,3	1,0	2,8	1,3	0,8	4,9	1,7	4,7	17,1	39,1
Nederländerna	8,2	1,6	1,5	5,6	0,7	1,5	4,1	1,1	4,8	17,5	46,6
Portugal	6,6	1,7	1,9	6,1	0,7	0,9	6,8	1,2	6,9	13,4	46,2
Spanien	5,5	1,2	2,1	4,4	0,9	1,1	5,4	1,1	4,3	13,5	39,5
Storbritannien	4,3	2,6	1,9	2,3	0,5	0,4	6,1	0,5	4,6	16,0	39,2
Sverige	8,5	2,2	1,4	4,4	0,3	1,0	6,6	1,1	7,7	23,9	57,2
Tyskland	6,3	1,2	1,6	4,3	0,6	1,1	6,3	0,7	4,2	21,8	48,2
Österrike	8,6	0,9	1,4	5,5	0,4	1,0	5,8	1,0	5,8	21,8	52,2
EU totalt	6,7	1,7	1,6	4,2	..	0,9	6,3	0,8	5,1	18,7	46,9

Källa: Eurostat.

Tabell 86

Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 1996–2001 i EU-länderna m.fl., andelar av BNP i procent*General government, total receipts from taxes and social contributions in the European Union, Poland, Slovenia and Czech Republic, percentage of GDP*

	Andel i procent, år					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Belgien	44,3	44,8	45,4	45,1	45,1	45,1
Danmark	49,7	49,6	49,9	51,2	49,3	49,6
Finland	46,7	46,1	46,1	46,5	47,5	45,5
Frankrike	44,4	44,5	44,5	45,2	44,6	44,3
Grekland	32,2	33,5	35,7	36,5	37,8	36,2
Irland	32,5	32,1	31,2	31,3	31,6	30,6
Italien	42,1	44,2	42,7	42,8	42,3	42,0
Luxemburg	41,7	40,8	39,6	39,6	40,0	40,1
Nederländerna	39,9	39,7	39,4	40,7	40,5	39,2
Portugal	33,8	33,9	34,3	35,3	35,8	35,4
Spanien	33,0	33,5	33,8	34,5	35,0	34,9
Storbritannien	34,2	34,9	36,1	36,2	37,0	36,9
Sverige	51,3	51,3	53,0	52,4	51,9	53,6
Tyskland	41,3	41,2	41,4	42,2	42,3	40,6
Österrike	43,0	43,7	43,7	43,6	42,8	44,9
EU totalt	40,7	41,0	41,1	41,5	41,4	40,8
Polen	41,3	40,5	39,4	39,2	36,8	37,3
Slovenien	42,4	41,2	41,8	42,0	39,5	39,6
Tjeckien	38,8	37,8	36,6	37,3	37,6	36,6

Källa: Eurostat.

Tabell 87

Offentliga sektorns inkomster i form av skatter och socialförsäkringsavgifter 2001 i EU-länderna, andelar i procent

General government, total receipts from taxes and social contributions in the European Union, shares in per cent

	Andelar i procent			Summa
	Skatter på arbete och kapital	Skatter på produktion och import	Social- försäk- rings- avgifter	
Belgien	40,0	28,1	31,9	100
Danmark	60,6	34,9	4,5	100
Finland	43,5	29,1	27,5	100
Frankrike	29,4	33,8	36,8	100
Grekland	28,8	39,7	31,5	100
Irland	42,7	42,5	14,8	100
Italien	36,2	34,5	29,3	100
Luxemburg	38,9	33,6	27,5	100
Nederländerna	31,3	32,3	36,4	100
Portugal	28,2	40,5	31,3	100
Spanien	31,0	32,6	36,4	100
Storbritannien	45,9	36,8	17,3	100
Sverige	41,6	30,6	27,8	100
Tyskland	27,7	29,3	43,0	100
Österrike	33,9	32,7	33,4	100
EU totalt	34,9	33,0	32,1	100

Källa: Eurostat.

Tabell 88**Totala utgifter för det sociala skyddet i EU-länderna m.fl. 1996-2000, andelar av BNP i procent***Social protection expenditure in the European Union, Iceland and Norway, percentage of GDP*

	Andelar i procent, år						
	1996	1997	1998	1999	2000	2000	
						Sjukdom/ hälso- o sjukvård	Ålderdom
Belgien	28,6	27,9	27,6 ^p	27,4 ^e	26,7 ^e	6,3 ^e	8,5 ^e
Danmark	31,4	30,4	30,2	29,8	28,8	5,7	10,7
Finland	31,6	29,3	27,3	26,7	25,2 ^p	5,8 ^p	7,8 ^p
Frankrike	31,0	30,8	30,5	30,2	29,7 ^p	8,2 ^p	10,8 ^p
Grekland	22,9	23,3	24,2	25,5	26,4 ^p	6,8 ^p	11,8 ^p
Irland	17,8	16,7	15,5	14,8	14,1	5,5	2,6
Italien	24,8	25,5	25,0	25,3 ^p	25,2 ^p	6,1 ^p	12,8 ^p
Luxemburg	24,0	22,6	21,7	21,8	21,0	5,1	7,5
Nederländerna	30,1	29,4	28,4	28,0	27,4 ^p	7,5 ^p	9,5 ^p
Portugal	21,2	21,4	22,1	22,6	22,7 ^p	6,2 ^p	7,7 ^p
Spanien	21,9	21,2	20,6 ^p	20,2 ^p	20,1 ^p	5,8 ^p	8,3 ^p
Storbritannien	28,1	27,5	26,9	26,5	26,8 ^p	6,7 ^p	11,2 ^p
Sverige	33,8	33,0	32,2	31,7	30,7	8,4	11,2
Tyskland	29,9	29,5	29,3	29,6	29,5 ^p	8,1 ^p	11,6 ^p
Österrike	29,5	28,8	28,4	28,8	28,7	7,2	10,7
EU totalt	28,4	28,0	27,6^p	27,5^e	27,3^e	7,2^e	10,9^e
Island	18,8	18,6	18,5	19,1	19,5	7,5	5,5
Norge	26,2	25,6	27,5	27,9	25,4	8,5	7,3

Källa: SCB, "Utgifter för det sociala skyddet i Sverige och Europa samt utgifternas finansiering 1996-2001", 2003.

e=skattat värde

p=preliminärt värde

Tabell 89**Utgifter för det sociala skyddet i de nordiska länderna, andelar i procent***Social protection in the Nordic countries, shares in per cent*

	Land				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Utgifter för socialt skydd, andel av BNP i %, år					
– 1990	28,7	25,1	16,8	26,3	33,3
– 1995	32,2	31,7	19,0	27,3	34,6
– 2000	29,2	25,4	19,7	25,3	30,7
– 2001	29,5	25,7	20,2	25,8	31,3
Utgifterna fördelade efter funktion 2000, andelar i %					
– Familjer och barn	13,1	12,5	11,7	12,8	10,8
– Arbetslöshet	10,5	10,4	1,3	2,7	6,5
– Sjukdom/hälso- och sjukvård	20,2	23,8	39,2	34,2	27,1
– Ålderdom, funktionshinder, efterlevande	50,1	49,7	45,0	47,1	51,1
– Boende	2,4	1,5	0,7	0,7	2,1
– Övrigt	3,7	2,1	2,1	2,6	2,4
Utgifternas finansiering 2001, andelar i %					
– Skattemedel, offentlig sektor	63	43	46	61	45
– Sociala avgifter, arbetsgivare	9	39	38	24	43
– Sociala avgifter, egenföretagare och anställda	21	12	8	13	9
– Övrigt	7	7	8	1	2

Källa: Nordic Social-Statistical Committee (NOSOSCO), "Social Protection in the Nordic Countries 2001", 2003.

Tabell 90

**Uppgifter om folkmängd och vissa befolkningsandelar i EU-länderna
m.fl. vid ingången av år 2000**

*Total population and population in certain year-groups in per cent in the
European Union and some other countries*

	Folk- mängd i mil- joner	Andel kvinnor, %	Befolkningsandelar i %			Andel inv 60-w år i % av folkm 20-59 år
			0-19 år	65-79 år	80-w år	
Belgien	10,2	51,1	23,6	13,3	3,5	40,2
Danmark	5,3	50,6	23,7	10,9	3,9	34,8
Finland	5,2	51,2	24,7	11,5	3,3	35,8
Frankrike	58,7	51,4	25,6	12,4	3,6	38,3
Grekland	10,6	50,7	21,8	13,7	3,6	42,0
Irland	3,8	50,3	30,8	8,7	2,5	27,9
Italien	57,7	51,5	19,8	14,0	3,9	42,5
Luxemburg	0,4	50,7	24,4	11,2	3,1	33,8
Nederländerna	15,9	50,5	24,4	10,4	3,2	31,6
Portugal	10,2	51,8	23,0	12,8	3,3	38,8
Spanien	39,7	51,1	21,4	13,1	3,7	38,1
Storbritannien	59,6	50,7	25,3	11,6	4,0	37,6
Sverige	8,9	50,6	24,2	12,4	4,9	41,3
Tyskland	82,2	51,2	21,3	12,7	3,6	41,3
Österrike	8,1	51,4	22,8	12,0	3,5	35,9
EU totalt	376,5	51,1	22,9	12,6	3,7	39,2
Cypern	0,8	50,1	31,3	8,8	2,5	28,8
Estland	1,4	53,9	25,8	12,3	2,6	39,4
Lettland	2,4	54,0	25,3	12,4	2,6	39,6
Litauen	3,7	52,8	27,1	10,9	2,5	34,0
Malta	0,4	50,4	28,0	9,8	2,3	30,4
Polen	38,7	51,4	28,3	10,1	1,9	30,0
Slovakien	5,4	51,4	28,1	9,5	1,8	27,2
Slovenien	2,0	51,2	23,2	11,6	2,3	32,9
Tjeckien	10,3	51,3	23,4	11,5	2,3	31,2
Ungern	10,2	52,4	23,6	12,4	2,5	35,8
Nya medlemsländer	75,1	51,7	..	..	..	..
Bulgarien	8,2	51,3	22,8	14,0	2,1	39,1
Island	0,3	49,9	31,1	8,9	2,7	28,0
Norge	4,5	50,5	25,9	11,0	4,2	35,3
Rumänien	22,5	51,1	26,0	11,4	1,7	33,8
Schweiz	7,2	51,1	23,2	11,3	4,0	35,6

Källa: Eurostat.

Tabell 91**Sysselsättningsgrad i åldrarna 15-64 år i EU-länderna m.fl. 2001, procent**

Employed persons aged 15-64 as a share of the population/males/females in the European Union and some other countries, per cent

	Andel i %		
	Totalt	Män	Kvinnor
Belgien	59,9	68,8	51,0
Danmark	76,2	80,2	72,0
Finland	68,2	70,9	65,4
Frankrike	62,8	69,7	56,0
Grekland	55,4	70,8	40,9
Irland	65,7	76,4	54,9
Italien	54,9	68,6	41,1
Luxemburg	..	..	..
Nederländerna	74,1	82,8	65,2
Portugal	68,7	76,8	61,0
Spanien	57,7	72,4	43,0
Storbritannien	71,8	78,3	65,1
Sverige	74,1	75,7	72,4
Tyskland	..	..	..
Österrike	68,4	76,7	60,1
EU totalt	64,1	73,1	55,0
Cypern	..	..	..
Estland	61,3	65,5	57,3
Lettland	58,7	61,9	55,7
Litauen	..	..	..
Malta	54,2	76,4	31,6
Polen	..	..	..
Slovakien	56,8	62,0	51,8
Slovenien	63,8	68,6	58,8
Tjeckien	65,1	73,3	57,0
Ungern	56,5	63,4	49,8
Nya medlemsländer	56,7	62,6	51,0
Bulgarien	49,6	52,6	46,8
Island	..	..	..
Norge	77,2	80,7	73,6
Rumänien	62,4	67,8	57,1
Turkiet	50,6	74,3	26,7

Källa: Eurostat.

Kvalitet m.m.

Information om kvalitet och tillförlitlighet i de uppgifter som insamlats och sammanställts av SCB och som presenteras i denna publikation finns i beskrivningar av statistiken för respektive källa. Beskrivningarna finns tillgängliga på SCB:s webbplats under adress <http://www.scb.se>. Välj sedan "Ekonomi", därefter "Offentlig ekonomi" alternativt "Nationalräkenskaper" och slutligen önskad källa.

Uppgiftsskyldighet gäller för den kommunala finansstatistiken. Kommuner och landsting skall lämna sammandrag över sina räkenskaper. De skall efter anmaning även vara beredda att lämna andra uppgifter som behövs för samhällsekonomisk analys.

Begreppsförklaringar

Affärsmässig verksamhet – verksamhet som kommunerna bedriver och som huvudsakligen finansieras genom avgifter. De verksamheter som ingår är gas-, el- och fjärrvärmeförsörjning, vatten-, avlopps- och avfallshantering, hamnverksamhet, kommersiell service, tillhandahållande av bostäder samt trafikverksamhet. I nationalräkenskaperna räknas den affärsmässiga verksamheten till företagssektorn.

Anläggningskapital – skillnaden mellan anläggningstillgångar och långfristiga skulder samt avsättningar. Kapital som är avsett att behållas en längre tid eller för all framtid.

Anläggningstillgångar – all fast egendom samt lös egendom som är avsedd att stadigvarande innehas.

Arbetsgivaravgifter – avgifter till allmän sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, ATP, grupplivförsäkring m.m.

Avgifter – taxor och avgifter för lämnade tjänster, t.ex. olika vårdavgifter, daghemsavgifter, konsumtionsavgifter för vatten och avlopp.

Avskrivningar – planmässig värdenedsättning av anläggningstillgångar. Bokförs som intern kostnad i resultaträkningen.

Balanskrav – Huvudregeln i den lagregel om ekonomisk balans för kommuner och landsting som gäller från och med år 2000 innebär att årets resultat skall överstiga noll kronor. Flera av de extraordinära poster som ingår i detta resultat får dock inte medräknas i en balansavstämning mot lagkravet. För att göra en grov och generell avstämning mot balanskravet är det snarare resultatet före extraordinära poster som är mest relevant att analysera.

Bidrag (till enskilda och företag) – ersättning i understödjande syfte utan direkt krav på motprestation, t.ex. socialbidrag.

Bruttokostnader – kostnader för den löpande verksamheten. Bland kostnaderna märks löner, räntor, avskrivningar, köpta tjänster m.m.

Bruttonationalprodukten (BNP) – utgörs av värdet av alla varor och tjänster som framställs i Sverige under en given period.

Driftbidrag – bidrag, ofta från staten, som går till en specifik verksamhet.

Driftintäkter – intäkter från den löpande verksamheten.

Eget kapital – skillnaden mellan tillgångar och skulder. Kan delas upp i anläggningsskapital och rörelsekapital.

E.o. poster – se extraordinära poster.

Externa inkomster – summa externa drift- och investeringsinkomster.

Externa utgifter – summa externa drift- och investeringsutgifter.

Extraordinära poster – intäkter och kostnader som härrör från annan verksamhet än den normala och som brukar vara av engångskaraktär.

Finansieringsanalysen – beskriver och förklarar finansieringen av investeringarna och förändringen av rörelsekapitalet.

Försäljningsinkomster (försäljningsmedel) –intäkter från försäljning av material, skog m.m.

Förändring av rörelsekapitalet – skillnaden enligt finansieringsanalysen mellan tillförda medel och använda medel.

HSL – Hälso- och sjukvårdslagen.

Interna poster – avskrivningar, interna ränteersättningar och andra interna transaktioner mellan olika förvaltningar.

Investeringar – som investeringar räknas utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m.

Kommunala sektorn – består av kommuner, landsting, kommunalförbund och t.o.m. 1999 även kyrkokommuner. Kommunägda och landstingsägda företag ingår inte i den kommunala sektorn utan i företagssektorn. Till företagssektorn räknas också kommunernas s.k. affärsmässiga verksamhet (t.ex. el- och vattenförsörjning, fastighetsförvaltning och kommunikationer) enligt nationalräkenskapernas definition.

Denna definition används i kapitlet Den offentliga sektorn. Det bör uppmärksammas att i övriga kapitel ingår den kommunala affärsmässiga verksamheten i den kommunala sektorn.

Konsumtion – egen förbrukning av varor och tjänster samt personal. Investeringar och transfereringar ingår inte.

Kortfristiga skulder – tillfälliga lån samt diverse andra skulder, t.ex. leverantörsskulder och interimsskulder.

Kostnader – Kostnader för kommunerna och landstingens verksamheter definieras som bruttokostnader minus interna intäkter minus försäljning.

Köpta tjänster – administrativa tjänster (telefon, porto m.m.), köp av verksamhet samt diverse tjänster (husbyggnads- och anläggningsentreprenader m.m.).

Landstingsfri kommun – Gotland, som själv bedriver den verksamhet som normalt ankommer på landstingen, dvs. sjukvård m.m. T.o.m. 1998 var också kommunerna Göteborg och Malmö landstingsfria.

LASS – Lagen om assistansersättning.

Likvida medel – summan av kassa, bank och postgiro.

LSS – Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Långfristiga skulder – summan av obligationslån och övriga långfristiga skulder (anläggningslån).

Nationalräkenskaperna – Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver i form av ett slutet kontosystem Sveriges ekonomiska aktiviteter och utveckling på ett konsistent och överskådligt sätt. Beskrivningen omfattar produktionen av varor och tjänster och dess användning, inkomstbildning, omfördelning och inkomstanvändning, kapitalbildning samt transaktioner med utlandet. Nationalräkenskaperna görs i enlighet med internationella rekommendationer. För de svenska nationalräkenskaperna ansvarar Statistiska centralbyrån.

Nettoinvesteringar – investeringsutgifter med avdrag för investeringsinkomster, t.ex. investeringsbidrag och vissa försäljningsinkomster.

Nya lån – bruttoupplåning för att finansiera anskaffandet av anläggningstillgångar.

Offentliga sektorn – omfattar förutom den kommunala sektorn den statliga sektorn (statlig verksamhet utom verksamhet som bedrivs i affärs- eller företagsform) och socialförsäkringssektorn.

Omsättning – verksamhetens externa intäkter.

Omsättningstillgångar – tillgångar som inte är avsedda för stadigvarande bruk eller innehav, t.ex. kassa, bank, postgiro, förråd m.m.

Resultaträkning – beskriver och förklarar det ekonomiska resultatet av verksamheten under redovisningsåret. Det ekonomiska resultatet redovisas på tre nivåer, verksamhetens nettokostnader, resultat före extraordinära poster samt årets resultat.

Rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder.

Skattefinansiering av kostnaderna – den del av kostnaderna som finansieras med medel som inte är knutna till en viss verksamhet, huvudsakligen skattemedel.

Sociala avgifter – se arbetsgivaravgifter.

SoL – Socialtjänstlagen.

Specialdestinerade statsbidrag – statliga drift- och investeringsbidrag till viss verksamhet.

Taxor och avgifter – se avgifter.

Transfereringsinkomster – inkomstöverföringar från andra sektorer i samhället, t.ex. kommunalskatt, statsbidrag och räntor.

Transfereringsutgifter – inkomstöverföringar till andra sektorer i samhället, t.ex. bostadsbidrag och socialbidrag, avgifter till andra delar av offentlig sektor, bidrag till föreningar och företag.

Verksamhetskostnader – se Kostnader

Årets resultat – årets finansiella resultat som är skillnaden mellan samtliga intäkter och kostnader. Motsvarar förändringen av eget kapital.

Teckenförklaringar

Intet finns att redovisa (värdet noll)	–
Miljoner kronor	mnkr
Mindre än hälften av den använda enheten	0
”	0,0
Tusental kronor	tkr
Uppgift ej tillgänglig el. alltför osäker för att anges	..
Uppgift kan inte förekomma	.
Uppprepning	”

Källor och referenser

Ekonomisk basstatistik 2002, Landstingsförbundet.

Kommunernas hushållning med resurser 2002, statistiskt meddelande (OE 25 SM 0301), SCB.

Kommunernas resultat 2002, preliminära uppgifter, statistiskt meddelande (OE 24 SM 0301), SCB.

Om den offentliga sektorn, Margareta Ringqvist, Statskontoret 1996.

Skattestatistisk årsbok 2002, Riksskatteverket.

Tabeller och diagram som saknar källhänvisningar i publikationen grundar sig på uppgifter från räkenskapssammandraget för kommuner 2002.

Vad kostar verksamheten i Din kommun? – Bokslut 2002, Svenska Kommunförbundet och SCB.

Årsredovisning för staten 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:101.

Årsbok för Sveriges kommuner 2002, SCB.

Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2002, Regeringens skrivelse 2002/03:130.

Bakgrundsfakta till Ekonomisk statistik 2003:10, Privat drift av offentligt finansierade välfärdstjänster. En sammanställning av statistik

Summary

General Government Finance includes financial data on central government and local governments. The local government sector consists of municipalities, county councils, municipal associations and enterprises owned by municipalities. The data presented concerning local governments are primarily from the surveys of local government finance in 2002. Comparisons with previous surveys are also given.

Central government

For the year 2002, there was a surplus in the central government finances amounting to SEK 21 billion. In the year before, there was a surplus in finances amounting to SEK 57 billion. About 90 per cent of the revenue came from taxes and social security contributions. Transfers to households took a major part of the expenditures.

Local governments

During the period 1960–1990 the county councils expanded their range of activities faster than the municipalities and they increased their share of the local government sector. In the beginning of 1990 this trend changed and the municipalities increased their share of the local government sector. In 2002 the total expenditure of the local government sector amounted to SEK 600 billion, about half of which was personnel expenditure. The total income was SEK 589 billion. More than 60 per cent was income tax and 12 per cent was government grants.

Municipalities

Sweden was in 2002 divided into 289 municipalities. They cover a wide range of activities, e.g. education, social welfare, supply of water and electricity, maintenance of streets and roads.

The total expenditure of the Swedish municipalities in 2002 amounted to SEK 405 billion, which amounts to approx. 2/3 of the expenditure of the local government sector.

The statistics on municipality finances are assembled in abstracts of the accounts of municipalities. The used form is adapted to the standard municipality accounting system.

County councils

As from 2002, there are 20 county council districts in Sweden. Their main task is to provide public health services. One municipality, Gotland, does not belong to any county council district and provides those services by itself.

The 2002 county council expenditure amounted to SEK 190 billion or about 30 per cent of the total expenditure of the local government sector.

The schedule used when assembling statistics on county council finances is adapted to the standard accounting system of county councils. Gathering and examining the data are done in co-operation between Statistics Sweden and The Federation of Swedish County Councils.

Municipal associations

Municipal associations are formed to administer matters common to several municipalities and/or county councils. In 2002 there were 66 municipal associations.

List of terms

Affärsverksamhet	Business activities
Andra avsättningar	Other provisions
Anläggningstillgångar	Fixed assets
Avskrivningar	Depreciation
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	Provisions for pensions and similar commitments
Balansräkning	Balance sheet
Barnomsorg	Child daycare services
Bidrag och transfereringar	Grants and transfer payments
Bruttoinvesteringar	Gross investments
Driftbidrag från staten och AMS	Operating grants from the central government and AMS
Eget kapital	Equity
Entreprenader och konsulter	Developers and consultants
Externa bostads- o lokalhyror	External housing and building rents
Externa lokalhyror	External building rents
Externa varor	External goods
Extraordinära intäkter	Extraordinary income
Extraordinära kostnader	Extraordinary expenses
Finansiella intäkter	Financial income
Finansiella kostnader	Financial costs
Finansiella tillgångar	Financial assets
Finansieringsanalys	Fund statement
Funktionshindrade	Disabled persons
Fördelade kostnader	Distributed costs
Föreningar och stiftelser	Organisations and foundations
Försäljning av anläggnings-tillgångar	Sale of fixed assets
Generella statsbidrag/ utjämningsbidrag	Government grants, incl. equalisation grants
Grundskola	Nine-year compulsory school
Gymnasieskola	Upper-secondary school

Individ- och familjeomsorg	Individual and family care
Inkomstutjämning	Income equalisation
Inköp av mark byggnader och tekniska anläggningar	Purchase of real estate, building and technical assets
Inköp av maskiner och inventarier	Purchase of machinery and stocks
Intäkter	Revenues
Investeringar	Investments
Kalkylerade kapitalkostnader	Estimated capital costs
Kommunalförbund	Municipal associations
Kommunägda företag	Municipally-owned enterprises
Konsumtion	Consumption
Kortfristiga skulder	Current liabilities
Kostnader	Costs
Kostnadsutjämning	Cost equalisation
Köp av verksamhet	Purchase of services
Landsting	County council
Likviditet	Liquidity
Långfristiga skulder	Long-term liabilities
Löner	Wages and salaries
Materiella, inkl immateriella tillg.	Tangible and non-tangible assets
Nettokostnader	Net costs
Omsättningstillgångar	Current assets
Pensionsförpliktelser som inte upptagits i balansräkningen	Pension commitments not accounted for in balance sheet
Personalkostnader	Personnel costs
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	Profit/loss after tax revenues and net financial income/costs
Resultaträkning	Profit/loss account
Skatteintäkter	Tax revenues
Skulder	Liabilities
Sociala avgifter	Social security contributions
Soliditet	Solvency
Staten	Central government

Statliga investeringsbidrag	Central government investment grant
Statsbidrag	Government grants
Taxor och avgifter	Service charges and fees
Tillgångar	Assets
Utbildning	Education
Verksamhetens intäkter	Total revenue from operations
Verksamhetens kostnader	Total costs for operations
Verksamhetens nettokostnader	Total net current costs
Vård och omsorg om äldre och funktionshindrade	Care of elderly and disabled persons
Årets resultat	Net profit/loss for the year
Övrig verksamhet	Other activities
Övriga externa intäkter	Other external revenues
Övriga företag	Other enterprises
Övriga tjänster	Other services